

Sari Tervonen  
PUNKKARIN MATKUSTAVA KOTI.  
POHDINTOJA NYKYHEIMOJEN  
YHTEISÖLLISYYDESTÄ.

Pro gradu -tutkielma  
Matkailututkimus/  
Matkailun kulttuurintutkimuksen  
suuntautumisvaihtoehto  
Kevät 2006

## SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
1.1 Tutkijan paikannus	5
1.2 Tutkimuskohde ja tutkimustehtävät	6
1.3 Tutkimuksen metodologia	8
1.4 Yhteisöllisyydestä	10
1.5 Kodin merkitys muuttuvassa maailmassa	12
1.6 Punk ilmiönä	13
1.7 Tutkielman kulku	16
2 PUNK – MUSIIKKIA JA KULTTUURIA	18
2.1 Alussa oli musiikki	19
2.2 Punkin ideologiaa	22
2.3 Punktyyli	26
2.4 Punkyhtye kiertueella	29
3 PUNKHEIMO YHTEISÖLLISYYDEN MUOTONA	31
3.1 Me, muut ja muukalaiset	32
3.2 Yhteisöllisyys vastaan yksilöllisyys	34
3.3 Punkheimon elämäntyylit	37
3.4 Matkustava punkheimo	41
4 KOTINA KIERTUEBUSSI	45
4.1 Kodin merkityksiä ennen ja nyt	46
4.2 Oma kiertuebusseja kullaan kallis	50
4.3 Koti liikkeenä, liike kotina	53
4.4 Punkheimo kotina	57
5 PUNKIN YHTEISÖLLINEN VIERAANVARAISUUS	61
5.1 Vieraanvaraisuuden merkityksiä	62
5.2 Isäntäväki ja hyväksytyt vieraat	64
5.3 Muukalaisesta vieraaksi	67
5.4 Yhteisöllinen vieraanvaraisuus	70
6 YHTEENVETO	73
6.1 Yhteisön kodit ja ideologinen vieraanvaraisuus	74
6.2 Tutkivaa kiertuematkailua	78
6.3 Erilainen elämäntapamatkailu	79
Kirjallisuus	80

## Tiivistelmä

Punkmusiikki sai alkunsa 1970-luvulla vastareaktiona hippien positiivisuudelle ja rockin suureellisuudelle. Se merkitsi kaaosta ja sekasortoa alkuaikoinaan ja on yhä elävä ja äänekäs alakulttuuri. Nykyäänkin ahkerasti Suomea ja Eurooppaa kiertävät underground-punkyhtyeet matkaavat kaupungista kaupunkiin ja majoittuvat usein samaan punkheimoon kuuluvien ihmisten kodeissa.

Erilaisia kulttuurisia maailmoja ja elämäntapoja voidaan tarkastella heijastumina poikkeavista rutiineista ja refleksisyyden muodoista, sekä kamppailuna hegemonisista diskursseista. Pohdin punkkulttuuria ja sen matkustamista teoreettisesti Michel Maffesoli *uusheimon* ja Jacques Derridan *vieraanvaraisuuden* teorioiden kautta kulttuurintutkimuksellisesta näkökulmasta käsin. Viitekehyksenä toimii ajankohtainen ja ajaton keskustelu *yhteisöllisyydestä, kodista ja vieraanvaraisuudesta*. Omaa kulttuuripiiriä tutkiessani teoria toimii positiona, josta käsin teen havaintoja. Tutkimukseni ollessa teoreettinen, siihen ei liity empiirisiä aineistoja, vaikkakin käytän henkilökohtaisia kokemuksiani apunani.

Koti voidaan ajatella paikkana, jossa yhteisön jäsenet elävät vuorovaikutuksessa keskenään. Punkyhteisö tunnistaa toisensa erilaisten merkkien avulla ja kodin ovet avataan helpommin samaan heimoon kuuluvalla. Heimoon perustuessa elämäntapaan ja -asenteeseen, on vieraanvaraisuus ideologista. Kodin vieraanvaraisuudella uusinnetaan ja tuotetaan yhteisöllisyyttä ja kiertuematalla rakennetaan yhteisön koteja. Kiertuematkailu onkin erilainen matkailun tapa, joka samalla ylläpitää punkheimon yhteisöllisyyttä ja erilaisuutta. Kiertuematkailu, yhteisöllisyys ja vieraanvaraisuus ovatkin toisiaan ruokkivia ja muodostavat yhdessä punkkulttuurin selkärangan.

Vieraanvaraisuuden ja yhteisön yhdistämisessä on vielä paljon pohdittavaa. Kotoisuuden tunteiden yhdistäminen yhteisöllisyyteen voi kuitenkin auttaa kehittelemään yhteisöllistä matkailua edelleen. Luovalla matkailun kulttuurintutkimuksella voidaan vanhat käsitteet laittaa toimimaan uudella tavalla uudessa kontekstissa.

## 1 JOHDANTO

*Makuupusseja, patjoja ja peittoja on kaikkialla ympärillä. Koti on täynnä mustiin pukeutuneita punkkareita. Joku kuorsaa, toinen kuuntelee punklevyjä ja pari tyyppiä rakentaa illan soittolistaa. Toisten kodissa oleminen ei näytä olevan heille ongelma tai häveliäisyyden aihe. He ovat tehneet tämän niin monta kertaa aiemminkin. Ja huomenna ollaan jo jonkun toisen kotona.*

Suomessa on useampia punkyhtyeitä, jotka keikkailevat ahkerasti ympäri kotimaata ja Eurooppaa. Suuri yleisö ei välttämättä ole kuullut niistä mitään; ne keikkailevat ja esiintyvät punkyleisölle. Heidän musiikkiaan ei välttämättä kuule listoilla, eikä ainakaan näe musiikkikanavilla. He ovat osa elävää underground 'skeneä' (*scene*), joka todistaa, että punkki ei suinkaan kuollut 70-luvulla vaan elää edelleen, vaikkakaan ei yhtä näkyvänä ja äänekkäänä.

Olen majoittanut kotiini kiertueella olevia punkbändejä useampaankin kertaan ja kuunnellut soittajien tarinoita monista muista kiertueen aikana majapaikkana toimineista kodeista. Punkkarit yöpyvät vallatuissa taloissa, keikkapaikoilla, tienpäällä ja toisten ihmisten kodeissa keikka-aikataulujen ollessa tiukkoja. Punkyhteisöstä näyttää löytyvän myös ympäri maailmaa koteja, joihin nämä matkaajat olivat tervetulleita. Vain joillakin yhtyeillä on omia keikkamyymiä, keikat järjestetäänkin usein omin voimin. Pienimmissä kaupungeissa aktiivisimmat punkkarit järjestävät keikkoja itse: he varaavat paikan, kutsuvat yhtyeet paikalle ja järjestävät heille majapaikan. Yhtye saa usein bensarahat, ilmaiset ruoat, majoituksen ja ehkä myös jotain lisärahaa, jos niin on sovittu. Lisätienestiä saadaan myös keikkapaikalla myydyillä levyillä. Majoittajat löytyvät lähipiiristä, ja näyttääkin siltä, että punkpiirissä toisten kotiin majoittuminen on tavallista.

Jossain vaiheessa mielenkiintoni heräsi näinkin erilaista matkustamisen tapaa kohtaan. Majoittuminen toisten koteihin kun näytti olevan enemmän sääntö kuin poikkeus. Jotta tällainen matkustaminen olisi mahdollista, tarvitaan sekä yhteisöllisyyttä että vieraanvaraisuutta. Tällä matkalla ne molemmat yhdistyvät ihmisten kodeissa ja keikkapaikoilla.

## 1.1 Tutkijan paikannus

Teemu Taira kirjoittaa tutkijan sitoutumisesta tutkimukseen loputtoman identiteettipolitiikan kautta tehtävän paikantamisen ja tutkimuksen neutraalisuuden illuusion sijasta. Tutkijan paikantamisen loputon selittäminen, identiteettien ja subjektipositiodien listaaminen voi johtaa siihen, että paikantamiskeskustelu kätkee sen mitä, miksi ja kuinka puhumme. Toisaalta taas ei-paikantuneet tutkimukset eivät koskaan voi olla täysin objektiivisia, vaikka tutkimusasetelma ja -tulokset kuinka olisivat toistettavissa tutkijasta riippumatta. Metatasolla tarkasteltuna on tutkimuksella aina vaikutuksia kytkös- ja valtasuhteisiin. Sitoutuneen tutkimuksen tekeminen ei tarkoita asettautumista puhumaan yhden tietyn liikkeen tai asian puolesta, eikä se tarkoita tutkijan omien tunneherkkyyksien tai mieltymysten poistamista. Sitoutuneen tutkimuksen perusajatus on väliaikainen ja kontekstuaalisesti määrittävä sitoutuminen. Väliaikaisuus, ”liikkeisyys” ja kontekstuaalisuus erottavat sitoutuvan tutkimuksen universaaliudesta, pysyvyydestä ja paikkaisuuden liikkumattomuudesta. Sitoutuneen tutkimuksen ajatus puoltaa ymmärrystä havaintojen teoriasidonnaisuudesta sekä käsitejärjestelmän ja tutkimusteorian vaikutuksesta lopulliseen tutkimukseen. Tairan mukaan onkin arvokasta ”pohtia ja toteuttaa arvokkaan asemapaikan – jossa ajattelu ei niinkään ole yksilöllistä vaan jaettu, poimuttunut ja monin eri kontekstein läpäisty prosessi – tarjoamia mahdollisuuksia lankeamatta illuusioihin asemastamme valtasuhteiden ulkopuolisina ikuisen totuuden portinvartijoina”. (Taira 2004, 111–119.)

Tähän liittyen Ritva Raippa (2003, 16) toteaa monen punkkia tutkineen olevan joko itse – Raipan tavoin – entisiä punkkareita tai muuten ilmiöstä tai sen osista omakohtaisesti kiinnostuneita. Punkkulttuurin kentän edustajana pyrin tuottamaan sosiologista tietoa ilmiöstä teoreettisesta viitekehystä käsin. Kiinnostukseni aiheeseen heräsi teoreettisen käsitteistön kautta, mutta eläytyminen tiettyihin tilanteisiin ei vähennä tutkimuksen tieteellisyyttä. Olen pyrkinyt artikuloimaan tutkijapositioni tekemällä näkyväksi asemani punkkulttuurin edustajana. Teoreettiset näkökulmat pitävät minut askelmitan päässä tutkittavasta empiirisestä kohteesta. Näin tunnen olevani paremmin turvassa "pogoilulta" punkbändin keikalla.

Soile Veijolan (2006) sanoin: tuntemansa maaperän selittäminen muukalaiselle voi saada ennestään tutun näyttäytymään natiivillekin uudella tavalla. Kertomisen kautta perinteiset ja tutut tietämisen tavat tulevat näkyviksi ja samalla itsestäänselvytykset, käytännöt ja arvot mahdollisen kiistämisen ja muuttamisen kohteeksi. Esitellessään itselleen tuttua toiselle, voi samalla itse saada uuden näkökulman siihen. (Veijola 2006, 82–83.)

Pertti Alasuutarin mukaan kulttuurintutkimusta on kritisoitu muun muassa niin sanotuksi nollatutkimukseksi, joka ei tuota minkäänlaisia tuloksia tai jolla ei ole yhteiskunnallista relevanssia. Myös kulttuurin ylikorostettu merkitys, ja keskittyminen ihmisten kokemuksiin ja tulkintoihin on saanut osansa kritiikistä. Keskittyminen merkityksiin ei kuitenkaan tarkoita toimijoiden unohtamista. Päähuomiota ei ehkä saakaan yksittäiset toimijat vaan painoarvo kulttuurintutkimuksessa on kulttuurisesti jaetuilla merkitysrakenteilla, joiden puitteissa toimijat rakentavat omia asenteitaan ja identiteettejään. Huomiota kiinnitetään enemmän myös toiminnan kulttuurisiin ja rakenteellisiin ehtoihin. (Alasuutari 2006, 80–82.)

Kaikessa tutkimuksessa on kysymys ihmisten toiminnasta. Elämäntavassakin on kyse siitä, miten yksilön toiminta saa mielen ja merkityksen (Alasuutari 1999, 45). Vaikka käytänkin työssäni hyväkseni omia kokemuksiani punkkentästä, eivät ne ole pääosassa tässä tutkimuksessa. Päähuomiota eivät siis saa yksilön selviytymisstrategiat, vaan niiden kyky ilmentää ryhmiä ja osakulttuureita (Alasuutari 2006, 82).

## **1.2 Tutkimuskohde ja tutkimustehtävät**

Yhteiskuntatieteellinen tieto on kasautuvaa ja rajattujenkin ilmiöiden kohdalla odotetaan yhteiskuntatieteiltä aina jonkinlaista yleistettävyyttä joko teoreettisesti tai empiirisesti. Yksittäinen tapahtumasarja kiinnostaa, jos se edustaa ”tyypillistä tapausta”. Poikkeava tapahtuma taas voi avata jollain tapaa uuden tavan hahmottaa yhteiskuntaelämää. Tärkeää on, että käytetty viitekehys on pätevä ja käyttökelpoinen. (Alasuutari 2001, 42–43.) Kuvaillemalla ja analysoimalla punkkulttuurin kaltaista erilaista kulttuuria osallistun samalla sen määrittelyyn, rakentamiseen ja

itsetutkiskeluun. Aiempi tutkimus ja kirjoittaminen aiheesta on osa tutkittavaa kulttuuria ja sitä jäsentävää puhemaailmaa. Myös käytettävät tutkimusvälineet, eli käsitteistö on osa maailmankuvaa, jonka rajoitteiden murtamista itse tutkimus on. (Alasuutari 2001, 84, 100–101.)

En käytä opinnäytetyöhöni empiirisiä aineistoja, tutkielmani on teoreettinen. Erilaisia kulttuurisia maailmoja ja elämäntapoja voidaan tarkastella heijastumina poikkeavista rutiineista, refleksisyyden muodoista ja kamppailuna hegemonisista diskursseista. Teoreettisen tutkielmani toisella puolella on oma henkilökohtainen kokemusmaailmani, jonka avulla kiinnitän huomion punkkulttuurin arkielämästä poikkeaviin ilmiöihin. Sen kautta pureudun "normaalin" arjen ja yhteiskuntaelämän perustavanlaatuisen merkitysvälitteisyyteen eli erikoisuudet toimivat peilinä, jotka valaisevat normaalin ydintä (Alasuutari 1999, 59–60).

Ulkoinen tieto tulee valitusta viitekehuksesta eli teoreettisista keskusteluista, joita reflektoin omaan ymmärrykseeni kyseessä olevasta kulttuurista. Omaa esitietoa täytyy tarkastella kriittisesti teorian tuomien linssien läpi ja sen avulla kiinnittää huomiota asioihin, jotka tuntuvat itsestään selviltä. C. Wright Millsin sanoin ”kokemukset ovat omaperäisen älyllisen työn hyvin tärkeitä lähteitä”. Omia kokemuksia tulee arvostaa ja niihin tulee luottaa, mutta niitä pitää osata myös epäillä. (Mills 1980, 188.)

Vaikka ihmisten, esineiden ja kulttuurien matkustamista on tutkittu paljon, matkustetaan punkkulttuurissa *heimon* sisällä, joka on sinällään mielenkiintoinen ilmiö, johon ei vielä ole paneuduttu. Erilainen matkailun muoto ansaitsee oman tarkastelunsa, joka voi avartaa käsitystä uudenlaisesta matkailusta, johon myös majoita minut kotiisi -matkailu luetaan. Keskityn työssäni teoreettisesti Michel Maffesolin *uusheimon* käsitteeseen, ja kun kyseessä on toisten kodeissa majoittuminen, tarkastelen myös erilaisia tapoja käsittää *koti*. Pohdin tässä työssäni uusheimon käsitettä ja erityisesti punkheimoa, joka mahdollistaa kodista kotiin kiertämisen. Opinnäytetyöni pääkysymykset ovat: Miten yhteisöllinen vieraanvaraisuus syntyy? Minkälaisiin periaatteisiin yhteisöllinen vieraanvaraisuus nojaa? Yhteisöllinen vieraanvaraisuus lähtee oletuksesta, että yhteisö on olemassa. Siksi tarkastelen myös punkheimon syntyä kysymällä: Miten punkkulttuurin yhteisöllisyys rakentuu? Voisiko punkyhteisöllisyyttä sanoa tämän päivän

uusheimoksi? Miten yhteisöllinen vieraanvaraisuus ilmenee punkbändin kiertuematalla? Vieraanvaraisuus tapahtuu aina jonkun kodissa. Siksi on myös tärkeää tarkastella: Minkälaisia uusia merkityksiä koti saa kiertuematkan varrella?

Jokainen ihminen sukupolvesta toiseen elää tiettyinä historiallisena ajanjaksona ja useimmat meistä tuntevat kuuluvansa johonkin yhteisöön. Yksilön elämästä muodostuu yksilön näköinen elämäkerta, ja omalla elämällään hän ainakin jossain määrin vaikuttaa yhteiskunnan muotoutumiseen ja historian kulkuun, vaikka hän samalla on oman aikakautensa ja historiansa tuote. Oma kohtalooaan ja kokemustaan voi ymmärtää ja arvioida vain sijoittamalla itsensä aikakauteensa ja omista mahdollisuuksistaan voi tulla tietoiseksi vain tulemalla tietoiseksi kaikkien samoissa elinolosuhteissa elävien mahdollisuuksista. ”Sen enempää yksilön elämää, kuin yhteiskunnan muutosta ei voida ymmärtää ymmärtämättä molempia”. (Mills 1982, 7–9.) Uusien heimojen aika tulee näkyväksi tarkastelemalla pieniä mikroilmiöitä maailmassa ja punkkulttuurin heimollisuus on yksi näistä ilmiöistä.

### **1.3 Tutkimuksen metodologia**

Tutkimuksen viitekehyksenä toimii aikaisempi keskustelu yhteisöstä ja vieraanvaraisuudesta. Myös keskustelu kodista ja sen rajoista kuuluu tutkimuksen viitekehykseen. Tavoitteena on teoreettisen käsitteistön avulla tarkastella todellisuutta sosiologisesti. Teoriaa voidaan käyttää siten, että sen avulla asetetaan jokin ongelma tai ilmiö uuteen valoon (Mills 1980, 37). ”Tutkija voi eritellä myös omaa elämänmuotoaan vieraannuttamalla itsensä siitä teoreettisen viitekehyksen avulla” (Alasuutari 2001, 77). Hermeneutikot korostavatkin arkikokemuksen ja esiymmärryksen roolia ihmistieteissä (Gadamer 1960) ja esimerkiksi Thomas Kuhn (1962) väittää tieteiden aina olevan sidoksissa tietyn tutkijayhteisön hyväksymiin uskomuksiin ja arvostuksiin (Gadamer 1960; Kuhn 1962, Niiniluodon mukaan 1980, 32).

Sara Ahmed (2000) tutki muukalaisuuden kohtaamista osittain oman elämänsä kautta. Hän koki erilaisia kohtaamisia poikki erilaisten lukukokemusten. Ahmed käsittelee kohtaamisia ja muukalaisuutta omasta monikulttuurisesta taustastaan käsin ja laittaa näin lukemansa tekstit töihin tuottamaan kuvaa itsestään – tietyissä paikoissa asuvasta



ja matkustavasta yksilöstä. (Ahmed 2000, 14–15.) Samalla tavoin analysoi Veijola (2006, 80) omaa kokemustaan kotiseudustaan (*heimat*) ja muista paradoksaalisten identiteettien paikoista muistellen niitä erilaisten paikkoihin ja aikoihin paluuden kautta.

Omia havaintoja voidaan käsitellä "johtolankoina", joiden avulla päästään niiden taakse. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa havaintoja on joskus vaikea erottaa tutkimuksen tuloksista, sillä niitä voi tulkita ja ne "merkitsevät" jotain. (Alasuutari 1999, 78.) Teoreettisen viitekehyksen avulla kuitenkin havainnoista muodostetaan johtolankoja, eli niiden merkitystä punnitaan näkökulman kautta. Poimin kokemusmaailmastani johtolankoja punkkulttuurin yhteisöllisyydestä ja vieraanvaraisuudesta ja tarkastelen niitä aiheesta aiemmin tehdyn tutkimuksen ja teoreettisen kirjallisuuden kautta.

Oman tutkimukseni kannalta tärkeää aiempaa tutkimusta edustavat muiden marginaalikulttuurien matkustamista tai yhteisöllisyyttä kuvaavat tutkimukset. Veijola kuvaa *turistien yhteisön* käsitteen avulla ”sosiaalista muotoa, joka syntyy yhtäaikaisesta läsnäolosta, vierekkäin toimimisesta ja samalla tavalla tulkittavasta toiminnasta” (Veijola 2005, 104). Veijolan tarkastelun keskiössä on myös yhteisön matkustaminen. Vaikka turistien yhteisö on itsessään liikkuva yhteisö, on se kaikille avoin ja lyhytaikainen ja perustuu sekä paikkaan että samanaikaisuuteen. Toinen esimerkki marginaalikulttuurin yhteisön matkustamisesta löytyy naisten jalkapalloturnauksesta urheiluturismin puolelta. Jalkapalloturnaukseen osallistujilla nähdään olevan vahva, perinteistä naisidentiteettiä haastava naisjalkapallonpelaajan identiteetti. Jalkapalloturnaus nähdään osallistujien mahdollisuutena jakaa ja juhla tätä erilaista alakulttuuria ja samalla vahvistaa identiteettiään naisjalkapallonpelaajina. Turnaustapahtuma ja matka nähdään tärkeämmäksi kuin itse matkustuskohde. (Green & Chalip 1998.) Näiden tutkimusten lisäksi matkailututkimus kaipaa tutkimusta joka yhdistää yhteisön ja matkalla koetun vieraanvaraisuuden. Tutkimuksessani vieraanvaraisuus ei esiinny vain taloudellisena, vaihtoon perustuvana matkailuteollisuuden tuotteena, vaan vieraanvaraisuus koetaan heimolaisten kodeissa matkan mahdollistavana ja ehkä sille lisäarvoa antavana asiana.

## 1.4 Yhteisöllisyydestä

Arkisessa keskustelussa yhteisöistä puhutaan usein itsestäänselvyyksinä. Keskustelut auttavat ihmisiä mukautumaan ympäristöönsä ja samaistumaan sosiaalisesti.

Ympärillä olevat ihmiset jaetaan ”meihin” ja ”teihin”, ja muodostetaan näin kuviteltuja yhteisöjä. Vaikka yhteisöt ovatkin kuviteltuja, eivät ne ole kuvitteellisia. Keskusteluissa uusinnetaan ja tuotetaan yhteisön symbolista arvoa. (Anderson 1991)

Gerard Delantyn (2003) mukaan yhteisö-käsitteeseen on monta näkökantaa.

Antropologiassa yhteisö on tarkoittanut kulttuurisesti määriteltyä ryhmää. Filosofit sekä historioitsijat käsittelevät yhteisöä ideana tai utopiana. Yleisesti sosiologiassa yhteisöllä on tarkoitettu sosiaalisen organisaation muotoa, joka perustuu pieneen ryhmään. Poliittisen yhteisöllisyyden pääpaino on kansallisuudella, itsehallinnolla ja kollektiivisella identiteetillä. Sosiologisen yhteisön teorian kulttuurinen muunnos (esim. Cohen 1985; Anderson 1991) nosti identiteetin ja merkityksen sosiologiseen keskusteluun ja tarkastelussa oli pikemminkin se mikä ihmisiä erottaa, kuin mikä heitä yhdistää. Luokka, rotu ja kansakunta eivät enää riittäneet perusteeksi tämän päivän monenlaisiin kuulumisiin. Viime aikoina näkemystä on kuitenkin kritisoitu ja haluttu nostaa paikan käsite uudelleen yhteisökeskusteluun. Yhteisö-käsitteeseen mahtuu siis monta puolta. Kuulumisen tunteen lisäksi se sisältää erityisiä sosiaalisia ilmiöitä, kuten merkityksen, kollektiivisen identiteetin ja solidaarisuuden kaipuun. Monelle ihmiselle epävarmuus on päällimmäinen kokemus tästä maailmasta ja tämän vuoksi etsitään kuulumista johonkin turvaa antavaan ryhmään. (Delanty 2003, 2–3, 131.)

Michel Maffesoli (1996) toteaa, että individualismin aika on ohi ja elämme massojen aikaa. Voimme vaihtaa kasvoillemme monenlaisia maskeja erilaisia tilanteita varten ja luottaa siihen, että muilla on samanlaiset naamiot päällä. Kun individualistinen logiikka vaatii erillistä, yksilöllistä identiteettiä, löytää tämän päivän kulkija itsensä ja identiteettinsä vain toisten kanssa. Elämmekin uutta kollektiivisen tunteen aikakautta, jolloin rationaalisen sosiaalisen (*rationalized social*) korvaa empaattinen sosiaalisuus (*empathetic sociality*). (Maffesoli 1996, 9–11.)

Tähän liittyen Heli Vaaranen (2005) kirjoittaa nuorten uusista luovista pikku heimoista, joissa elää tämän päivän työn innovatiivinen ja luova voima. Kyseiset luovat yhteisöt haluavat tehdä töitä oman ”kerhonsa” hyväksi ja omilla ehdoilla, eivätkä halua mukautua työelämän normaalirytmiiin. (Vaaranen 2005, 114–118.) Maffesolin mukaan ”vielä näkyvien, ja joskus vallitsevienkin institutionaalisten muotojen ulko- ja yläpuolella elää vapaamuotoinen underground keskeisyys, joka varmistaa yhteisöllisen elämän pysyvyyden” (Maffesoli 1996, 4). Joka puolella elämässä näemme yhä enemmän ryhmittymistä joko jonkin asian puolesta tai sitä vastaan. Ryhmittymisen voi saada alkunsa musiikista, urheiluharrastuksesta tai elämäntyylistä. Oma yhteisö koetaan tärkeäksi ja sen rajoja suojellaan tarkoin. Usein oman yhteisön jäsenet tunnetaan jo ulkoasusta ja tyylistä. Omanlaisia yhteisöjä löytyy niin bodareilta kuin hoppareiltakin (esim. Kinnunen 2001; Vaaranen 2005).

David R. Unruh (1980) puhuu ”sosiaalisista maailmoista”, jotka ovat selkeästi ulkopuolisen erotettavissa. Näillä sosiaalisilla maailmoilla on omat merkityksellisyyskriteerinsä ja elämänskeemansa. Myös omat toiminnan, puheen ja ajattelemisen tavat yhdistävät sosiaalista maailmaa. (Unruh 1980, Veijolan mukaan 2005, 99–100.) Ihmiset ovat koko ajan liikkuvampia, naimisiin mennään entistä myöhemmin ja lapsenteon keski-ikä on noussut. Yhteisöllinen elämä muuttuu samalla. Richard Floridan (2002, xiv) mukaan pieni määrä vahvoja ihmissuhteita ja siteitä korvautuu suuremmalla määrällä heikompia siteitä.

Osallistun tutkielmallani ajankohtaiseen ja samalla ajattomaan yhteisökeskusteluun ja erityisesti keskusteluun uusista heimoista. Maffesolilainen uusheimon käsite sopii punkkulttuurin kuvaamiseen, sillä harrastukseen ja elämäntapaan perustuva ryhmä on selkeästi erotettavissa niin sisä- kuin ulkopuolisellekin kulkijalle. Punkheimolla on myös omat tavat ja merkityksellisyyskriteerit. Punkkiin kuuluvat erilaiset elämänskeemat poikkeavat valtakulttuurin vastaavista ja ympäröivän elämänpiirin muuttamiseen pyrkiminen omien tekojen avulla kertoo siitä, että yhdessä halutaan parantaa maailmaa niin itseä kuin yhteisöä varten. Yhdessä oleminen on sarja yksittäisiä tuokioita ja tärkeää on tämä hetki kaukaisen tulevaisuuden sijaan. Yhteisissä hetkissä keikoilla, kiertuebussissa tai majapaikoissa voidaan jakaa ja juhlia kollektiivista tunnetta ja yhteenkuuluvuutta. Hetkissä myös uusinnetaan ja rakennetaan kaukasiakin yhteisöllisiä siteitä.

Ulkopuoliseen ympäristöön on helpompi suhtautua yhteisön antamien siteiden avulla. Yhteenliittävänä voimana voi olla samanmielisyys tai yhteisöllisyys, ja yhteen liittyneenä on helpompi kohdata ulkopuolinen maailma. Luottamus toiseen antaa myös luottavaisuutta maailmaa kohtaan. Ihmiset etsivätkin luottamusta toisistaan, sekä sosiaalisia siteitä, jotka eivät sido, mutta joiden kautta voi saada myös solidaarisuuden ja empatian osoituksia, tulkitsee Johanna Järvinen-Tassopoulos Maffesolia. (Järvinen-Tassopoulos 2005, 102–103.) Samoin kuin yhteisö voi varjella ulkopuoliselta maailmalta, on myös koti linnake, johon ulkopuolinen maailma ei yletä. Kotiin kuuluu vieraanvaraisuus, mutta ovien sisäpuolelle ei päästetä ketä tahansa.

### **1.5 Kodin merkitys muuttuvassa maailmassa**

Jos kysyttäisiin saman kulttuurin edustajilta, mitä koti heille on, saisimme luultavasti samansisältöisiä vastauksia. Oman merkitysjärjestelmämme mukaan koti voi olla esimerkiksi paikka, josta on lähtöisin tai kaupunki, jossa perhe asuu. Koti voi merkitä muiden kulttuurien edustajille kuitenkin jotain ihan muuta. Kun koti ennen käsitettiin vakaaksi fyysiseksi paikaksi, joka on ihmisen huolen ja kontrollin keskiössä, nykyään muuttoliike, matkustaminen, viestinnän nopeutuminen sekä muut globalisaation mukanaan tuomat muutokset ovat mullistaneet käsitykset kodista. Koti on nyt jotain, jonka voi ”ottaa mukaan aina leiriä purkaessaan”. Kun oli koti ennen lähestulkoon synonyymi talolle, nyt se on jotain, jossa ”ihminen parhaiten tuntee itsensä”. (Rapport & Dawson 1998, 6–9.)

Tänä nykyä ihmiset, informaatio, tavat ja muodit matkaavat maailmaa ennennäkemättömällä vauhdilla. Ihmiset eivät välttämättä asetu paikoilleen pitkäksi aikaa, vaan sijaintia on pakko vaihtaa opiskelun, työpaikan, sodan, luonnonkatastrofin tai jonkin muun syyn vuoksi. Siltikään monet ihmiset eivät tunne oloaan kodittomaksi kaiken aikaa. Kodin on siis pakko merkitä muutakin kuin pullantuoksuista kotitaloa. Nigel Rapport ja Andrew Dawson (1998) toteavatkin, että ihmisen nähdään nyt olevan koko ajan liikkeessä kotien välillä, eli liikkeessä sosiokulttuurisesta ympäristöstä toiseen. Ihminen on kotonaankin liikkeessä. Koti on perustavalla tavalla jotain, jonka voi ottaa mukaansa lähtiessään. Koti on ihmisten rutiinitoiminnoissa, totutuissa vuorovaikutussuhteissa ja vaikka oman nimen säännöllisessä käytössä. Me

voimme olla kotona liikkeessä ja liike voi olla meidän kotimme. Kun ihmiset elävät yhä enenevässä määrin liikkuvassa ympäristössä, tulee kodistakin liikkuvampi ja näin ollen yhä yksityisempi ja yksilöllisempi. Koti on jotain, jonka ihminen valitsee itselleen; valinta voi jäädä toisille näkymättömäksi. (Rapport & Dawson 1998, 27.)

Kodin käsitettä voidaan lähestyä monella tapaa. Yksi tapa lähestyä kotia on ”me ja te”-erottelun kautta. Meihin luetaan läheiset ja rakkaat ihmiset, joiden seurassa ihminen tuntee olevansa täydellisen ymmärretty. Ymmärretty niin, että hetken ajan ihminen joka olet itsellesi ja ihminen, joka olet jollekin toiselle on yksi ja sama ihminen. (Jackson 1995, 122.) ’Me’ edustaa kotia ja ’te’ ulkomaailmaa. Kun kohtaamme toisia pyrimme tunnistamaan heidät joko meihin tai teihin kuuluviksi. Ahmedin (2000, 8) mukaan tunnistus tapahtuu seuraamalla merkkejä heissä, tai heitä merkkinä. Kun väkivallan pelko on usein pelkoa tuntematonta ihmistä kohtaan, voidaan tästä päätellä, että tuttu tarkoittaa turvallista, jatkaa Ahmed. Koti on tuttu ja siellä ihminen on turvassa. Vaara tulee seinien ulkopuolelta ja seinien sisälle mahtuu koti, perhe ja yhteisö. (Ahmed 2000, 36.) Kodin käsite yksityisenä kohtaa nyt kodin käsitteen julkisena ja kollektiivisena, johon jotkut kuuluvat ja toiset jätetään ulkopuolelle (Rapport & Dawson 1998, 8–9).

Tänä päivänä eletään erilaisten yhteisöjen aikaa. Ihmiset haluavat erottua ryhmänä ja saada tukea niin omalle identiteetilleen kuin elämäntavalleen. Erilaiset elämäntapayhteisöt ovatkin suosittuja, sillä niiden kautta yksilö saa vahvistusta kokonaiselle sarjalle elämänvalintoja. Koti on siellä missä sinut tunnetaan parhaiten ja jossa sinut hyväksytään juuri sellaisena kuin olet. Koti on hyväksytyksi tulemisen tunne ja turvallinen ja tuttu tila, jossa asiat kulkevat ja ihmiset käyttäytyvät sen verran ennustettavalla tavalla, että ihminen osaa toimia. Monista asioista tulee pelottavia juuri sen takia, ettei niitä tunneta tai osata ennustaa ja ennakoita. Vaikka siis koti on muuttunut monella tapaa, edustaa se vielä turvallisuutta ja hyväksyntää – samalla tavalla kuin yhteisökin.

## **1.6 Punk ilmiönä**

Vaikka punkkulttuuria onkin tutkittu vähän muihin nuorisokulttuureihin verrattuna, on viime vuosina ilmestynyt oivallisia aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja muuta

kirjallisuutta. *Please Kill Me* (McNeil & McCain 1997) antaa äänen artisteille ja kulttuurisille vaikuttajille, jotka olivat todistamassa punkin syntyä. *The Clash - Lontoo liekeissä* (Gilbert 2005) seuraa yhden punkin kulmakivenä tunnetun bändin matkaa vuosien saatossa, kun taas *Sid Vicious nuorena kuoleminen jalo taito* (Paytress 2005) ja *Heaven needed a lead singer: fans remember Joey Ramone* (Laitio-Ramone 2002) ovat kertomuksia punk-ikonien elämästä. Raippa (2002) Joensuun yliopistosta on kirjoittanut väitöskirjan punkista kulttuurisena ilmiönä ja yksilön elämänkulun osana. Väitöskirjan keskeinen tehtävä on punkin erilaisuuden ja erottautumisen ymmärtäminen, ja siinä kuvataan myös punkkulttuurin mahdollisia vaikutuksia elämäntulkintaan. Juha Hämäläinen (2000) keskittyy opinnäytetyössään punkkiin musiikkina ja kanavana kapinoida yhteiskunnan valtarakenteita vastaan. Punkkulttuuria on tutkittu populaarimusiikin osana, nuorten tyylinä, sekä radikalismien muotona (esim. Pomeroy 1986; Toivanen 1997 Raipan mukaan 2002). Myös punkin filosofiaa on tarkasteltu tieteellisesti (esim. O'Hara 1995). Lasse Jalonen vertailee punkkia, dadaismia ja poliittis-avantgardistista situationisti -liikettä toisiinsa ja löytääkin yhtäläisyyttä yhteiskuntakritiikissä ja ideoiden yhdistämisessä. (Jalonen 1996, 101–111.)

Suomalainen punkkulttuuri syntyi 70-luvun lopulla esikuvanaan brittiläinen yhtye The Sex Pistols, joka sai nimensä Lontoon King's Roadilla sijaitsevalta Sex -nimiseltä kaupalta. Sen edustalla alkuperäiset punkkarit, työläisluokan ja slummialueen nuoret, ryhtyivät tapaamaan toisiaan. (Kemppinen 1997, 93–94.) Yleisesti ja ajallisesti punkin nähdään alkaneen New Yorkista; yhtyeistä kuten Blondie ja Ramones. Toinen punkin esikuva nähdään amerikkalaisessa Velvet Underground -bändissä, joka ennakoiki punkkia. Ensimmäiset suomalaiset punkyhtyeet olivat Pelle Miljoona ja Eppu Normaali, jotka esikuviansa tapaan esittivät teksteissään vahvaa yhteiskuntakritiikkiä. Aluksi punkin idea hahmottuikin nuorille ensisijaisesti musiikin kautta. Siitä ovat lähtöisin niin pukeutumistyyli, iskusanat kuin ideologiakin, joita yhdistävä käsite punk tänä päivänä tarkoittaa. Punktiohtoriksikin tituleerattu filosofi Esa Saarinen ja kriitikko Jan Blomstedt (1980) kirjoittavat, että korostunut musiikillinen ekstaasi ja emotionaalinen vimma korvasivat teknisen taituruuden punkmusiikissa. Punkrock olikin reaktio yleisöstä vieraantumista ja kaupallista popmusiikkia vastaan. Tästä ajatuksesta on lähtöisin punkin ideologian mukainen omakustannelevytytys ja punklehtien katras. (Blomstedt & Saarinen 1980, 20.)

Suomalaisen punkin historiassa puhutaan usein punkin ensimmäisestä ja toisesta aallosta. Ensimmäiseen aaltoon 70- ja 80-lukujen taitteessa kuuluivat Pelle Miljoonan ja Eppu Normaalin lisäksi esimerkiksi Maukka Perusjätkä, Hassisen Kone ja Lama. Toisen punkaallon 90-luvulla sanotaan olevan kaupallisempi ja kesympi. Trendipunkkiyhtyeet kuten Green Day ja Offspring edustivat tätä uutta siistiä, mutta aggressiivista punkkia. (Kemppinen 1997, 95.) Vaikka joidenkin mielestä punk kuoli sen ensimmäiseen aaltoon, on yhteisöllisen tutkimukseni taustalla ensimmäisestä aallosta hengissä säilynyt underground-punk, jossa edelleen elävät pienkustannelevyt ja omakustannelehdet, sekä omatoimisuus keikkatoiminnassa. Punkmusiikki, joka kuuluu tähän pinnan alla elävään kulttuuriin ei yllä listoille, eikä bändejä nähdä soittamassa isoilla stadioneilla. Punkin musiikki- ja marginaalikulttuuri tarvitsee elävää yhteisöä ympärilleen.

Punkin ideologiaan on alusta asti liitetty anarkia. Sen anarkia on enemmän tekemistä omilla ehdoilla kuin systemaattista auktoriteettien vallan vastustamista. DIY-periaate, eli Do It Yourself -periaate onkin yksi punkin kantava määritelmä. Tärkeitä ovat myös yhteenkuuluvuuden tunne, solidaarisuus ja suvaitsevaisuus.

Punkyhteisöllisyyden toinen puoli on vapaus. Punkkareille ovat tärkeitä vierailut punkkonserteissa ja tapaamiset toisten punkkareiden kanssa. (Raippa 2002, 2, 59–60, 94–100.) Musiikkiin liittyvä toiminta, kuten matkustaminen keikkapaikalle, on siis keskeistä punkkulttuurissa. Niin yleisön kuin punkbändienkin matkustaminen on kuitenkin varsin erilaista verrattuna tavalliseen maasta toiseen matkailuun. Punkkarit käyttävät harvemmin mitään perinteisen turismiteollisuuden tuotteita kuten maksullisia kulkuneuvoja tai hotelleja. Bändien kiertuemajoittamiset pyritään järjestämään keikkapaikkojen läheisyyteen ja mahdollisesti ilmaiseksi, sillä aikataulu kiertueella on usein tiukka. Matkat rahoitetaan keikkapalkkioin ja levymyynnein. Reissu ajetaan usein omalla tai vuokra-autolla eikä aikaa välipäiville ole. Ilmainen asuminen järjestyy monesti punkyhteisöllisyyden nimissä jopa ihmisten koteihin, joihin matkalaiset toivotetaan tervetulleiksi yöpymään.

## 1.7 Tutkielman kulku

Kuvaan työni toisessa luvussa punkmusiikkia ja -kulttuuria tarkemmin. Kiehtovaan punkin aikakauteen voisi paneutua pidemminkin, mutta se ei ole tämän tutkimuksen tarkoitus. Musiikista päästään sen ympärille syntyneeseen kokonaiseen nuorisokulttuuriin pukeutumistyyleineen ja ideologioineen. Punktyyli liittyy niin yksilöllisyyteen kuin yhteisöllisyyteenkin ja punkin ideologiaa edustavat niin alkuaikojen anarkistit kuin tämän päivän maailmasta välittävät punkkarit. Luvun lopussa kerron punkkareiden kiertue-elämästä ja siihen liittyvästä kodista kotiin kiertämisestä.

Kolmannessa luvussa tarkastelen yhteisöllisyyttä teoreettisesti apunani Michel Maffesoli ja hänen teoriansa uusheimoista. Tarkastelen yhteisöllisyyttä myös muukalaisuuden ja yksilöllisyyden käsitteiden kautta. Siinä keskustelukumppaneinani toimivat Sara Ahmed ja Zygmunt Baumann. Lopuksi tarkastelen punkheimoa ja yleensä heimon matkustamista.

Neljännessä luvussa siirryn tarkastelemaan kodin käsitettä, sen merkitystä ja muutosta. Rapport ja Dawson käsittelevät kotia liikkeessä ja liikettä kotina. Anni Vilkon tekstit kodista ja sen tunnusta sekä Riitta Granfeltin tutkimus naisten kodittomuudesta antavat syvyyttä kodin teeman käsittelyyn. Koti on työssäni liikkeessä niin käsitteenä kuin kiertuebussin muodossa. Pyrin tarkastelemaan kotia eri näkökulmista myös yhteisönä. Punkbändi on kiertuematallaan monenlaisessa kodissa, ja erilaisia paikkoja ja tilanteita voisi matkan aikana kutsua kodiksi. Ei pelkästään toisten ihmisten koteihin matkaaminen, vaan myös ajatus kiertuebussista, esiintymistilanteesta tai yhteisöstä kotina ovat tarkastelun aiheina.

Viidennessä luvussa pohdin punkyhteisöä kotina, joka kiertää ympäri maailmaa. Jacques Derrida sekä häntä tulkitsevat Michael Naas ja Sarah Gibson ovat keskustelukumppaneinani muodostaessani kuvaa punkkulttuurin yhteisöllisestä vieraanvaraisuudesta.

Yhteenvedossa kaikki kolme käsitettä toimivat yhdessä. Kerron teoreettisten pohdintojeni tulokset, sekä kokan yhteen tutkimuskysymysten vastaukset. Mietin



kiertumatkailun ja yhteisöllisen vieraanvaraisuuden merkitystä punkheimolle, sekä tutkimuksen antia matkailun kulttuuritutkimukselle.

## 2 PUNK – MUSIIKKIA JA KULTTUURIA

*”I think what the Dolls did as far as being an influence on punk was that we showed that anybody could do it... Because basically we were these kids from New York City who spit and fart in public, were rauchy and just debunked everything. It was so obvious what we were doing to rock & roll – we were bringing it back to the street.” (David Johansen, *The New York Dolls. Mcneil & McCain toim. 1997, 148.*)*

Sanakirjasta riippuen englanninkielinen ’punk’-sana tarkoittaa ensisijaisesti joko musiikkisuuntausta ja siihen liittyvää alakulttuuria, tai sitten prostituoitua, noviisia ja pikkurikollista. Adjektiivina se voi tarkoittaa erittäin köyhää, ala-arvoista tai arvotonta ja toisaalta taas punkmusiikkiin liitettävää punktyyliä. (Merriam Webster 1985, Longman 1984.) Vaikka sana saakin jo useimman mielessä yhtymän musiikkiin pikemminkin kuin rikollisuuteen tai ala-arvoisuuteen, kertovat sanan muut merkitykset punkin saamasta arvostuksesta. Musiikkityylin syntyessä vasta 1970-luvulla on se saanut nimensä sanan aiemman merkityksen mukaan, eikä ihme. 70-luvulla punkkarit edustivat kaaosta ja sekasortoa ja kaikkea, josta vanhempien pitäisi nuorisoa varoittaa. Se oli niin kuin blues ja rock’n roll aikoinaan – nuorison kapinaa auktoriteetteja ja vanhempiaan vastaan. Ja tietenkin ennen kaikkea se oli musiikkia.

Moni nuori on löytänyt punkin musiikin kautta. Punkin tultua Suomeen 70-luvulla musiikki oli alussa ainoa asia, mikä silloisia punkkareita yhdisti. Nykyään punk tarkoittaa musiikin lisäksi pukeutumistyyliä, asennetta, elämäntyyliä, – kokonaista alakulttuuria ja kaikkea mitä siihen kuuluu. Ideologiansa ansiosta se erottuu selvästi valtakulttuurista, vaikka punk-pukeutumistyyliä edustaa tällä hetkellä mikä tahansa nuorisovaateketju, joka on ajan hengessä mukana. Sanotaankin ettei punk ole vaate vaan aate, joten vaikka punkkarit voivat tyyllillisesti erottua valtakulttuurista vieläkin, on tärkeämpää kuitenkin se, mitä ajattelee ja puolustaa kuin se miltä näyttää.

Musiikkina punk on ennen kaikkea energistä. Punkmusiikkia on monenlaista melodisesta ja popahtavammasta raivoisaan hardcore-punkkiin, jonka toiset määrittelevät kokonaan omaksi alalajikseen erotuksena punkmusiikkiin.

## 2.1 Alussa oli musiikki

*”Koiton salilla järkähtiin perjantaisin punkbileitä: Eput, me, Problemsit, Se-yhtye, Sehr Schnell, Widows... Vanha työväen kulttuurilinnake näki vielä yhden kapinan, jätettiin muttei sortunut, kunnes vasemmiston rahakirstun päällä röhnöttävät revisionistit ryssi sen, niin kuin ryssi Kultsankin [toinen keikkapaikka]. Joillain fyrkilla samaiset punamafiosot osti Espanjasta hienoja huviloita, ois mennyt suoraan Sisiliaan.” (Pelle Miljoona, 2004, 105.)*

*”Armed with my voice and fueled by my anger”*

*Wasted*

Pariisissa 1968 aloittivat radikaalit situationistit protestit tylsää kaupunkielämää ja yhtenäistävää mediamaailmaa vastaan. Se oli ensimmäinen televisioitu urbaani kansannousu, jonka avulla nuoriso halusi poliittista valtaa muuttaa maailmaa. Esteettisestä tyylistä tuli poliittinen kannanotto. (Savage 2001, 27–34.) Kesällä vuonna -68 myös Lontoon kaduilla kiehuu. Opiskelijat ja uusi vasemmisto mellakoivat ja kivittivät poliiseja. Nuoret työttömät ja slummissa asuvat olivat kyllästyneitä ja halusivat muutosta elämään. (Gilbert 2004, 24–60.)

Manson-murhien sanotaan olevan 60-luvun kukkaisajan loppu. Beatlesien hajoaminen, Rolling Stonesin jäsenen hukkuminen ja Jimi Hendrixin kuolema mainitaan popin hajoamisen taustalla. Rakkauden sukupolven aika oli ohi, kun The Sex Pistols ja Sid Vicious aloittelivat omaa aikakauttaan Englannissa. (Paytress 2005, 15–28.) Samoihin aikoihin myös Atlantin takana, New Yorkin alakaupungilla tapahtuu. David Bowien, Iggy Popin, The Velvet Undergroundin ja The New York Dollsin kaltaiset nimet saavat seuraajansa vielä kapinallisemmasta ja päihtyneemmästä musiikintekijöiden joukkiosta, josta tunnetaan nimiä kuten Patti Smith, Television, Blondie, Talking Heads ja The Ramones. (Paytress 2005, 32.) Punk on syntynyt jäädäkseen ja monen ihmisen elämä muuttuu perustuksia myöten.

Kohinan tunti myös John Mellor, tuleva Joe Strummer, The Clash -yhtyeen yksi kantavista voimista. Vuonna 1973 Joe Strummerin nähdessä The New York Dollsit

ensimmäistä kertaa televisiossa alkoivat The Clash -bändin jäsenten tiet lähentyä. The New York Dolls -bändi teki heihin kaikkiin lähtemättömän vaikutuksen ja bändistä tuli esikuva, joka jätti varjoonsa kaiken muun. (Gilbert 2004, 24–60.) The Clash oli syntyessään ensimmäinen poliittinen punkbändi, jonka sanoituksissa oli aitoa protestia politiikkaa ja tylsää arkielämää kohtaan.

Vaikka The Sex Pistolsien *God Save the Queen* ja Sid Viciousin kostonhimoista ja profeetallista versiota *My Way*sta pidetään edelleenkin punkin virstanpylväinä, ei The Sex Pistols eikä moni muukaan punkbändi jättänyt jälkeensä varsinaisia musiikillisia mestariteoksia. (Paytress 2005, 40–41.) Jälkeensä se jätti vanhempien kauhistuneita katseita ja myöskin uudenlaisen tavan ilmaista itseään. Raipan (2002) mukaan punkmusiikissa olennaista ei ole se, osataanko soittimia soittaa moitteettomasti. Instrumenttien hallinnalla tai lauluäänelläkään ei ole tärkeintä sijaa punkmusiikissa. Tärkeää sen sijaan on juuri se, että kuka tahansa voi soittaa ja aloittaa bändin. Kaikki on kiinni asenteesta ja innostuksesta. Toki joukosta löytyy luonnonlahjakkuuksia, joille musiikki on intohimo, mutta myös muut pääsevät ääneen ja jopa julkaisemaan levyjä. Suurlevyteollisuutta vastustetaan edelleen omakustanneäänitteitä tekemällä ja nauhoittamalla musiikkia kavereiden kesken. Monelle punkkarille musiikin tekeminen voi olla tärkeä osa alakulttuuriin osallistumista. Kun pääpaino ei ole teknisellä osaamisella, antaa se monelle rohkeutta nousta lavalle ja keinon itsensä toteuttamiseen. (Raippa 2002, 52–59.) Punkissakin on kriteerinsä sille, mikä on hyvä ja mikä huono suoritus, mutta nämä kriteerit ovat enemmän emotionaalisia kuin teknisiä (Saarinen & Blomstedt 1980, 17). Pien- ja omakustannelevyt ovatkin kanava, jonka kautta elävä underground-punk pääsee edelleen ääneen.

Hippien positiivisuus ei sopinut punkkiin, vaan siihen kuului alusta asti negatiivisuus. Yhteiskuntaan suhtaudutaan pessimistisesti ja treenikämpissä ja kellareissaan soittavat punkbändit ovat yleensä hyvinkin kaukana valtakulttuurin ylikansallisesta viihteestä. Sanoituksien kantaottavuus tekee punkkarista puhuvan ja tekevän subjektin. (Kemppinen 1997, 96–97.) Punkmusiikin teko alkoi vastalauseena loppuun asti tuotettua ja kapitalistista levyteollisuutta vastaan. Liika menestys ja suosio valtaväestön musiikkina on yleensä keino tappaa kyseinen musiikki vannoutuneissa punkpiireissä. Bändit kuten The Ramones ja The Sex Pistols jäävät historiaan, vaikka heidän myöhemmät esiintymisensä ja julkaisunsa ovatkin usein herättäneet

punkpiireissä vain närästystä ja pahaa oloa. Greil Marcus (1989) kirjoittaakin, että punkmusiikin tavoitteena oli tehdä ihmisestä historian subjekti objektina olemisen sijaan. Tarkoituksena oli herättää ihmiset näkemään kaikki jokapäiväiset asiat – kuten työ, loma, perhe, koti, yleisö ja esiintyjä itse – ideologisina rakennelmina itsestään selvyyksien sijaan. Rakennelmina, jotka voidaan rakentaa toisellakin tavalla, tai purkaa kokonaan. (Marcus 1989, 5–7.) Marcus (1989) näkee The Sex Pistolsin yhteiskuntakritiikin jatkeena 1952 perustetun pariisilais-intellektuellien ryhmän – sittemmin 1957 situationistisen liikkeen – modernin yhteiskunnan kritiikille. Punk esiintyi uutena kulttuurisena vaatimuksena 25 vuotta myöhemmin. (Marcus 1989, 18–19.) Se oli yksi nuorten keinoista löytää oma voimansa irrallaan perheestä ja yhteiskunnasta.

Saarinen (1980) kirjoittaa, että punkrockiin liittyi heti alusta alkaen muutakin kuin musiikkia. Punk oli ikään kuin kapinaliike, jonka avulla pyrittiin irtautumaan yhteiskunnan holhouksesta. Musiikkiin liittyvä vahva yhteiskuntakritiikki näkyy myös ensimmäisten suomalaisten punkyhtyeiden sanoituksissa. Niissä ei näy vain oman edun tavoittelua, vaan laulujen sanat kertovat usein totaalista kyllästyneisyydestä ja turhautuneisuudesta. Pienlehdet ympäri Suomea ja niissä näkyvä punkmusiikki nähdään vaihtoehtoisena vaikuttamisen kanavana esimerkiksi puolueille ja niiden nuorisjärjestöille. Vaikka kritiikkiä saa eritoten oikeisto, nähdään porvarillistunut vasemmistokin kohteena. (Saarinen 1980, 20–24.) Joitakin punkbändejä sanotaan poliittisiksi niiden kantaaottavien sanoituksien vuoksi, mutta vaikuttaminen tapahtuu kuitenkin epävirallisesti ja oman elämän kautta. Poliittista koneistoa pyritään enemmänkin välttämään kuin tukemaan miltään puolelta. Angela McRobbie (1999, 133) argumentoi, että punkbändien määrittelemisen poliittisiksi nojaa liiaksi käsitykseen, että poliittinen on jotain helposti rajattavaa ja tunnistettavaa jokapäiväisen elämisen keskellä.

Osa punkmusiikin sanoituksista tarjoaa nuorten itsetunnolle tukea. Esimerkiksi Pelle Miljoonan kappaleen Olen kaunis sanat ”Olen kaunis, olen rohkea, olen vapaa, syntynyt voittamaan” tarjoavat suoraan kannustusta nuorelle. Tärkeää on myös tuki toisilta samanhenkisiltä esimerkiksi punkkonserteissa, joissa toisten punkkareiden tapaaminen koetaan usein tärkeämmäksi kuin itse musiikkitapahtuma. Musiikki on kuitenkin merkittävä yhdistävä voima, joka näkyy myös pienkustannelehdissä.

(Raippa 2002, 51–60.) Saarinen (Saarinen & Blomstedt 1980, 13) kirjoittaakin, että tärkeintä punkissa on sen suorasanaisuus, tuoreus, vilpittömyys ja ”poweri”. Se, ketä pidetään punkin keksijänä tai mikä oli ensimmäinen punkyhtye, riippuu paljolti ihmisestä. Toiset ovat sitä meiltä, että The Ramones, joka perustettiin 1974 on ensimmäinen punkbändi (Laitio-Ramone 2002) ja toisten mielestä ainoa oikea punkin kärkihahmo on Sid Vicious (Paytress 2004) tai Johnny Rotten (Marcus 1989) The Sex Pistolsista, joka aloitti yleisen kuohunnan Englannissa 1975. The Clash –yhtyeen sanotaan olevan yhteiskunnallisin punkin alkuaikojen yhtyeistä. He toivat musiikkiin mukanaan romanttisesti sävytetyn vasemmistolaisen yhteiskunnallisuuden ja yhdistivät musiikkiin niin rockabillyä, reggaeta kuin dubia ja nivoivat punkin osaksi rockin ja bluesin pitkää perinnettä (Gilbert 2005, kannen alkusanoja). Punkin alkujuuret nähdään siis kahdella mantereella ja monissa eri kokoonpanoissa. Lukemistani kirjoista näkee kirjoittajien omistautuneen suhtautumisen aiheeseen ja kulloinkin kyseessä olevaan bändiin. Punkin alkuperä onkin lähinnä mielipideasia, johon kullakin on oma sanottavansa. Kaikki mainitut bändit ovat antaneet oman osansa erilaisen ja raivokkaan musiikkityylin ja kokonaisen kulttuurin syntyyn.

## 2.2 Punkin ideologiaa

*Monilla punkkari-tutuillani on tee se itse -elämä. Useat ovat rakentaneet itselleen työn, jollaista haluavat tehdä. Sen avulla he voivat myös muuttaa maailmaa (ainakin omaansa) sen sijaan, että tekisivät työtä, jolla ei ole henkilökohtaista merkitystä. Ehkä tämän avulla työn ja vapaa-ajan raja on hämärtynyt. Jotkut ovat perustaneet punkmusiikkiin keskittyneen levymerkin ja -kaupan ja toiset osuuskunnan, joka pyörittää paitapainoa. Levymerkin avulla voi julkaista muuten julkaisematta jääviä punklevyjä ja osuuskunta on keino tehdä työtä itselleen, tukematta riistäviä ja yhdenmukaistavia suuryrityksiä. Toisenlainen tee se itse -elämä on sitä, että työ ei määritä sinua ja aikaasi vaan vapaa-aika on korostuneessa asemassa. Työ on vain jotain, jolla rahoitetaan elämä. Sille ei anneta painoa edes arkisessa keskustelussa.*

*”Punk rock saved my life but it won’t save the world”*

*HeroDishonest*

Yhteiskunta ja kulttuuri luovat erilaisia haasteita ja rajoituksia nuorelle. Yhteisöllistyminen ja liittyminen muihin samankaltaisiin tarjoaa keinon integroitua myös yhteiskuntaan. (Raippa 2002, 28–29.) Erilaista valtakulttuurista poikkeavaa elämäntapaa olisi ehkä vaikeaa vaalia yksin, mutta ryhmä antaa tukea nuoren elämänvalinnoille. Raipan (2002) mukaan sosialisatioprosessi on kaksisuuntainen. Nuorempi sukupolvi voi saada aikaan kulttuurin sisällönmuutoksen niin ajattelussa kuin pukeutumistyyliä vastustamalla jotain valtakulttuurin ja vanhemman sukupolven sosialisatiopyrkimystä. Punkaatteeseen liittyy tavoite muuttaa maailmaa, tai ainakin omaa elämää omien valintojen avulla. Elämässä selviytymisen käsitys saattaa poiketa paljon valtaväestön käsityksistä, sillä oikeiksi koettujen asioiden tekeminen voi olla tärkeämpää kuin esimerkiksi urakehitys. (Raippa 2002, 32.)

Yhteenkuuluvuuden tunne ja yhteisöllisyys kuuluvat punkiin. Valtakulttuurista erottautuessa haetaan samalla hyväksyntää toisilta samanlaisilta. Erilaisuus ei tarkoita vain ulkonäköä, vaan halua elää erilaista elämää ja arvostaa muita asioita kuin yhteiskunnassa on tapana. Anarkistiseksi ajatuksen tekee se, että valinnoilla haetaan yksilöllistä vapautta ja vastuuta teostaan yhteiskunnan latelemien sääntöjen sijaan. (Raippa 2002 96–97.) Yksilöllinen vastuu teoista on myös vastuuta koko punkyhteisölle. Vaikka anarkiaan kuuluukin vapaus tehdä mitä vain, niin yhteisö asettaa jonkinlaiset rajat käyttäytymiselle. Erilaisia näkemyksiä asioista varmaan ymmärretään, mutta perustavanlaatuiset näkemyserot ovat kitka yhteisön sisällä. Punkkareita voidaan jakaa erilaisiin alaryhmiin. Yksi näistä alaryhmistä on natsipunkkarit (esim. Raippa 2002), jotka erottautuvat muista ryhmistä rasistisine aatteineen.

Jo 1970-luvun punkbändit näyttivät tietä nykyajan hippy- ja punkkarikommuuneille. ”Joe Strummer muisteli 1999 ’ainoa tapa perustaa bändi oli asua yhdessä, sillä olimme pennittömiä” (Gilbert 2005, 90). Siihen aikaan tosin vallattujen talojen alueella Lontoossa oli levotonta, ja asumisjärjestely aiheutti myös epäjärjestystä ja rauhattomuutta. Eräs John Tiberi muistaa kommuunissa vallinneen omalaatuisen tunnelman: ”Siellä oli huumeista sekaisin olevia ihmisiä. Kaikesta huolimatta kaikki yrittivät kovasti olla solidaarisia, ja loppujen lopuksi homma toimi melko hyvin”. (Gilbert 2005, 91.) Kommuuneissa eläminen mahdollistaa vähällä rahalla toimeen tulemisen ja edustaa alakulttuurista elämäntapaa. (Vehviläinen 1998, Raippa 2002,

111). Vähällä rahalla toimeen tuleminen mahdollistaa myös sen, että aikaa käytetään johonkin itselle tärkeämpään asiaan kuin työhön. Energiaa riittää harrastuksiin ja ylimääräisestä tinkiminen on myös kannanotto kulutuskulttuuria vastaan. Materiaalin keräämistä ja sen esittelyä ei koeta punkkulttuurissa tärkeäksi, vaan arvostusta saa enemmän kotikutoinen, itse tehty elämä.

Punkkideologiaan on 1970-luvun lopulta asti liitetty anarkia. Alunperin anarkia tarkoittaa esivallan tai hallituksen puuttumista. Anarkia kääntyy kuitenkin usein synonyymiksi kaaokselle ja epäjärjestykselle tukeutuen ymmärrykseen, ettei ihminen tule toimeen ilman valtiota. Termillä tarkoitetaan myös esivallan vastustamista, mistä monissa punksanoituksissakin on kyse. Anarkistien mielestä valtiota ei tarvita ihmisten välisissä suhteissa, vaan suhteet pysyvät luonnollisina ja epäitsekkäinä ilman välissä olevaa väkivaltaorganisaatiota. Ilman valtiota ihmiset ovat vapaaehtoisessa vuorovaikutuksessa keskenään ja voivat perustaa yhteisöjä spontaanisi. (Raippa 2002, 94.)

The Sex Pistols vei anarkian ehkä pisimmälle. Heidän alkukantaiseen punkkiinsa ei kuulunut luonnonsuojelu saati yhteisöllisyys. Alusta loppuun kaikki oli anarkiaa ja totaalista vastuuttomuutta. Tämä päättyi musiikin historiankirjoihin jäävään tragediaan, joka teki Sid Viscouista elävän legendan. Hän surmasi tyttöystävänsä Nancy'n ja teki lopulta itsemurhan huumeiden yliannostuksella. Mark Paytress (2005) kirjoittaa, mitä Sid oli sanonut: ”Mä luultavasti delaan ennen kuin täytän kakskytviis, mutta meikäläinen on elänyt niin kuin halusi”... ”Oli punkkia elää hetkessä ja haistattaa vitut seurauksille. Oli punkkia hehkuttaa nuoruutta ja vihata ikääntyneitä. Oli punkkia takertua elämisen helvettiin ja kuoleamisen vapauttaviin vaikutuksiin”, kommentoi Paytress. (Paytress 2005, 69.) Tästä on punkin anarkia lähtöisin. Vastarinta, joka jatkuu tänäkin päivänä, on saanut kuitenkin konkreettisempia ja vaarattomampia muotoja ja punkin anarkia on laimentunut. Johnny Rotten jatkaa omaa kapinaa ja anarkiaa edelleen, josta todisteena hänen haiseva vastalauseensa Sex Pistolsin nostamiseen muiden rockin vaikuttajien rinnalle *Rock&Roll Hall of Fame*en (<http://www.johnlydon.com>).

Kolmas punkin ideologiaan liitettävä yleinen ajattelutapa yhteisöllisyyden ja anarkian lisäksi näyttää olevan suvaitsevaisuus. Tämä näkyy niin pienlehdissä



kuin kappaleiden sanoituksissa ja käyttäytymisessä. Vaikka suvaitsevaisuus on ymmärretty kantavaksi arvoksi punkkaatteessa, on esimerkiksi natsipunkkareiksi kuvattu ryhmä kaikkea muuta kuin suvaitsevainen. Muita punkryhmiä ovat straight edge -punkkarit, jotka eivät käytä päihhteitä missään muodossa ja joista usea on myös vegaani. Toisena ääripäänä ovat päihdepunkkarit, joihin Raippakin (2002 esim. 104–105, 127) on tutkimuksessaan törmännyt. Heille tärkeämpää on kavereiden kanssa hauskan pitäminen ja juominen, ei niinkään mitkään aatteet. Toiset punkkarit toimivat hyvinkin aktiivisesti aatteen puolesta esimerkiksi eläinsuojelutoiminnassa. Punkkarit eivät missään tapauksessa ole aivan yhtenäinen ja tasapäinen ihmisjoukko.

Vaikka punkin ideologia on vaikeasti määriteltävissä, näyttää se punkkareille edustavan kapinaa, vapautta, yhteisöllisyyttä ja suvaitsevuuutta. Punkkaate on tuottanut merkityksellisyyttä nuorille jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan. Straight edge ja veganismi ovat edelleen tapoja joilla punkkulttuuri pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan epäkohtiin. Muista musiikkiryhmistä erotutaan muun muassa sillä, että kannetaan enemmän huolta luonnosta ja maapallon tilasta. Myös vapaa-aika koetaan erityisen tärkeäksi, koska se merkitsee aikaa tehdä sitä mitä huvittaa. (Raippa 2002, 109–110.)

DIY -periaate (Do It Yourself) – tuo punkkulttuurille ominainen toiminnan tapa – näkyy kaikenlaisessa kulttuuritoiminnassa ja sitä ilmentävät myös lukuisat pienlehdet, omakustanneäänitteet ja esimerkiksi keikkojen järjestäminen. Omien tuttavieni tee se itse -elämät ovat esimerkkejä kapinasta yhteiskuntaa ja sen antamia malleja vastaan. Toimimalla itse omien ihanteiden mukaisesti muutetaan maailma ainakin omalta kohdaltaan enemmän itsensä näköiseksi.

Jokaiselle, joka tunsi olonsa ulkopuoliseksi luokkansa, rotunsa, seksuaalisuutensa, sukupuolensa tai oman valintansa takia tarjosi The Sex Pistols mahdollisuuden toimintaan tai vaikka luovuttamiseen jonkin suuremman asian kuin itsensä takia. Yhtäkkiä ei tarvinnutkaan olla enää yksin, vaan kurjuuden ja pahan olon saattoi jakaa jonkun kanssa. Voima ei lähtenyt pelkästään punkbändeistä, vaan niiden yleisöstä. (Savage 2001, xiv.) Wastedin (suomalainen punkbändi) laulaja kiteyttää punkin seuraavasti: ”Meille se on riippumattomuutta ja omaehtoisuutta. Itse tekemisen meininkiä. Jossain määrin myös poliittisuutta. Sitä, että on rehellinen itselleen,

tiedostaa maailmassa ja elämässä olevat epäkohdat. Ottaa vastuun omista tekemisistään. Suvaitsevuutta. All different, all equal.” (Flinkkilä 2006)

### 2.3 Punktyyli

*”...I wasn't taken with Iggy in the same way as I was with the Dolls. I think one of the reasons was because Iggy was less about fashion...It didn't sound trendy-nice, there was no lipstick there. It didn't have the fashion element that The New York Dolls had. That fashion twist – just like that crappy old lipstick on the collar...I always thought the parties were gonna be better, I always thought the scene was gonna be better. The Dolls jus looked more attractive.” (Malcolm McLaren, osa-omistaja SEX-vaateliikkeestä Lontoossa, McNeil & McCain toim.1997, 157.)*

Englannissa 1970-luvulla punktyyli kauhistutti vanhempia. The Sex Pistolsin Johnny Rottenin kynyt vihreät hiukset ja Sid Viciousin rikkinäiset kapeat farkut ja sandaalit, molempien karkea kielenkäyttö ja väkivaltainen esiintyminen hirvittivät viranomaisia ja vanhempia siinä määrin, että The Sex Pistols ei saanut enää soittaa yleisillä keikkapaikoilla Lontoossa. Bändiä ruvettiin boikotoimaan yleisen turvallisuuden nimissä. Suomen keikkakin peruttiin 1978 Lastensuojelun Keskusliiton vedotessa sisäasiainministeriöön estääkseen Pistolsien Suomeen tulon (Saarinen & Blomstedt 1980, 22). Räävittömän ulkonäön tarkoituksena oli eittämättä herättää mahdollisimman paljon huomiota. Kun soittotaito ei ollut ratkaisevaa, kilpailivat bändit siitä, kuka oli eniten punk. Huomiota herätettiin muun muassa hakaristeillä ja itse muotoilluilla uusilla t-paitateksteillä. The Clashin basistia Paul Simononia kutsuttiin punkin James Deaniksi, koska hän loi Clashille imagon roiskemaalatuilla paidoilla, hollywoodilaisilla cowboyasusteilla ja punktyyliin viritetyillä merijalkaväen työasuilla (Gilbert 2005, 70). The Clashin edeltäjän, The London SS -bändin tavoitteena oli järkyttää sekä musiikillisesti, että visuaalisesti. Ideana oli rajua garagepunkbändi, joka pukeutuisi natsityyliin. (Gilbert 2005, 84.)

Punktyyliin on suuresti vaikuttanut myös ”punkin episentrumin SEXin – pohjimmiltaan ideologisesti latautuneen vaatekaupan – blondattu matriarkka” (Paytress 2005, 12), vaatesuunnittelija Vivienne Westwood, joka nykyäänkin herättää

mielenkiintoa ja kunnioitusta marginaalikulttuuripiireissä (ks. esim <http://www.hellolooks.com>). Hän oli 1970-luvulla myös monien uusien nousevien punktähtien ompelija ja vaatettaja. SEX-vaatekaupan toinen omistaja, Malcolm McLaren oli 1968 vuoden opiskelijaradikalismien veteraani ja mies, joka saattoi The Sex Pistolsit yhteen. (Paytress 2005, 12, 49–50.) Sanotaan myös, että hän oli punk-nimen keksimisen takana. Tällä kaupalla ja sen pitäjillä oli suuri vaikutus punktyyliin 1970-luvulla.

Jalosen mukaan dada toi rumuuden taiteeseen ja viimeistään punk toi sen muotiin ja kaupallisuuteen (Jalonen 1996, 111). Punktyyliin liitetäänkin usein räjäisyyttä ja toisaalta ylimenevää räikeyttä ja näkyvyyttä, kuten hakaneuloja ja värikkäitä irokeeseja. Punktyyliin kuuluvat myös erilaiset pinssit ja tatuoinnit. Nykyään punkkari voi kuitenkin pukeutua ihan tavallisiinkin vaatteisiin ja silti samaistaa itsensä kuuluvaksi punkryhmään.

Raipan (2002) mukaan pukeutumistyyllillä halutaan sekä erottautua että samaistua. Tyylin avulla halutaan ehkä tehdä pesäero valtakulttuuriin, mutta punkkareiden kesken tyyli voi olla hyvinkin samankaltaista. Tyylin avulla voidaan työstää identiteettiä ja heijastaa luokkataustaa. Punkkareiden tyyli on muuttunut vuosien varrella. Suomessa 1970-luvulla raita hiuksissa riitti herättämään huomiota, mutta 80-luvulle tultaessa irokeesit, tupeeratut ja värjätyt hiukset tulivat muotiin. (Raippa 2002, 72–77.) Nyt keikoilla näkee harvemmin enää irokeeseja ja muutenkin punktyyli on kesyyntynyt entisestään. Tyylejä on nykyään enemmän kuin ennen. Osa punkkareista on niin sanottuja rasvaletteja. Siihen tyyliin on monesti yhdistettynä tatuointeja ja James Dean tyylistä pukeutumista kulutettuine farkkuineen ja ruutupaitoineen. Oma ryhmänsä ovat myös skinhead-punkkarit, jotka eivät aatteellisesti tue oikeistoa, mutta ovat leikanneet hiuksensa ja pukeutuvat henkseleihin ja maihinnousukenkiin. Mustat pillifarkut ovat edelleen yksi suosittu vaate, kuten musta väri vaatetuksessa muutenkin.

Tyyllillä viestitään usein alakulttuurin normeja ja arvoja, sekä niihin sitoutumisen astetta (Kinnunen 2001, 79). Punkkareiden kantaaottavat pinssit ja paitatekstit tuovat yleensä esiin esimerkiksi suhtautumista eläinsuojeluun tai valtapolitiikkaan. Tekstit saattavat kertoa hyvinkin ajankohtaisista asioista tai olla yleinen kannanotto aseistakieltäytymiseen, natsismiin tai vaikka ydinvoimaan. Tyyli ei välttämättä toimi

vain olemassa olevan identiteetin symbolina, vaan se on identiteetti sinänsä ja tapa, jolla yksilö kiinnittyy yhteisöönsä (Maffesoli 1995, 9). Kaikki erityisesti yksilöllisenä nähnyt ruumiillisuuden muodot, kuten laihdutus, muoti ja ruoka voivatkin olla merkkejä yhteisöllisyydestä (Maffesoli 1995, 7–8). Näihin ruumiillisuuden muotoihin voisi lukea myös tatuoinnit. Suurimmalle osalle ihmisistä tatuointi merkitsee jotain itselle tärkeää ja yksilöllistä. Punkpiireissä on kuitenkin nähtävissä selvästikin toistuvia kuvioita ja yleisesti hyväksytyt kuvamaailma, joka on tunnistettavaa niin yhteisön sisällä kuin ulkopuolella. Tatuoinnit ovat erityisen suosittuja ja yleisiä punkpiireissä, ja niiden ottaminen onkin eräänlainen omistautumisen merkki. Erilaiset tutkimukset koskien urheilua, kehonrakennusta, lehdistöä tai muotia osoittavat, että kehoa rakennetaan, hoidetaan ja kaunistetaan toisen katseen vuoksi (Maffesoli 1995, 65). Tyyli on tärkeä osa yhteisöön kuulumista. Vaikka sanotaankin, että punk on aate, ei vaate, on monella punkkarilla edes jokin pieni merkki, joka sitoo hänet tyyllisesti samaan yhteisöön. Merkin ei tarvitse olla iso, mutta tärkeintä on, että toiset ryhmään kuuluvat tunnistavat sen.

Punktyyliin kuuluu muutakin kuin pukeutuminen. Punkkeikoilla ei voi olla huomaamatta erityistä tanssi-, tai ”pogoilemistyyliä” (esim. Raippa 2002), johon ei muunlaisissa tilaisuuksissa törmää. Pogoileminen on punkmusiikin tahdissa hyppimistä, jota voi harrastaa yksin tai ryhmässä, samaa tai eri sukupuolta olevan kanssa (Söderholm 1987 Raipan mukaan 2002, 55). Erilaisilla hardcore-keikoilla (ks. hardcore esim. Raippa 2002, 12, 14) tämä tanssityyli saattaa vaikuttaa väkivaltaiselta ja mustelmia syntyy herkästi. Itse olen havainnut, että suurimmalla osalla keikoista tanssilattialla toimitaan hyvinkin solidaarisesti. Niitä, jotka eivät halua mukaan ”bittiin” (alue, jossa pogoileminen sillä hetkellä tapahtuu), ei sinne pakoteta ja monesti esimerkiksi tyttöjä, jotka seisovat bitin reunalla saatetaan jopa suojella satunnaisilta tönäisyiltä. Kaatuneet hyppijät nostetaan yhdessä ylös. Kuitenkin joillain hardcore -keikoilla tanssityyliin kuuluu raivokas nyrkkien heiluttelu (beat down) ja aggressiivinen pogoileminen ja silloin on parempi pysyä taka-alalla. Hardcore-musiikki on nopeampaa ja aggressiivisempaa kuin melodisempi punkmusiikki, ja se kehittyikin vastareaktionä tälle, vaikka se monissa yhteyksissä (esim. Raippa 2002) yhdistetään suoraan punkkiin.

Samoin kuin punkmusiikki, on punktyyli nykyään tunnettu myös kaupallisena versiona. Suuret vaateketjut ovat tuoneet myyntiin niittivöitä ja pillifarkut ovat yleisesti muodissa juuri tällä hetkellä. Tähän muoti-ilmioon ei kuitenkaan kuulu musiikki tai aate, vaan kyse on vain vaatteesta.

## 2.4 Punkyhtye kiertueella

*Wasted soittaa Oulussa Anun ja Jussin talossa keikan. Me lähdemme sinne pakettiautolla ja isolla porukalla kuuntelemaan. Seuraavana päivänä pääsen bändin kyydissä Tampereelle, missä laulaja ja hänen tyttöystävänsä Piia asuvat. Piia ja Villen luona on aina niin kotoisaa ja he saavat minut joka kerta tuntemaan itseni tervetulleeksi. Vuoroin vieraisa, vai miten se menikään...*

Suomessa soittaa monta underground-punkyhtyettä, joita ei näy listoilla, mutta joita näkee kyllä keikoilla ympäri Suomen ja Euroopan. Joskus keikkamatkat vievät toiselle mantereelle saakka. Yleensä kiertueita pyöritetään keikkapaikkojen maksamien bensakulujen ja keikkapalkkioiden avulla, ja lisärahaa tehdään levymyynnillä paikan päällä. Myös ruoka saadaan usein keikkapaikoilla tai majoituspisteessä. Joillain bändeillä on oma keikka-autonsa, jolla kiertueelle lähdetään, mutta usein vuokra-auto vie oman osansa kustannuksista. Keikkailu ei näille bändeille olekaan mikään rahasampo, mutta jotain kiertueelta voi omaan taskuunkin jäädä. Enemmän keikkailussa on kyse elämäntavasta ja halusta ilmaista itseään ja tuoda sanomaansa esille. Monet ovatkin jo konkareita keikkailussa ja tutustuneet matkan varrella punkkareihin ympäri maailmaa. Olen kuullut useamman soittajan odottavan innolla kiertueita ja pääsyä lavalle eri maissa ja erilaisissa paikoissa.

Kiertuematkailu on omaperäinen ja erilainen tapa reissailla. Matkalaiset ovat omavaraisia, koska tekevät töitä matkan aikana, saavat palkkionsa siitä ja elävät kädestä suuhun. Rahaa ei tuhlaata usein maksullisiin majoituksiin, vaan yöpyminen pyritään järjestämään ilmaiseksi keikkapaikoille tai ihmisten koteihin. Punkpiireissä löytyykin usein vapaaehtoisia majoittajia, jotka ottavat nuhjuiset matkalaiset kotiinsa

yöpymään. Itselläni on majoittamisesta vain hyviä kokemuksia. Punkkarit ovat osanneet olla toisen kotona kuin kotonaan.

On ollut kiinnostavaa seurata, miten kiertue-elämä underground-punkkulttuurin piirissä pyörii ja miten ihmiset jaksavat olla aktiivisia ja järjestää niin soitto- kuin yöpymispaikkoja punkyhtyeille. Tällaisten keikkojen täytyy olla tärkeitä yhteisön elämälle, koska niitä järjestetään niin omaehtoisesti. Kaikki puhaltavat yhteen hiileen, sillä varsinkaan kaukaisiin tai pieniin kaupunkeihin ei yhtyeitä saada soittamaan, jos sieltä ei järjesty soittopaikkaa ja majoitusta. Omassa entisessä kotikaupungissani yhtyeet soittivat – ravintoloiden kieltäytyessä punkmusiikista – erään kellarin bänditreenitiloissa, jonne kerättiin kaikilta tulijoilta (myös keikan järjestäjiltä) pieni pääsymaksu, että yhtye saisi matkarahansa. Varsinkin Itä-Euroopassa yhtyeet ovat tottuneet soittamaan mitä kummallisimmissa paikoissa, kuten esimerkiksi vallatuissa taloissa. Väliä ei olekaan sillä missä soitetaan tai minkä verran yleisöä on. Siitä esimerkkinä Rumbassa (rockin ajankohtaislehti) ilmestyneestä punkartikkelista No Shamen ja Endstandin (suomalaisia punkbändejä) keulahahmojen puhetta keikoista: ”Jengi tulee sinne musan ja meiningin itsensä vuoksi. Siksi sinne on aina vitun mukava mennä, vaikkei rahaa saa edes sen vertaa, että saisi bensat maksettua.”... ”Kun eka biisi lähtee, ja siinä on kaks jatkää eturivissä ja niiden naamasta näkee, että nyt toimii, niin kyllä se on mulle tähän saakka ainakin riittänyt.” (Flinkkilä 2006)

Punkkarit ovat kiertäessään riippuvaisia toisten vieraanvaraisuudesta. Kiertuematka järjestetään usein DIY-periaattein yöpaikkoja myöten. Tällä tavoin ihmiset, jotka tarjoavat omaa kotiaan yöpaikaksi matkaajille tekevät sen omasta tahdostaan vaatimatta mitään korvausta. Tosin riittävä korvaus voi olla jo se, että saadaan yhtye soittamaan kotikaupungissa, sillä ilman aktiivisia DIY-ihmisiä ei punkkeikkoja pienemmissä kaupungeissa olisi. Majoitetut kuuluvat samaan ryhmään tai heimoon ja kuuluvat meihin. Ovet omaan kotiin avataan luottavaisin mielin myös tuntemattomille matkaajille (ei tunnistamattomille), jotka liitetään näin osaksi suurempaa punkjoukkoa, jota ei koeta uhkaavana.

### 3 PUNKHEIMO YHTEISÖLLISYYDEN MUOTONA

*”Raise your glas and sing with us, this one’s to all our friends. Stuck with us through the thick and thin – the flame still burns” The Laybacks*

Yhteisöt kuuluvat jokapäiväiseen elämäämme. Kuulumme mitä erilaisimpiin ryhmiin, joista toiset ovat tärkeitä ja rakkaita ja toiset yhdentekevempiä. Kuuluminen opiskeluaikana ainejärjestöön ei välttämättä tarkoita yhdelle mitään, mutta toiselle se voi olla tärkeä yhteisö, joka tuo turvaa uudessa kotikaupungissa uusien asioiden ja ihmisten keskellä. Haluamme kuulua johonkin, sillä toisten antama vahvistus omalle identiteetille on tärkeää ja yhteisön luoma suoja ja hoiva auttavat selviytymään yhä ennustamattomammassa maailmassa.

Yhteisöjä on erilaisia, mutta yhtä tärkeitä niille kaikille ovat raja-aidat, jotka määrittävät ketkä kuuluvat sisälle ja ketkä eivät. Erottelemme ihmiset meihin ja teihin ja tunnemme olomme turvallisemmaksi omiemme joukossa. Anthony P. Cohenin (1985) mukaan raja-aidoista yhteisö alkaa ja niihin se myös loppuu. Raja-aidat voivat olla eri tavalla merkityt riippuen yhteisöstä. Mitä kauemmaksi kansalliselta tasolta yhteisöllisyydessä mennään, sen näkymättömämmäksi erot ihmisten välillä käyvät ulkopuoliselle. Kuitenkin mitä pienempiin yksiköihin ihmiset jakavat toisensa, sitä tärkeämpiä nämä raja-aidat ovat heille itselleen. (Cohen 1985, 11–13.)

Maffesoli (1995) puhuukin heimojen ajasta, joka on nyt elämämme esteettisen tyylin aikakauden tulosta. Tyyli on yleinen kehys, jonka puitteissa sosiaalinen elämä ilmenee määrättyllä hetkellä. Esteettisen tyylin mukaan sosiaalinen elämä ei enää perustu voittoa järkeen, vaan sen voi erottaa emotionaalisessa, jaetussa tilanteessa ja yhteisessä intohimossa – maallisessa hedonismissa. Esteettinen ei liity vain kauniiseen vaan myös tunteella jaettuun hetkeen. Tällä ehdolla sosiaalisen elämän ulottuvuudet eivät löydä vain yhtä merkitystä, vaan monia merkityksiä, jotka ovat jaettuja toisten kanssa ja samalla yhdessä olemisen tavan syitä ja seurauksia. Syvälinen muutos tapahtuu organisaalisella tavalla jo olemassa olevien siementen pohjalta. Tämä muodonmuutos tarkoittaa heimollistumista, tunteenkulttuurin syntyä, elämän estetisoitumista ja arkipäivän valta-asemaan nousua. (Maffesoli 1995, 26–34.)

### 3.1 Me, muut ja muukalaiset

Alfred Schutzin mukaan voimme jakaa ihmiset itsestämme lähtevälle janalle tai jatkumolle sosiaalisen etäisyyden mukaan. Lähimpänä itseämme ovat ne, joiden kanssa asioimme kasvokkain. Kanssaihmiset kuuluvat suurempaan aikalaistemme joukkoon, joiden kohtaaminen on potentiaalista. Janaa jatkaessa pääsemme vielä kauemmaksi edeltäjiimme ja seuraajiimme, joihin olemme yhteydessä tradition kautta. (Schutz 1972, Baumanin mukaan 1997, 51.) Törmäämme päivittäin suureen määrään ihmisiä, joista osa on kanssaihmissiämme ja osa aikalaisiamme. Elämäämme vaikuttaa jollain tavalla valtava määrä toisia, joiden olemassaoloa emme voi käsitellä jakamatta heitä ryhmiin ja tyyppeihin. Tärkein näistä jaotteluista on me ja muut -erottelu.

Asenne meitä kohtaan on aivan erilainen kuin asenne muita kohtaan. Tunnen luottamusta, henkistä kiintymystä ja yhteistyönhalua meihin kuuluvia kohtaan. Tunnen myös empatiaa ja yhteenkuuluvuutta, sekä halua myötäelää toisten iloja ja suruja. Muihin suhtautuminen on aivan erilaista; epäluulo, antipatia ja jopa riidanhalu kuuluvat asennoitumiseeni muita kohtaan. Muut muodostavat kuitenkin ryhmän mitä ilman ei voi olla myöskään meitä. Ei ole olemassa sisäryhmää ilman ulkoryhmää, ja ei ole olemassa turvallisuuden tunnetta ilman sitä vastaavaa pelkoa. Sisäpuolella olevien käyttäytymistä pystyy helposti ymmärtämään, ja he ymmärtävät minun käyttäytymistäni. Eli tilanteet ovat ennakoitavissa ja toisten yhteisön jäsenien apuun voi luottaa hädän hetkellä. Sisäpuolella oleminen on kuulumista ryhmään, joka on todellinen koti jossa viihtyy, ja jonka rajoja on valmis puolustamaan hinnalla millä hyvänsä. (Bauman 1997, 52–53, 57.)

Yhteisö on siis ryhmä ihmisiä, joilla on jotain yhteistä, joka erottaa heidät muista yhteisöistä. Yhteisö perustuu samuuteen ja eroon. Rajat joidenkin yhteisöjen välillä ovat ilmeisiä, kuten kielierot kahden valtion välillä tai vuoristot erottamassa kahta kylää. Kaikki rajat eivät kuitenkaan ole yhtä näkyviä, mutta ne voivat olla sitäkin tärkeämpiä. Rajojen ollessa lähtökohdiltaan symbolisia, voivat ne saada erilaisia merkityksiä eri ihmisten mielissä. Rajojen merkitykset vaihtelevat yksilöiden kokemusten mukaan, mutta symbolit ovat jaettuina. Sen takia käsitteitä, kuten *hyvyys*, *oikeus* tai *yhteisö* ei voida määritellä tyhjentävästi, vaikkakin tiedämme kaikki



merkitysten kirjjon, jonka käsitteet pitävät sisällään. (Cohen 1985, 12,15.) Esimerkiksi alakulttuuriin kuuluvat ihmiset tunnistavat toisensa merkeistä ja jakavat saman arvomaailman, vaikka se voikin merkitä heille eri asioita. Kuuluminen punkyhteisöön on yksilöllinen kokemus, vaikkakin voimme luetella asioita, jotka kaikki yhteisöön kuuluvat tunnistavat. Kokemukset ovat erilaisia, mutta silti on tunnistettavissa kuka yhteisöön kuuluu ja kuka ei. Pelkkä tatuointi käsivarressa tai pillifarkut eivät tee ihmisestä punkkaria.

Ranskalainen filosofi Maurice Blanchot (2004) on pohtinut ihmisten välisiä suhteita. Hän kirjoittaa, että yhteisö ei muodostu siten, että riittämätön pyrkisi liittymään toiseen muodostaakseen ykseyttä. ”Tietoisuus riittämättömyydestä syntyy olevan kyseenalaistaessa itsensä, mihin tarvitaan toiseutta tai toista... Oleva ei halua tulla tunnustetuksi vaan kiistetyksi.” Tästä seuraava puute ja siitä johtuva pirstoutuminen kutsuu toista. Näin syntyy yhteisö, joka pyrkii Blanchotin mukaan yhteyteen. (Blanchot 2004, 21–22.) Eli yhteisön saavat aikaiseksi juuri he, jotka eivät siihen kuulu. Ilman muita ja muukalaisia ei ole meitäkään, eli ilman toisten yhteisöjä ja erilaisuutta emme tunne tarvetta yhdistyä kenenkään kanssa.

Kategorioiden ”me” ja ”muut” lisäksi on olemassa ”muukalaisuuden” kategoria, joka sotkee kuvioita. Muukalaiset eivät sovi kunnolla vihollistemme joukkoon, mutta eivät aivan kuitenkaan kuulu meihinkään. Heitä on vaikea määritellä rajan kummallekaan puolelle, sillä he näyttävät seisovan sillä. Baumanin (1997) mukaan muukalaiset uhmaavat selkeää jakoa meihin ja teihin, jonka avulla löydämme merkitystä identiteettillemme. Hänen mukaansa muukalaiset vievät pohjan tältä jaolta ja näin ollen tekevät elämästämme turvattomampaa ja vaikeampaa. (Bauman 1997, 70-71.) Ahmed (2000) kirjoittaa, että jo määritelmä muukalainen (*stranger*) tarkoittaa sitä, että olemme tunnistaneet hänet joksikin muuksi kuin toiset ”toiset”. Hänen mukaansa juuri tämän toiset toisistaan erottamisen avulla määrittelemme itseämme ja yhteisöämme. (Ahmed 2000, 21–22.) Eeva Jokinen ja Soile Veijola (1997, 30) toteavat Simmeliä (1950) mukailen, että muukalaisen suhteen ryhmään määrittää se, ettei hän ole ikinä kuulunut siihen ja vaikka onkin suhteessa muihin, ei häntä yhdistä ryhmään perustavat siteet kuten esimerkiksi sukulaisuus, ammatti tai paikallisuus. Muukalaiset tekevät elämästämme ennalta arvaamattomampaa. Muukalaiset ovat epäilyttäviä, koska heidän ”länäolonsa kadulla on rikos (joka odottaa

tapahtumistaan)” (Ahmed 2000, 31). Benedict Anderssonin (1990) mukaan ihmisen tulee olla katuviisas (*streetwise*) voidakseen kulkea turvassa määränpäähän, lähteä ja palata kotiin turvamatkan päässä vaarallisista tuntemattomista. Yhteisöä ei rakenneta vain turvallisten paikkojen kautta (kuten naapurusto), vaan yhteisö rakennetaan myös tavalla liikkua paikoissa. (Anderson 1990, Ahmedin mukaan 2000, 33.) Maailma on täynnä vaarallisia toisia, mutta määritellesään heidät tulee yksilö myös määrittelemään oman turvallisen yhteisönsä. Ja jotta yksilö voisi liikkua turvassa muukalaisten ja toisten joukossa tarvitaan ”kollektiivisia määritelmiä” (Anderson 1990, Ahmedin mukaan 2000, 33) siitä, mikä on turvallista, harmitonta, luotettavaa tai toisaalta pahaa, vaarallista ja vihamielistä. Täytyy siis osata myös erottaa erilaiset toiset toisistaan. Vierauden kohtaaminen on kuitenkin arkipäiväistynyt ja maallistunut niin hyvässä kuin pahassakin, ja tuloksena on monimuotoinen ja moniarvoinen maailma, jonka perusta ei kylläkään ole vakaa, toteaa Kalle Haatanen (2000, 38).

### 3.2 Yhteisöllisyys vastaan yksilöllisyys

Yhteisö perustuu yhtä hyvin samuuteen kuin eroon. Yhdistäviä tekijöitä on oltava juuri niin paljon, että yhteisö eroaa muista yhteisöistä. Siitä ollaan montaa mieltä kumpi näistä tekijöistä on tärkeämpi yhteisöllisyydessä. Cohen (1985) kirjoittaa, että tärkeämpää kuin yhteinen sisältö on sama muoto. Yhteisön tarjotessa jäsenilleen kulttuurista kontekstia eroaa sen sisältö monesti eri jäsenien mielissä. Yhteisö ei näin olisi niinkään yhdeksi tekevä ja sulauttava (*integrating*), kuin kokoava ja yhdistävä (*aggregating*) voima. (Cohen 1985, 20.) Kuuluminen yhteisöön ei tarkoittaisi totaalista omistautumista ja yksilöllisyyden menettämistä. Jokainen yksilö tulkitsee yhteisöä omalla persoonallisella tavallaan ja valitsee siitä itselleen sopivan määritelmän. Punkyhteisössä toisille voi musiikki olla määrittävä tekijä ja toisille se voi olla enemmänkin punkkiin kuuluva ideologia. Vaikka ihmiset kokevat yhteisön eri tavalla, ovat he silti osa samaa kokonaisuutta.

Bauman (2001) toteaa, ettei yhteisöä ole olemassa sellaisena lämpimänä kotoisena paikkana niin kuin sana itsessään antaa ymmärtää. Hänelle yhteisö on kadotettu paratiisi, johon ei ole paluuta. Turvallisen yhteisön hintana on vapaus olla oma itsensä ja yksilönsä. Bauman näkeekin yhteisöllisyyden samuutena ja yhteisön jäsenet samanmielisinä ja samalla tavalla käyttäytyvänä massana, jotka uskovat omaavansa

yksilöllisen identiteetin, vaikka hakevatkin sille hyväksyntää toisten täysin samanlaisten joukosta. Tällaisen yhteisön rakentaa helposti ja siihen sisäänpääsy on myös mutkatonta. Tämä ”esteetön yhteisö” on joustava ja olemassa vain tarvittuun ajan. Intohimo on ainoa liima, joka pitää yhteisön koossa ja samalla lyhytikäisenä, sillä tarve identiteetin rakennukseen ja hyväksyntään ei ole koskaan kokonaan tyydytetty. (Bauman 2001, 1–6, 64–66.)

Yhteisöllisyydellä ja toisaalta yksilöllisyydellä on omat puolesta puhujansa. Jos jako nähdään kaksinapaisena pikemmin kuin jatkumona on helppo ymmärtää, että on valittava toinen puoli, eikä molempien yhtäaikainen toteutuminen ole mahdollista. Haatanen (2000), joka tarkastelee liberalismia ja kommunitarismia kulutuksen kautta toteaa, että liberalismien tukema yksilöllisen vapauden maksimointi tuottaa kansalaisen paikalle ”kyltymättömän, narsistisen ja infantiilin kuluttajavauvan”, jonka tavoitteena oman edun ja hyödyn maksimointi toisia huomioonottamatta. Kommunitaristin mielestä näin yksilö irrottautuu kaikista niistä hyveistä, kuten yhteisölliset siteet, vastuu ja kunniallisuus, jotka ovat avain hyvään elämään. (Haatanen 2000, 44.) Sosiologinen kommunitaristinen liike uskookin, että ratkaisut aikamme ongelmiin löytyvät paikallisyhteisöistä, ruohonjuuritason aktivismista sekä työn ja kodin välisten ”kolmansien paikkojen” ympärille kehittyvästä toiminnasta. Vaikka kommunitarismien nousu sosiologiassa muistuttaakin meitä jaetusta, irrationaalisesta, pyhästä ja leikistä, poikkeaa sen ajama yhteisön ajatus silti maffesolilaisesta kulutus- ja elämäntapa- sekä baumanilaisesta satunnaisten tilojen tuottamasta yhteisöstä. Kommunitaristille yhteisö tarkoittaa jaettua historiaa ja yhtenäistä kulttuuria. Haatanen huomauttaakin tämän yhteisökäsityksen olevan liian vahva ja unohtavan tämän päivän pinnallisempienkin yhteisöjen merkityksen. (Haatanen 2000, 45–48.)

Nämä ovat tietenkin teoreettisia kärjistyksiä, joiden avulla tehdään eroa erilaisten ilmiöiden välille. Yhteisöllisyys voidaan nähdä avoimempänä ja yksilöllistävämpänä, kuin yllä oleva keskustelu antaa olettaa. Yhteisöä ei tarvitse ajatella kaiken yksilöllisyyden tukahduttavana ja tasapäistävänä voimana. Tämän päivän yhteisöt korostavat juuri erilaisuutta, sillä ne perustuvat harrastuksiin, elämäntapoihin ja ihmisten mieltymyksiin. Ihmiset haluavat tukea omalle yksilölliselle identiteetilleen ja etsivät sitä uusista heimoista; yksilö etsii identiteetilleen ja tyylilleen sopivan yhteisön. Kun ihmiset puhuvat omasta yhteisöstään, on puheessa kokonaisuus, johon

liitetään ystävyyden, kateuden, kilpailun, naapuruuden ja tuttuuden tunteita, jotka määrittävät jokapäiväistä elämää (Cohen 1985, 11–13).

Ihmiset elävätkin toistensa kanssa tyylejä, joiden avulla he muodostavat kuvan itsestään ja muista. Tyyli merkitsee ennen kaikkea sitä, että ihminen on olemassa vain toisen katseessa ja puheessa, tai niiden kautta. (Maffesoli 1995, 45.) Tyyllillä viestitään myös alakulttuuriin ja elämäntapaan sitoutuneisuutta muille kulttuurin jäsenille ja ulkopuolisille. Sen avulla kommunikoidaan alakulttuurin arvoja ja normeja. Tyyli on myös ”tapa olla maailmassa” (Clark 1997, Kinnusen mukaan 2001, 79). Kuluttamalla korostetaan yksilöllisyyttä ja haetaan omalaatuisuutta.

Kuluttaminen liittyy myös omaan hyvinvointiin ja ulkonäköön, jonka katsotaan edustavan ihmisen tyyliä ja heijastavan maailmalle mitä ihminen haluaa olla. Tyyli on kollektiivisen tunteen olennainen piirre, joka synnyttää kaikki olemisen tavat, tottumukset, representaatiot ja eri muodit, joiden kautta yhteisöllinen elämä ilmenee (Maffesoli 1995, 35). Tyyli on hyvä tapa tuoda esille uusien heimojen samanlaisuutta ja erilaisuutta. Pukeutumistyylien avulla alakulttuurit tunnistavat jäsenensä.

Hiphoppari pukeutuu eri tavalla kuin punkkari. Ihminen voi toki samaistaa itsensä punkkariksi ilman risaisia pillifarkkuja ja niittinahkatakkiakin. Tyylin voi tuoda esille pienillä asioilla ja toisaalta se voi myös olla näkymättömissä, sillä tyyli on myös muuta kuin vaatteita ja ulkoista olemusta. Tyylin erilaiset muodot, kuten tavat ja tottumukset muodostavat kokonaisen elämäntavan. Tyyli tuo esiin mikrotapahtumat ja huomaamattomat mutaatiot, jotka alusta loppuun muodostavat kulttuurin (Maffesoli 1995, 34).

Musiikkityylinä punk on äänekkästä, energistä ja usein kantaaottavaa. Vaikka punkmusiikkia esiintyy listoillakin ja jotkut yhtyeet ovat nousseet suuren yleisön suosikeiksi, on underground-punk marginaalisen vähemmistön musiikkia ja yhtyeet, jotka kiertävät ihmisten kodeissa majoittuen, eivät ole suuren yleisön tiedossa. Underground-punkmusiikki muodostaakin omanlaisensa kuulijakunnan, jonka musiikkimaku erottuu yleisestä MTV-sukupolven musiikkityylistä. Barry Truaxin (2001) mukaan voisimme puhua akustisesta yhteisöstä (*acoustic community*). Yhteisöä yhdistävät sen äänet, jotka sisältävät yhteisön jäsenille paljonkin informaatiota, mutta voivat olla ulkopuolisille pelkkää melua tai jäädä kokonaan huomaamatta. Akustista yhteisöä yhdistää siis yhteinen äänimaisema (*soundscape*),

joka näyttäytyy yhteisön jäsenille positiivisina ääninä, eikä meluna. (Truax 2001, 66-67.)

Vaikka Truax puhuukin lähinnä naapuruston tai kaupungin yhteisistä äänistä, jotka rytmittävät elämää ja kertovat tapahtumista ympärillä, on mielestäni punkmusiikki punkheimolle – kuten esimerkiksi tekno-, rap- tai jazzmusiikki toisenlaisille yhteisöille – tärkeä yhdistävä tekijä. Kuunnellessani keikoilla musiikkia voin olla vakuuttunut, että musiikki ei herätä kanssakuulijoissani suuria ärtymyksen tunteita (vaikka nyt kaikki eivät samoista yhtyeistä pidäkään). Musiikki yhdistää enemmän kuin erottaa verrattuna siihen, jos esimerkiksi itse olisin teknomusiikkitapahtumassa. Voisin tuntea ärtymystä ja jopa inhoa musiikkia kuunnellessani, enkä voisi nauttia tilanteesta ja ihmisistä ympärilläni, sillä en tuntisi oloani kotoisaksi enkä myöskään tunnistaisi ympärilläni olevia ihmisiä meihin kuuluviksi. Musiikki voi olla yhdistävä tekijä myös kuunnellessani sitä yksin, sillä se luo mielikuvia ja muistoja, jotka liittyvät tiettyihin tilanteisiin tai ihmisiin. Hyvästä musiikista tulee hyvälle mielelle. Äänikin voi olla yhdistävä tekijä yhteisössä, ja musiikilla voi näin ollen olla suuri rooli yhteisön muodostumiselle ja sen hengissä pysymiselle.

### **3.3 Punkheimon elämäntyyli**

Maffesoli (1995) kuvaa tämänhetkistä heimojen aikaa, joka perustuu hänen mukaansa vallallaan olevaan esteettisen tyylin aikakauteen. Keskiajan teologinen tyyli on mennyttä, niin kuin on myös moderniteetin aikakaudelta aivan viime päiviin asti vallinnut taloudellinen tyyli. Postmodernin heimolaisuuden vaikutukset näkyvät nuorison levottomuutena ja lisääntyvänä ryhmittymisenä ja haluna olla samankaltaisten kanssa, vaikka samalla edellytettäisiinkin erilaisten poissulkemista. Sosiaalinen elämä on sarja läsnäoloja yhdessä, ja yksilöllä on arvoa vain ryhmässä. Juuri tämä tekee mahdolliseksi uudesta heimollisuudesta puhumisen. Jokapäiväisessä elämässä on yhä enemmän arkipäiväistä solidaarisuutta ja anteliaisuutta, joka vallitsee nykypäivän urbaanien heimojen piirissä. Tämä orgaaninen solidaarisuus sitoo koko persoonan kotoiseen yhteisölliseen joukkoon, jossa suositaan yhteistä emootiota ja tekoja, joista on seurausta yhteisölle itselleen. (Maffesoli 1995, 26–34, 56, 63, 90–91.)

Blanchotin (2004) sanoin ”yhteisö ei ole yhteiskunnan rajoitettu muoto... Toisin kuin yhteiskunnallinen solu, yhteisö kieltäytyy toimimasta, eikä sen tavoitteena ole tuotannollinen arvo”. Yhteisö ei pyri palvelemaan mitään, ellei sitten toista läsnäolollaan niin, ettei toinen katoa vaan ”kohtaa itsensä lisättynä”. (Blanchot 2004, 29.) Heimoyhteisöllisyys on yhteisöllisyyttä postmodernissa ajassa. Se ei perustu yksilöllisiin tai historiallisiin päämääriin, vaan heimoihin kuulutaan niiden itsensä vuoksi. Heimot rakentuvat jonkun keskuksen ympärille. Se voi olla toiminta, nautinto, sosiaalinen tai mentaalinen tila. Tämä heimoyhteisöllisyys on symbolista ja tunteilla ladattua. (Maffesoli 1996, Veijolan mukaan 2005, 97–98.) Maffesoli jatkaa: yhteisö tai heimo on aikakautemme sosiaalisen ilmiön muoto, jaettujen tunteiden kirkastuma. Sitä ei luonnehdi projektiluontoisuus, orientoituminen tulevaisuuteen, vaan hetkittäinen yhdessäolo. (Maffesoli 1996, 16.) Esimerkkeinä tästä uudesta heimollisuudesta ovat muun muassa ei-valtiollisten organisaatioiden moninkertaistuminen ja niiden vetovoima sekä kaikenlaiset suuret hyväntekeväisyyspaukset. Näissä vaikuttaa enemmän tai vähemmän tiedostetusti nykyhetkeä muokkaamaan pyrkivä yhdessäolemisen muoto. Nykyhetken muokkaamisen lisäksi siitä pyritään tekemään niin hedonistinen kuin mahdollista. (Maffesoli 1995, 25.)

Uusia heimoja voidaan kuvata jaetun tunteen, kollektiivisen siteen ja tavan käsitteen avulla. Jaettu tunne näyttäytyy esteettisenä intohimona ja kollektiivinen side eettisenä yhdessäolemisena elämässämme. Esteettinen luo pohjan yhdessä jakamillemme empaattisuuden ja sympaattisuuden tunteille, jotka tulevat myös esiin jakamiemme tapojen avulla. Tapa on kaiken yhdessäolemisemme taustalla. Se muodostaa sosiaalisen elinvoiman (*social puissance*), joka tulee jokapäiväisessä elämässä joskus esille mellakoiden ja kansannousujen muodossa. Se elää myös pinnan alla heimojen päivittäisen elämän pienimmissä yksityiskohdissa, jotka eletään niiden itsensä eikä minkään lopullisen tuloksen vuoksi. (Maffesoli 1996, 20–21, 32) Kyseisiä pieniä elämän yksityiskohtia, jotka ilmentävät heimojen elinvoimaa, ovat kaikki yhdentekevältä tuntuvat kahvipöytäkeskustelut ja yhteiset ajanvietot, jotka ovat arkisuudessaan yhteisöllisyydelle tärkeintä liimaa. Eräs esimerkki on sähköinen yhteydenpito kaikissa muodoissaan. Punkpiireissäkin on tietokone noussut tärkeäksi yhteydenpitokanavaksi, jonka avulla pidetään yllä pitkällekin ulottuvia yhteisöllisiä siteitä. Sen avulla voi pitää halpaan hintaan yllä keskusteluja, jotka eivät

sinällään tunnu johtavan minnekään, mutta joiden olemassaolo todistaa heimon elinvoimaa ja eksistenssiä. Maffesolikin huomauttaa, että massakommunikaatio luo yhdistävän tunnelman ja ikään kuin taustavaatteen tai kulissin jaetulle tunteelle (Maffesoli 1996, 26).

Punkheimo on yksi tämän päivän yhteisöllisyyden muodoista. Ihmiset kerääntyvät yhteen musiikin ja siihen sisältyvän toiminnan ansioista – olipa se keikoilla käymistä tai yhtyeen soittamista ja kiertämistä. Yksikään tuntemistani underground-yhtyeistä ei tavoita musiikillaan suurta yleisöä vaan yhdessä soitetaan ja kierretään musiikin itsensä, esiintymisen ja elämäntavan vuoksi. Musiikki toimii myös yhteisöllisyyden muodostajana. Keikoilla käyminen ei ole oman kokemukseni mukaan pelkästään musiikin kuuntelua, vaan siellä uusinnetaan yhteisöllisiä siteitä. Maffesoli (1996, Veijolan mukaan 2005, 97–98) toteaa, että yhteisöjen avulla voidaan ilmaista, esittää ja toteuttaa kulttuurista identiteettiä. Ray Oldenburg (1989, Floridan mukaan 2002, 225–226) painottaakin ”kolmansien paikkojen” (*third places*) tärkeyttä yhteisöille. Kolmas paikka ei ole koti eikä se ole työpaikka. Se voi olla kahvila tai joku muu paikka, jossa tavataan tuttuja ja vietetään aikaa hyvän seuran ja keskustelun vuoksi. Punkyhteisölle keikkapaikat ovat ehdottomasti kolmansia paikkoja, jotka ovat ilmentävän yhteisön sosiaalista elinvoimaa.

Haatanen ei ole aivan Maffesolilaisella linjalla yhteisöllisyyden suhteen. Kun Maffesolin korostaessa ihmisen helppoa kiinnittymistä erilaisiin ja alati muuttuviin yhteisöihin, Haatanen korostaa yksilön asemaa jatkuvassa epävarmuuden tilassa ja valintojen paljoudessa. Yksilöllisyyteen nojaavassa yhteisöllisyydessä ovat kulutuksen ja elämäntavan valinnat keskeisessä asemassa. (Haatanen 2000, 38.) Totta on, etteivät nykypäivän kulutukseen, tyyliin tai harrastukseen perustuvat yhteisöllisyyden muodot ole sinällään pitkäaikaisesti tai kokonaisvaltaisesti sitovia. Olen kuitenkin sitä mieltä, että elämäntapaan perustuva yhteisöllisyys on pysyvämpää, sillä kokonaisuun elämäntapavalintoihin tarvitaan sitoutuneisuutta eri tavalla kuin esimerkiksi valintaan kumpaa jääkiekkjoukkuetta kannattaa, HJK:ta vai Jokereita. Kiinnittyminen yhteisöön on sinällään helppoa, jos on valmis sitä koskeviin valintoihin. Jos valinnat vaikuttavat kokonaisvaltaisesti asenteisiin, ajattelutapoihin ja kulutustottumuksiin, vaatii niiden tekeminen lupauksia.

Florida (2002) havainnollistaa kyseistä muutosta erään eläköityneen teollisuuspomon sanoin; ”isäni varttui pienessä kaupungissa ja työskenteli samalle firmalle. Hän tunsi samat neljätoista ihmistä koko elämänsä aikana. Tapaan enemmän ihmisiä minä tahansa päivänä”. Elämäämme määrittää yhä enemmän yhdentekevät ja ohimenevät tapaamiset. Koska identifioimme itsemme tänä päivänä yhä enenevässä määrin luoviksi ihmisiksi, emme halua elää enää elämää, jota määrittää tiukasti jako kodin, työn ja vapaa-ajan välillä. Floridan mukaan elämme luovan eetosajan aikaa, jossa yhdistelemme vapaasti työtä ja elämäntapaa identiteetin rakennusaineina. Jos ennen identifioimme itsemme perhestatuksen ja ammatin avulla, nyt on valittavanamme useita päällekkäisiä identifioitumisen kohteita. (Florida 2002, 7, 12–13.) Luovuudesta ja nuoruudesta onkin tullut työelämän kovinta valuuttaa. Vaarasan mukaan (2005) nuorten skeitti- ja lumilautailijaporukoissa sekä autotalleissa pyörii luova yhteisöllisyys, jota työelämän kehittäjät kaipaavat. Hänen mukaansa näyttää siltä, että tämän päivän elämäntapaheimot ovat kovaa valuuttaa myös työelämässä. Nuorten omissa luovissa yhteisöissä ”kaikki haluavat, että oma kerho on ykkönen”. (Vaaranen 2005, 114,115.) Tyyliä voidaan soveltaa taiteen lisäksi tunteisiin, sosiaalisiin suhteisiin ja vaikka teolliseen muotoiluun. Se luonnehtii näennäisesti turhaa sekä painottaa asioita olemassaolon estetisoitumisesta ja elämänlaadusta huolehtimisesta aina yrityskulttuuriin saakka. (Maffesoli 1995, 38.) Elämäntyyli ja yhteisöllisyys ovat vallanneet myös työelämän. Yhteisöllisyys ei rajoitu vapaa-aikaan ja kotiin, vaan sitä eletään ympäri vuorokauden ja erilaisissa ympäristöissä. ’Punk-elämäntapa’ yhdistää luovasti vapaa-aikaa ja työtä ja tuo esiin yhteisön vaikutuksen jokapäiväisessä elämässä.

Vaikka tyyli nyt ilmaiseekin tiettyä aikakautta, on se kiinnostava myös mikrotapahtumana. Erilaisten alakulttuurien tyylit erottavat ihmisiä toisistaan siinä missä ne myös sitovat ihmisiä yhteen. Ulkopuoliselta ja pinnalliselta tuntuva seikka on tärkeä niin yhteisöllisessä elämässä kuin myös suuremmassa elämäntutkimuksessa, sillä se ”ilmentää hyvin postmoderniteetin esteettistä paradigmaa... uuden kulttuurin esiinnousua” (Maffesoli 1995, 42). Tyyli on Maffesolin mukaan nyt syntyneen sosiaalisuuden syy ja seuraus ja se osoittaa, että ihminen haluaa osallistua tiettyyn ryhmään sekä olemisen ja ajattelemisen tapaan. (Maffesoli 1995, 42,44.)



Pienet seikat, jotka erottavat hiphopparin punkkarista, eivät suinkaan ole yhdentekeviä seikkoja. Tyyli ilmentää muutakin kuin vaate- ja musiikkimakua. Erilaiset tyylit ja niiden paljous ovat merkki tämän ajan muuttuvasta yhteiskunnasta, jossa omaa elämää pyritään muuttamaan sellaiseksi kuin halutaan pikemminkin yhteisön avulla kuin luottamalla valtion tai suuremman kasvottoman kokonaisuuden muutosvoimaan. Erilaiset tyylit ovat merkki siitä, että elämää eletään jo omalla tavalla omassa heimossa ja se halutaan näyttää myös ulospäin.

### 3.4 Matkustava punkheimo

Bauman (1994) kuvailee nykyajan ihmisiä postmodernien tyyppien avulla. Yksi näistä postmoderneista tyypeistä on turisti. Turistissa symbolisoituu tarpeet kuten turvallisuus, mielihyvä, kotoisuus (*homely*) ja mukavuus (*cosy*). Hän ei ole koskaan missään ”poissa pakoiltaan”. Bauman korostaa, että turistilla on koti, jota ”kulkijalla” (*stroller*) ei ole. (Bauman 1994, Jokisen & Veijolan mukaan 1997, 25, 33.)

Postmodernit tyypit, kuten turistit, kuvastavat postmodernin maailman suhteita ja ihmisiä. Jokisen ja Veijolan mukaan on kuitenkin epätarkkaa sanoa, että ensisijainen postmodernin maailman kokemus olisi olla ”turisti” tai ”kulkuri” (*vagabond*). Suurin osa ihmisistä viettää elämänsä tärkeimmät ja merkitsevimmät ajat erilaisissa sosiaalisissa maailmoissa ja eri tavoin kuin turistit. (Jokinen & Veijola 1997, 32).

Jokinen ja Veijola päättelevät, että turismin kokemus on yhteisöllisyyden kokemisen lisäksi myös voimakkaan yksilöllinen. Entisaikojen turistimatkojen karnevalistinen tunnelma, jossa ollaan humalassa, nukutaan tai vaikka lemmitään julkisesti on vaihtunut sivistyneeseen sosiaaliseen. Turistien yhteisö muodostuu myös seurallisuudesta ja keskustelusta. Avoimuus ja luottamuksellisuus perustuvat yhteisöllisyyden rajoittumiseen pieniin hetkiin sekä eron väistämättömyyteen. (Jokinen & Veijola 1990, 112, 119–122.) Turistien yhteisöllä ja punkyhteisöllä voi olla paljonkin yhteistä. Matkustava yhteisö voi kuitenkin olla muutakin kuin turistien yhteisö ja postmoderni kokemus voi olla muuta kuin turistin tai kulkijan kokemus. Tässä luvussa kerron matkustavasta punkheimosta, joka matkustaa omalla tavallaan, omanlaisiin paikkoihin ja omassa porukassaan.

Toisin kuin turistien yhteisö, joka perustuu pieniin yhteisöllisyyden hetkiin, sekä siihen, että kerran erotessaan osapuolet eivät ehkä ikinä enää kohtaa, perustuu matkustava punkkeimo mahdollisesti pitempiaikaiseen ja intensiiviseenkin yhdessäoloon. Jos turistit kohtaavat lentokentän odotussalissa tai hotellin aulabaarissa ja tunnistavat toisensa ehkä yhtä paljon paikoista kuin ulkonäöstä, voi punkkeimon tunnistus tapahtua samalla tavalla sekä ulkoisen olemuksen että ympäristön kautta. Lentokenttää ja hotellin aulabaaria voi vastata vallatut talot ja festareiden leirintäalueet. Kameraa kaulassa ja pikkureppua selässä vastaavat toisenlaiset ulkoisen tyylin merkit. Tosin voi olla, että turisti voi yrittää peitellä turistiuttaan, mitä taas en usko punkkarin tekevän. Kyseessä on ohimenevä vaihe, ja kotona ei olla enää turisteja. Punkkarius pysyy matkankin jälkeen, eikä katoa siinä samassa kun taksi kaartaa kotipihaan. Vaikka yhteisöllisyys rakentuu samalla tavoin paikan ja toiminnan ympärille on toinen yhteisö pysyvämpi ja jatkaa olemistaan toiminnan jälkeenkin. Vai voisiko sanoa, että yhteisö jatkaa olemistaan myöhemmässä toiminnassa.

Veijola (2005) vertaa matkustavaa turistien yhteisöä ryhmään, jonka suhteet eivät perustu luottamukselle siinä missä toisenlaiset yhteisölliset suhteet perustuvat. Ryhmän jäsenillä on yhteinen päämäärä, joka toteutuu vain ryhmän yhteistyöllä ja kaikkien panoksella. Tämän matkustavan yhteisön toiminta ei kuitenkaan perustu sille mitä seuraavaksi tehdään, vaan sille mitä seuraavaksi tapahtuu. Samoin kuin turistikissa tiloissa, myös punkbändin kiertuematalla sekä tapahtuu että tehdään ja siellä myös samalla sekä havaitaan että koetaan. (Veijola 2005, 103.) Punkkyhtyeen jäsenillä on yhteinen päämäärä, jonka toteutumiseen tarvitaan kaikkia. Kiertuetta ei ole ilman yhtyeen yhteistä toimintaa sen eteen. Ensisilmäyksellä voisi kuvitella matkalla olevan ryhmän, jonka tehtävänä on toimia päämäärän eteen. Päämäärä ajaa heitä kaupungista toiseen soittamaan illasta toiseen. Mutta mikä päämäärä? Onko se rahan kerääminen vai ehkä levyn tunnetuksi tekeminen? Väittäisin, että näiden päämäärien lisäksi matkalle ajaa muutkin seikat. Ilman ryhmää ei ole matkaa ja ilman matkaa ei olisi ryhmää. Kiertueet ja yksittäiset keikat ovat punkkyhtyeille olennainen osa olemassaoloa. Jos päämäärä, bändin olemassaolo, ajaa kiertueelle, niin samalla kiertue on keino päämäärän, yhteisöllisyyden uusintamiseen.

Punkkyhtyeen yhteisöllisyys ei liity ainoastaan tiloihin, joissa toiminta tapahtuu, vaan myös yhteiseen luottamukseen ja valittuun elämäntapaan. Punkbändin jäsenillä on

muitakin nimittäviä tekijöitä kuin saman lennon odotus tai samaan laivaan jonottaminen (vrt. Veijola 2005). Yhteenliittyminen on tapahtunut yhteisessä alakulttuurissa jota leimaa marginaalisuus, jota ei niinkään yhdistetä turistien yhteisöön. Turistien paikat yhteisössä ovat helposti korvattavissa toisilla turisteilla, mutta punkyhtyeen jäsenillä on kaikilla oma paikkansa ja tehtävänsä suoritettavanaan, ja jäsenen korvaaminen on isompi homma kuin istuimen antaminen seuraavalle lippujonossa odottavalle.

Paikkaa jonne turisti haluaa leimaa kotoisuus ja tuttuus. Konkreettisiksi teoiksi puettuna Espanjassa syödään lihapullia ja makkarakastiketta, jotka tilataan suomeksi. Matka halutaan kokea toisten turistien kanssa turvallisessa kuplassa, josta voi katsella ulkopuolista elämää vaarattomasti niin, ettei se liiaksi kuitenkaan kosketa ja pääse muuttamaan itseä. Punkbändin kiertuematka tapahtuu samalla tavoin tutuissa ympäristöissä. Vaikka paikat ovat uusia, niin ne ovat paikkoja, joissa alakulttuuria on ennenkin juhlittu, ja kuuntelemaan tulevat ihmiset ovat tunnistettavissa osaksi suurempaa punkheimoa, joten heidät voi kategorisoida kuuluvaksi ”meihin”. Turistien yhteisöä ja punkyhteisöä yhdistää matkustettujen paikkojen ja matkakumppaneiden tuttuus.

Baumanin (1994) sanoin postmoderni turistin kokemus on sitä, että paikalleen jääminen kauhistuttaa. Turistia liikuttaa uusien kokemusten etsiminen, mutta huolimatta siitä miten uusia ja erilaisia nämä kokemukset ovat, ovat ne valmiiksi kesytettyjä ja turvallisia. Niiden tehtävä on miellyttää ja viihdyttää. Bauman jatkaa: postmodernin turistin pahimpia pelkoja ovat koti-ikävä ja toisaalta tukehduttava tunne kodin sitovuudesta. (Bauman 1994, Jokisen ja Veijolan mukaan, 1997, 32–34.) Turisti tuntee kuitenkin matkallaan tuttuuden ja jopa kotoisuuden tunteita hänen etsiytyessään paikkoihin, joissa tuntee olonsa turvalliseksi.

Myös punkheimon matkalla etsitään tuttuuden tunteita, sillä musiikkia ja identiteettiä esitetään toisille samaan heimoon kuuluville. Paikat, jossa musiikkia esitetään ovat usein muille heimolaisille tuttuja tiloja, joihin ei eksy juurikaan ihmisiä, jotka eivät kuulu ”meihin”. Keikkapaikat ovat alakulttuurin ”kolmansia paikkoja” ja näin ollen tuttuja heimon rakentamisen ja ylläpitämisen kannalta. Punkkarit ovat matkalla kuin kotonaan sanan monessakin merkityksessä, sillä myös majoittuminen tapahtuu usein

toisten heimolaisten kotona. Punkkarit samoin kuin turistit etsivät matkalla tuttua, turvallista ja kotoista. Samalla kun kotoisen voi käsittää ihanan turvalliseksi ja lämpöiseksi paikaksi voi sen Ahmedin (2000) mukaan käsittää myös negatiiviseksi. Kodin voi käsittää myös liian mukavana paikkana, joka estää ihmistä kokeilemasta omia rajojaan tai haluamasta jotain muuta. Näin ei tulla ylittämään mitään rajoja ja ”koti” ja ”muualla” nähdään kahtena eri tapana olla maailmassa. (Ahmed 2000, 87–88.)

Chris Rojek (1997) pohtii matkaa matkailunähtävyyksien ääreen niin fyysisenä kuin kognitiivisenakin liikkeenä. Jo nähtävyyksien fyysinen kaukaisuus saa meidät miettimään ja fantasioimaan omien käytäntöjemme riittämättömyyttä ja uudenlaisen sosiaalisen tilanteen erilaisuutta. Liike on kuitenkin fyysisen lisäksi myös psykologinen ja kulttuurinen. Tietomme kyseisestä kulttuurista, sen symboleista ja tarinoista saa meidät matkaamaan sisäisen maiseman halki. (Rojek 1997, 53.) Ajatus on mielenkiintoinen. Voidaanko tämän perusteella sanoa, että todellisia uusia kokemuksia saa vain, jos fyysisen uuden paikan lisäksi kohtaamme uudenlaisen mentaalisen maailman? Ja synnyttääkö tuttu kulttuurinen ympäristö (missä päin maailmaa onkaan) kotoisuuden tunteita silloin, kun meidän on helppo suhtautua siihen ja siinä tapahtuvaan toimintaan huolimatta paikan fyysisestä kaukaisuudesta? Matkustaminen tutussa kulttuuripiirissä voi siis olla matkustamista tutussa mentaalisisessa maisemassa. Jos taas ”koti” ja ”muualla” nähdään kahtena eri tapana olla maailmassa, onko tutussa heimossa matkustaminen silloin enemmän kotona vai muualla olemista?

#### 4 KOTINA KIERTUEBUSSI

*”Had to travel to a far away land, to see things clear and understand. The grass wasn’t any greener in a far away land, it just doesn’t grow on dry dirt and sand. The people weren’t happier than back home, not even the ones with houses made of gold. The poorest ones seemed happier than the richest, misery can live in mansions just like it lives under the bridges.” Endstand*

Minulla on koti. Kotini on siellä missä asun nyt, mutta sanon kodiksi myös paikkaa, josta olen kotoisin. Eli minulla on kaksi kotia. Tietyt tilanteet saavat minut myös tuntemaan olevani kotona. Nämä tilanteet liittyvät minulle tärkeisiin ihmisiin. Kun ihmiset ympärilläni tekevät kodin, se voi olla missä tahansa. Minulla on siis monta kotia.

Koti ei aina ja kaikille ole fyysinen paikka. Kotinsa menettäneelle pakolaiselle telttakylä ei välttämättä edusta kotia, vaan koti on jotain, joka jäi taakse ehkä ikuisiksi ajoiksi. Koti voi olla ajatus, kaipaus ja mielentila. Myös vaeltajat ja paimentolaiset käsittävät sen eri tavoin kuin länsimaalaiset. Koti voi olla avoin maisema tai kauas jatkuva tie. Kaikilla näillä erilaisilla kodeilla on yksi yhteinen ominaisuus. Koti-sana on kyllästetty tunteella. Jos kutsun jotain paikkaa kodiksi, tai tilannetta kotoisaksi, liitän siihen samalla kiintymyksen tunteita. Koti-käsite tuo yhteen kaipaukset ja muistot, affektiivisen ja fyysisen, kulttuuriset normit ja yksilölliset fantasiat (Rapport & Dawson 1998, 8).

Koti on siis paljon muutakin kuin taloja aidatuilla pihilla. Koti on liikkeessä niin käsitteenä kuin kiertueella. Otsikkoni kotina kiertuebussi havainnollistaa liikettä, jota kotiin tänä päivänä sisältyy. Ei ainoastaan koti voi olla liikkeessä, vaan myös liike voi olla koti. Liike määrittää kodin ja sen rajat.

Yhteisö sisältää parhaimmillaan paljon samoja asioita kuin koti. Yhteisö voi olla lämmin turvapaikka, jonka sisään voi sulkeutua turvaan ympäröivältä maailmalta. Yhteisö voi toimia kodin tavoin suojana ja lepopaikkana. Yhteisö voi olla koti. Samalla tavalla kuin kodin myös yhteisön rajat ovat selkeät, ja kuten kotiin ei

yhteisöönkään päästetä ketä tahansa. Rajoja suojellaan erottelun avulla. Ne jotka kuuluvat meihin voivat tulla sisään, mutta toiset jäävät ulkopuolelle.

#### **4.1 Kodin merkityksiä ennen ja nyt**

Ennen ihmiset olivat sidotumpia paikkaan kuin nykyisin. Samaa taloa maalla saattoi asua kolme, jopa neljä sukupolvea kerrallaan, ja sen peri aina seuraavan polven isäntä, tai emäntä, joka jatkoi sukutilaa taas luovuttaakseen sen seuraavalle. Tiina Silvastin (2000) mukaan perinteiseen talonpoikaiseen elämäntapaan kuului sukutilasta huolehtiminen seuraavia sukupolvia varten. Työ, paikka, koti ja tila kietoutuivat yhteen erottamattomalla tavalla ja ihmiset olivat vahvasti sidottuja maahan niin ammatin kuin minän kautta. (Silvasti 2000, 231.) Suuren maalta muuton myötä 1960–70 -luvulla yhä suurempi osa ihmisistä muutti pienempiin asuntoihin kaupunkiin ja kerääntyi koteineen pienemmälle alueelle vieressään tuntemattomia ihmisiä ja toisten koteja. Koti muuttui yhä yksityisemmäksi ja valvotummaksi. Toisen maailmansodan jälkeen miljoonat ihmiset muuttivat pois kotiseuduiltaan, koska eivät nähneet enää tulevaisuutta siellä; tänä päivänä yhä harvemmat ihmiset ympäri maailmaa elävät elämäänsä paikassa, jossa ovat syntyneet (Jackson 1995, 2).

Philippe Arièsin (1973, Kumarin mukaan 1997, 209) mukaan modernina aikana koti näyttäytyikin äärimmäisen yksityisenä verrattuna aikaisempien aikojen yksityisen kodin ja katujen sosiaalisen elämän hämmentävään sekoitukseen. Keskiaikaisessa kodissa näki niin nuoria ja vanhoja, miehiä ja naisia, palvelijoita ja herroja, ystäviä ja perhettä kuin läheisiä ja muukalaisiakin. Koti oli avoin, ja sisään ja ulos kulki erilaisia ihmisiä työn tai hovin vuoksi. Pikkuhiljaa kodit alkoivat eriytyä työpaikoista ja rajat piirrettiin yhä näkyvämmiin aitojen ja tiilien kuin sosiaalisten tapojenkin avulla. Kodin ja perheen yksityinen maailma erkani selkeästi tuttavien, työkavereiden ja muukalaisten asuttamasta maailmasta. Suuri kuilu aukeni yksityisen elämän ja sosiaalisen välille. (Kumar 1997, 209–210.) Sisä- ja ulkopuolen selkeä erottaminen tarkoitti samalla sitä, että talolle haluttiin antaa erillisen ja erityisen asema (Rybczynski 1986, Morley 2000, 21). Asuminen onkin muuttunut yhteiskunnan ja kulttuurin vanavedessä – esimerkiksi sellaisten suhteiden kuin läheisyys ja kaukaisuus, intimitetti ja etäisyys sekä naapurisuuden ja erossa olon myötä (Lefebvre 1970, Järvinen-Tassolouloksen mukaan 2005, 158).

Kuulu yksityisen ja sosiaalisen välillä kutisti naisten maailman kodin piiriin. Naisen elämän piiri pyöri lasten ja miehen ympärillä; yläluokkaisen naisen käsistä oli kotityötkin viety (Kumar 1997, 211). Kotiäidin tehtävänä oli rakentaa koti ja ylläpitää siinä järjestystä. Tehtävänä ei ollut pelkästään kouluttaa itsensä tehtävään, vaan myös kouluttaa koti. (Jokinen & Veijola 1990, 76–77.) Naiset elivät kuin suojeltu laji seinien sisällä kotiympäristössä (Ariès 1973, Kumarin mukaan 1997, 211), ja naisen sosiaalinen maailma olikin tuolloin paljon kapeampi kuin miehen. Hannah Arendt (1959, Kumarin mukaan 1997, 213) toteaa, että eläminen yksityisessä kodin piirissä voi tyydyttää ihmistä biologisena lajina, mutta ei sosiaalisena olentona.

Koti on pikkuhiljaa raottanut oveaan uudestaan niin viestinnän kuin myös kodin tehtävien jakamisen myötä. Kodin yksityinen ja julkinen sekoittuvat uudella tavalla, eikä koti ole enää erillinen paikka irrallaan ulkomaailmasta. Voit nykyään hoitaa suurimman osan ostoksistasi ja pankkiasioistasi kotoa käsin. Voit käydä koulua tai tehdä töitä omalta päätteeltäsi. Raymond Williamsin (1974, Morleyn mukaan 2000, 9) sanoin ”mobiili yksityistäminen” (*mobile privatisation*) on mahdollistanut sen, että voimme vierailta kaukaisimmissa paikoissa ilman, että meidän tarvitsee lähteä kodin mukavuudesta minnekään. Massamedia yhdistää koteja ympäri maailmaa: me kaikki saamme samat uutiset, kuulemme samaa musiikkia ja katselemme samoja sarjoja televisiosta päivittäin. Globaali paikattomuuden kokemus kohtaakin tänä päivänä monesti ihmisen, joka on fyysisesti paikallaan. ”Useimmat ihmiset tuntevat globalisaation vaikutuksen koko ajan pikemminkin jäämällä kotiin, kuin matkustamalla pois” (Tomlison 1999, Morleyn mukaan 2000, 14). Suurin osa ihmisistä asuu vielä hyvinkin lokaalisti ja elää elämäänsä hyvin traditionaalisesti. Todellinen mahdollisuus etäisyyteen lokaalista on luksusta, jonka edellytykset ovat vain pienellä osalla ihmisiä, vaikka suurinta osaa koskettaakin globaali, alueellinen, kansallinen ja paikallinen media. (Peters 1997, Morleyn mukaan 2000, 13.)

Kodin ulkopuolelle kuuluneet asiat ovat tulleet kodin sisälle, mutta niin on käynyt myös toisin päin: kodin sisälle tarkoitettut asiat tulevat julkisiksi. Toisten ihmisten kodit ovat siirtyneet omiemme sisään. Siitä merkinä esimerkiksi *Big Brotherin* kaltaiset tosi-tv -sarjat, joissa tavalliset ihmiset käyvät suihkussa ja harrastavat seksiä kodissa kameran silmän alla. Julkkisten koteja esittelevät lehtijutut tuovat koteja sen yksityisimpiä osia myöten muiden ihmisten nähtäväksi. Jopa Saksan liittokanslerin

Angela Merkelin kotiin näki vielä vähän aikaa sitten suoraan museon valvontakamerasta. Koti ja sen yksityisyys eivät välttämättä ole enää yhtä itsestään selviä asioita kuin ennen.

Koti käsitetään usein länsimaissa talon synonyymiksi. Esimerkiksi Australiassa ja Yhdysvalloissa ihmiset ostavat, rakentavat ja omistavat pikemminkin koteja (esim. Rapoport 1995; Jackson 1995) kuin taloja (*homeowner, to build a home*). Koti-sana esiintyy myös monessa sanonnassa, joissa sille kasataan tunnepitoisuuksia. *Olla kuin kotonaan, Home is where the heart is, Oma koti kullan kallis*. Sanonnat liittyvät kotiin turvallisuuden, kontrollin ja kiintymyksen tunteita, joiden vuoksi käsite saa aikaan monenlaisia miellejohdotuksia aina konkreettisesta talosta mentaalisiin tiloihin. (Rapoport 1995, 27.) Koti voi myös viitata suurempiin kokonaisuuksiin, kuten kaupunkiin tai maahan. Kodin ollessa positiivinen sana voidaan sen avulla myös arvioida ympäristöjä. Voimme vertailla maita, naapurustoja ja kaupunkeja mahdollisina koteina. (Fried 1963; 1986, Rapoportin mukaan 1995, 28.) Tämän takia Amos Rapoport näkee koti-käsitteen käyttämisen tieteissä ongelmallisena. Jos koti viittaa samalla taloon ja prosessiin, ja se voi olla mentaalinen tila tai positiivinen arvio sisältäen myöskin affektiivisen sisällön, (lämpö, rentoutunut tila, turvallisuus) omistussuhteen sekä muita positiivisia näkökulmia (perhe, mukavuus, ystävyys), on sen käyttö tieteessä hänen mukaansa vaikeaa, ellei mahdotonta (Rapoport 1995, 29).

Kotiin liittyy myös monta paradoksia. Yhä lisääntyvä ihmisten liikkuminen ja muu liike maailmassa, sekä rajoittavien rajojen purkamisen käy yhdessä lisääntyvän erityisyyden kanssa. Koti yksityisenä kaipauksena, rutiinina, fantasiana ja muistojen kohteena kohtaa kodin julkisen ja kollektiivisen puolen (Hobsbawn 1991, Rapportin & Dawsonin mukaan 1998, 8). Koti sosiaalisena faktana ja kulttuurisena normina muodostaa paikan, johon toiset kuuluvat ja toiset suljetaan ulkopuolelle. Toinen kodin paradoksi lienee se, että ehkäpä vasta totaalisen poissa paikaltaan ollessaan ihminen voi tuntea lopullisen kuulumisen tunteen. Koska ihmisten jatkuva liike tekee kodista paradoksaalisen käsitteen, ehdottavat Rapport ja Dawson, että koti on jotakin, jossa ihminen parhaiten tuntee itsensä. (Rapport & Dawson 1998, 9.)

Sen lisäksi, että koti tarkoittaa monia asioita ja on tieteellisesti vaikea termi ja sisältää paradokseja, kohtaa koti arkielämässäkään haasteita. Kotiin liittyy paljon ristiriitaisia



mielikuvia ja kertomuksia. Kodittomuus on iso ongelma suurissa kaupungeissa, jonka voimme todistaa niin median kautta kuin omin silmin. Kotiväkivaltaa tapahtuu päivittäin ympäri maailmaa, ja koti muuttuu näin turvattomaksi paikaksi monille. Ympäristökatastrofit, sodat ja erilaiset vainot ajavat siirtolaisia ja pakolaisia kaikkialla maailmassa jättämään kotinsa. Vaikka tämä kaikki tuottaa ankeita mielikuvia maailman kodeista, on koti samanaikaisesti suurimmalle osalle ihmisistä turvallinen, mukava ja ideaali paikka, joka sulkee sisäänsä kulkijan. (Lawrence 1995, 53.)

Koti on merkityksellinen paikka moneltakin kantilta. Kodin sosiokulttuurisen merkityksen voi nähdä erityisesti tänä aikana, kun ihmiset joutuvat pakenemaan kotoaan sodan tai taloudellisten vaikeuksien takia. Ihmiset ovat myös valmiita taistelemaan kotinsa puolesta. Koti kohdataan terapeutisena ja parantavana paikkana, koska sen nähdään edustavan kasvua ja syntymää ja se käsitetään hyvinvoinnin tyyssijaksi. Sieltä on lähtöisin myös asenteet, joiden mukaan ihmiset ja yhteiskunnat suhtautuvat ulkomaailmaan. (Benjamin 1995, 3–4.)

Granfelt (1998) on tutkinut naisten kodittomuutta ja kodin käsitettä. Kodin ollessa tunnelatautunut eletty ja koettu tila ei asunnottomuus välttämättä tarkoita kodittomuutta. Ja toisaalta taas asunto ei välttämättä ole koti. Jotta tilasta tulee koti, on se ensin otettava emotionaalisesti omaksi. Kokemus kuulumisesta on tässä tärkeä. Samalla kun ihminen kuuluu tilaan, kuuluu tila ihmiselle. Kotia voi myös käsitellä suhteena ihmiselle rakkaan toiminnan ja siihen liittyvän spatiaalisen tilan välillä. Kolmas kodin taso Granfeltin mukaan on kodin sisäinen taso. Se on eheyden ja psyykkisen autonomian kokemus, jonka avulla voidaan puolustautua suhteellisen hyvin minuuden rajojen loukkauksilta. Sisäinen koti on ihmisen oma sisäinen maailma, jonne kukaan ei pääse ilman lupaa. (Granfelt 1998 103–106.)

Länsimaiset ihmiset ovat tottuneet pitämään kotia *talona*, koska huoneet antavat meille yksityisyyden tunteen. Avoimet horisontit ja määrittelemättömät matkat eivät saa minussa aikaan minkäänlaista kodin tunnetta. Vaeltavilla kansoilla voi antropologi Michael Jacksonin (1995) mukaan kuitenkin liikkumisestaan huolimatta olla vielä vahvempi kotipaikan käsitys kuin länsimaisilla. Tutkiessaan Uuden-Seelannin aboriginaalien kotikäsitteitä Jackson alkoi itsekin ajatella kotia uudella tavalla. Koti oli jokin keskuspaikka, jonne ajatukset palasivat yhteenään. Hän ajatteli

kotiaan Englannissa, jossa hänen vaimonsa asui. Koti oli hänelle myös ryhmä ihmisiä, joita ilman elämällä ei olisi enää merkitystä. Toisella matkallaan Uuteen-Seelantiin hänen vaimonsa ja lapsensa tulivat hänen mukanaan ja koti-ikävä oli erilaista, koska tärkeimmät ihmiset olivat hänen mukanaan. (Jackson 1995, 2, 66, 84–85.) Koti voi olla maan tai talon lisäksi kaipauksen kohde ja mentaalinen tila, mutta yleensä siihen liittyy myös rakkaita ihmisiä.

Voin kutsua kodiksi samalla kertaa monia paikkoja, tilanteita ja ihmisiä joihin minulla on tunnesiteitä. Vilkon (1998, 28) määritelmän mukaan koti onkin fyysisten asumiemme asuntojen lisäksi ”mielen koti”, johon liitämme yksilöllisiä merkityksiä, tunteita ja kokemuksia, sekä sosiokulttuurista arvomaailmaa. Tilan täytyy tuntua emotionaalisesti omalta, jotta se voi olla ”kokemuksellisesti koti” (Granfelt 1998, Järvinen-Tassopouloksen mukaan 2005, 152).

Minulle niin kuin monelle muullekin koti merkitsee vielä lämpöä ja kaipausta. Kaipaen opiskelukaupunkiini, koska siellä tunnen oloni kotoisaksi ja kaipaan muihinkin ympäristöihin, joissa tunnen oloni rauhalliseksi ja rennoksi. Kun mietin tarkemmin noita ympäristöjä, voivat ne sijaita ihan missä vain. Koti on talo, jossa asun, kaupunki missä opiskelin, keikkapaikka jossa kuuntelen musiikkia, tai vaikka mustikkametsä Kainuun perukoilla. Tärkeämpää kuin varsinainen fyysinen paikka ovat ihmiset ympärilläni. Jos voin olla oma itseni ja saan hyväksyntää identiteetilleni sen lisäksi, että voi lukea ympärilläni olevat ihmiset ”meihin” lukeutuviksi, on koti ympärilläni. Baumanin (1994, Jokisen & Veijolan mukaan 1997, 33) sanoin koti on paikka, jossa ei tarvitse todistaa tai puolustaa mitään, se vain on, itsestään selvänä ja tutuna.

#### **4.2 Oma kiertuebussi kullan kallis**

Punkyhtyeen kiertuebussi voi olla yksilöllisiä merkityksiä, tunteita ja kokemuksia sisältävä koti. Mielen koti voi olla minkäläinen tahansa riippuen ihmisestä. Olen kuullut majoittamiltani soittajilta ja lukenut internetin punksivustoilta monia kuvauksia bussista liikkuvana levähdys-, turva- ja ajanviettopaikkana punkkiertueen aikana. Kiertuebussissa nukutaan, syödään, hoidetaan suhteita ja vietetään aikaa niin kuin muissakin kodeissa. Sieltä voi saada kannustusta ja vahvistusta omalle

identiteetille. Asenteet ovat monesti jaettu ja liittyvät elettyyn alakulttuuriin. Merkitykset kumpuavat jaetusta hetkestä ja siitä, mitä punkkulttuuri yksilölle merkitsee. Kiertueella suuri osa ajasta vietetään kiertuebussissa, sillä matkaan lähdetään joka päivä, ettei päiviä menisi kiertueen aikana hukkaan. Siellä voidaan myös suunnitella seuraavan keikan soittolistoja tai miettiä edellisen keikan menestystä. Autoon ei tarvitse päästää ketään ylimääräisiä ihmisiä, vaan sisälle ovat tervetulleita pelkästään tutut naamat. Usein rähjäinen ja nuhjaantunut kulkuneuvo voi olla matkan varrella paljon muutakin kuin pelkkä auto; se voi toimittaa matkalla epävirallista kodin virkaa. Siihen voi liittyä paljon samoja mielikuvia, joita liitetään kotiin.

Paikan ja kodin rinnastaminen on kuitenkin jossain määrin pulmallista. Käsitys paikasta vakiintuneena ja rajattuna rinnastuu usein enemmän tai vähemmän käsitykseen kodista rauhan ja hiljaisuuden tyyssijana, johon voi halutessaan vetäytyä turvaan maailman melskeiltä. Koti ei kuitenkaan välttämättä merkitse (varsinkaan monelle naiselle) lepoa vaan työntekoa. Se ei ole itsestään selvä rauhan ja levon paikka muutenkaan, sillä kodin sosiaalisissa suhteissa voi olla ristiriitoja siinä missä muissakin suhteissa. Myös tapa luonnehtia kotia muuttumattomuuden ja vakauden tyyssijaksi on kahdellakin tavalla maskuliininen. Tällaisen luonnehdinnan ja kaipauksen lähtökohtana on monesti nainen – tarkemmin ottaen äiti – joka nähdään muuttumattomana hahmona. Tämä käsitys ei ota huomioon äidin elämän muutosta ja liikkuvuutta. Myös koko paikka voidaan käsittää feminiiniseksi, eli eräänlaiseksi naiseksi/äidiksi ja tätä kautta muuttumattomaksi elämän kiintopisteeksi. Tämä käsitys ohittaa kuitenkin naisen halun vahtaa paikkaa ja itse paikan muuttumisen. (Massey 2003, 69–71.) Baumanin (1994, Jokisen & Veijolan mukaan 1997, 33–34) kuvaama koti-ikävä kohdistuu tulevaisuudessa hämmöttävään pysyvään paikkaan. Jokisen ja Veijolan mukaan tämä paikallaan pysyvä (kaikkeaa paikallaan pitävä) hahmo on juuri nainen, jonka ei oleteta liikkuvan vaan olevan (Jokinen & Veijola 34).

Naistutkimuksessa on tutkittu naisten erilaista, rajoitetumpaa tapaa liikkua julkisessa tilassa. Turvassa olo rajoittaa naisten liikkeitä, sillä ei ainoastaan rikollisuuden pelkoa koeta rajoittavana, vaan myös näkyminen tietyissä paikoissa luetaan usein vastuuttomaksi. Näin ollen liike määrittää ihmistä. Minne ihminen menee tai ei mene määrittää kuka ihminen on. Missä ihmisen nähdään olevan määrittää mikä ihminen

on. (Ahmed 2000, 33.) Erilainen liikkumisen tapa voi määrittää myös yhteisöä. Punkkareiden erilainen tapa liikkua paikasta toiseen ja paikat missä liikutaan määrittävät ja uudelleenrakentavat yhteisöä. Liike kodista kotiin ja turvallisuuden tunne niin majoittajalla kuin majoitetuilla tekee tällaisesta matkustamisesta helppoa.

Korosec-Serfatyn (1985) mukaan olemisen ja asumisen, kodin ja talon, sisäisen ja ulkoisen yhteenliittäminen johtaa myös kodin idealisoimiseen. Kun kodin kokemukseen liitetään lämpö, suoja ja läheisyys sekä perustarpeiden tyydyttäminen, muodostuu samalla kodin normi, joka sulkee kodin piiristä negatiiviset kokemukset ja ristiriitaiset muistot. Näin kodin kuva romantisoituu. (Korosec-Serfaty 1985, Vilkon mukaan 2000, 213.) Näin esimerkiksi *Oma koti kullan kallis* -sanonta ammentaa merkityksensä niistä positiivisista tunteista, joilla koti käsitteenä on kyllästetty.

Kodin käsittäminen joksikin muuksi kuin kotitaloksi voi murtaa ajatusta kodista muuttumattomana ja feminiinisenä. Jos niinkin maskuliiniseen asiaan kuin autoon – tässä tapauksessa vielä rähjäiseen keikkabussiin – voidaan ladata kotiin liittyviä merkityksiä ja tunteita, taistelee se tehokkaasti perinteistä maskuliinista kotikäsitystä vastaan. Paikkana se ei ole pysyvä, vaan hetkellinen ja samalla liikkuva, vaikka se voikin tarjota turvaa matkan aikana. Bändi jakaa niin positiiviset kuin negatiivisetkin tunteensa autossa matkan varrella. En näe keikkabussia rauhallisuuden ja hiljaisuuden tyyssijanakaan, vaan enemmänkin sosiaalisena turvapaikkana, jossa ajatuksia vaihdetaan ja uusia merkityksiä syntyy.

Jokinen ja Veijola (1997) kiistävätkin perinteisen koti-käsityksen muuttumattomana, itsestäänselvänä ja tutuna (feminiinisenä?). Sen sijaan kotia rakennetaan koko ajan tuottamalla, toistamalla ja esittämällä sitä. (Jokinen & Veijola 1997, 33.) Koti ei pysy sellaisenaan turvallisena levähdyspaikkana, jos joku ei ole pitämässä siitä huolta.

Jokinen ja Veijola (1997, 33) jatkavat ajatusta kodin pystyssä pysymisestä huomauttamalla seikasta, jonka jokainen kodin hengetär tuntee: jopa mattojakin täytyy pitää paikoillaan. Eli kodin liikkumattomuus, turvallisuus ja rauha on feminiinistä käsi-alaa. Kuten Douglas huomauttaa: koti alkaa siitä, kun tila saadaan hallintaan (Douglas 1991, Jokisen & Veijolan mukaan 1997, 33). Juha Perttula (2006, 15) toteaa osuvasti kodin olevan ”mikä tahansa todellinen tai kuviteltu paikka, jossa ihmisen kokemukset ja paikan sosiaalisen merkitykset nivoutuvat ehyeksi yhdeksi.

Koti tarkoittaa, että on löytänyt maailmasta jotakin, jonka puolesta on valmis tekemään paljon töitä. Sitä voi kutsua sitoutumiseksi.”

”Kodin tuntu” on tärkeää kotiutumisessa. Koti täytyy elää, kokea ja tuntea ”sosiaalisena, toiminnallisena ja emotionaalisenä tilana”. (Vilko 2001, Järvinen-Tassopouloksen mukaan 2005, 49.) Kodin tuntuun kuuluu Vilkon (2000, 214) mukaan kodin sosiaalisena ja emotionaalisenä tilana tuotetut kokemukset, kuten tutuksi tunnistaminen ja mieleen palauttaminen, emotionaalinen turva ja toiminnallinen vapaus. Kodiksi kokemisen, kotoisuuden ja johonkin kuulumisen vastakohtana ovat tunteet vieraudesta, kodin kaipuusta ja kodittomuudesta (Vilko 1998, 28). Kuuluminen punkheimoon ja olon tunteminen kotoisaksi kiertueella voivat saada aikaan sen, että oma kiertuebussi tuntuu kodilta. Tässä tapauksessa kiertuebussi voi olla kullan kallis.

### **4.3 Koti liikkeenä, liike kotina**

Koti on paikka matkojen välissä, ja matka on se, mikä erottaa kodin ja maailman; näin tuotetaan myös ero vapaaehtoisten matkaajien ja maanpakolaisten ja siirtolaisten välille, toteaa Ritva Hapuli (2005, 125). Yleensä yksi matkan kohokohta onkin kotiinpaluu. Tällä tavoin koti on ensisijaisesti nähty matkan vastakohtana. Ilman matkaa ei voi olla kotia ja kotiinpaluuta, ja toisinpäin.

Hapuli (2005) kirjoittaa matkakirjallisuutta analysoimalla, että koti näyttäytyy siinä usein arkena ja ikävinä rutiineina vastakohtana seikkailullinen matka. Matkaaja pakenee kotimaansa harmautta, ikävyyttä, normaaliutta ja ehkä myös naista kotona. (Hapuli 2005, 126.) Matkakirjallisuuttahan on perinteisesti kirjoittanut valkoinen mies. Nainen tai vaimo merkitsi stabiliteettia, jäämistä kotiin ja arkeen, kun mies lähtee matkalle ja vapautuu arjesta (Jokinen ja Veijola 1990, 48). Matka ei kuitenkaan aina ole kodin vastakohta, vaan nämä kaksi käsitettä voivat kohdata toisensa. Matka voi olla koti, tai koti voi vastavuoroisesti olla matka. Punkyhtyeen kiertuematka voi olla pakoa arjen rutiineista – miksi ei kodistakin – hektiseen keikkaelämään. Tahti on kova, mutta toisaalta matkan aikana ollaan turvallisesti tutun yhteisön sisällä ja vietetään aikaa omassa keikkabussissa tuttujen kanssa. Punkyhtyeen kiertuematka voi olla pakoa arjesta ja kodista ja samalla toisaalta sen kaipuuta.

Sanotaan, että turismiteollisuus muuttaa kaikki paikat vähitellen samannäköisiksi. Kohta kaikkialla toimivat samat suuret hotelliketjut ja ravintolat. Turismin periaate onkin, että jokainen paikka maailmassa on matkakohde. Jos jokainen kohde alkaa muistuttaa toinen toistaan, niin ne alkavat vähitellen muistuttaa pikkuhiljaa paikkaa, josta matkalle on lähdetty. Eli eri kohteet alkavat pian muistuttaa kotia. (MacCannel 2001, 380.) Jos ihmisten muuttoliikkeet, matkustaminen, kansainvälinen talous ja informaation nopea kulku paikasta toiseen tekevät maapallosta yhden suuren paikan, niin kohta mikään paikka ei enää ole kokonaan toinen ja erillinen muista. Eikö tämä tarkoita, että ihminen olisi samalla aina, ja toisaalta ei koskaan kotona? (Auge 1978, Rapportin & Dawsonin mukaan 1998, 6.) Vaikka koti on usein mukana matkalla vertailukohtana tai koti-ikävä, näyttää matka kuitenkin kodin usein uudessa valossa (Hapuli 2005, 139).

Sanotaan kuitenkin, että pakolaisleiri ei ole koti, eikä se ole matkakohdekaan. Pakolaisleiri määritelläänkin monesti ei-paikaksi (*non-place*). Muita ei-paikkoja ovat muun muassa tavaratalot ja jätemaat. Ei-paikat ovatkin hämärtäneet paikkojen erillisyyttä ilmaantuessaan jokapäiväisen olemisen keskiöön. (Rapport & Dawson 1998, 3–6.) Rapoportin mukaan paikattomuutta (*placelessness*) ei kuitenkaan olisi olemassa. Käsite viittaa hänen mielestään paikkoihin, joista kyseinen tarkkailija ei pidä, joita hän ei ymmärrä, tai joita hän ei pidä sopivana. Paikattomuutta, tai ei-paikkoja ei siis ole olemassa. On vain erilaisia paikkoja, sillä jonkun ihmisen paikka voi olla toiselle ihmiselle ei-paikka. (Rapoport 1995, 26.) Tavaratalot, tai ostarit voivat olla joillekin tärkeitä paikkoja. Jos oma jengi tapaa iltapäivisin ostarin kulmalla ja viettää siellä aikaa, on se varmasti enemmän kuin ei-paikka. Samalla tavoin räjäiset, vallatut talot, jotka monen mielestä voivat olla ei-paikkoja, tai jopa pelottavia paikkoja, voivat merkitä paljon toisille. Monesta niistä on tullut punkbändien keikkapaikka, jonne aktiiviset alakulttuurin edustajat kutsuvat heitä soittamaan. Keski-Euroopassa tällaiset ”*squati*” toimivat usein myös bändien majapaikkoina. Nämä voivat silloin olla kotoisiakin paikkoja, joissa rakennetaan yhteisöllisyyttä oman ryhmän kanssa.

Rapportin ja Dawsonin (1998) määritelmän mukaan ihminen tuntee itsensä parhaiten ollessaan kotona. Koti on siis paikka (*place*). Sosiokulttuurinen paikan käsite nojaa nyt kuitenkin uudenlaiseen ajan ja tilan (*space*) käsitteellistämiseen, jota heiluttaa

kaikenlainen liike maailmassa. Totaalisesta paikkojen (place) ideologiasta siirrytäänkin nyt oikeastaan yksilöiden ja ryhmien liikkeeseen tiloihin (space) ja tiloista ulos. (Rapport & Dawson 1998, 3–6.)

Ihmiset ovat universaalisti liikkeessä. Kuljetaan identiteettien, suhteiden, ihmisryhmien, yhteiskuntien ja kokonaisten kulttuurien ja ympäristöjen välillä. Kodista voi tulla yksilöllinen etsintä, johon kuuluu fyysistä ja kognitiivista liikettä. Ihmiset voivat liikkeessä jatkaa olemista kuin kotonaan, ja liikkeestä tulee koti. (Rapport & Dawson 1998, 11, 33.) Ahmedin mukaan liike kotien välillä saa aikaan sen, että kodista tulee fetissi. Ihminen on eniten kotonaan silloin, kun on matkalla kotien välillä. Mukavuuden ja tuttuuden tunteet nousevat pintaan, kun ihminen on melkein, mutta ei aivan kotona. Koti on silloin paikka, jonne ollaan matkalla. (Ahmed 2000, 78.) Matka ei sido kotia ajatteleva ihmistä mihinkään fyysiseen paikkaan, vaan kodista tulee mielentila ja ajatus.

Koti ei ole jotakin annettua vaan itse rakennettua (Jackson 1995, 149). David Harvey (1989) onkin esittänyt, että yhä lisääntyvä liikkuvuus ja kansainvälistyminen saavat meissä aikaan tunnetta epävakaa ja epävarmasta maailmasta. Tämä epävakaus saa meidät yhä enenevässä määrin etsimään ja kaipaamaan tuollaista turvallista paikkaa – ”paikkaa, jota voi kutsua kodiksi”. (Harvey 1989, Masseyn mukaan 2003, 53.)

Epävakaa ja epävarma maailma voi olla pelottava. Kääntymisen pois pelon kohteesta tarkoittaa samalla myös kääntymistä rakkauden kohteen puoleen. Tällainen suojeleva ja turvallinen sulkeuma on koti. Esimerkiksi syyskuun 11. päivän tapahtumat saivat amerikkalaiset kääntymään kotiin päin ja kääntämään selkensä pelolle. Joka talon kulmalle tai ikkunaan ilmestyi USA:n lippuja ja näin kodeista syntyi symbolisia kansakunnan tiloja. Koti mobilisoitiin puolustukseksi terrorismia vastaan. Syyskuun tapahtumilla oli muutenkin vaikutuksia esimerkiksi tilan haltuunottoon ja liikkumisen rajoittamiseen. Paradoksaalisesti, pelko ei saanut amerikkalaisia rajoittamaan liikkumistaan kotona; sen sijaan muiden liikkumista rajoitettiin. Kenet tahansa terroristiksi epäillyn sai sen jälkeen pidättää, ja pidätetyksi joutuikin monta viatonta taustansa, kotipaikkansa tai jopa nimensä ja kansallisuutensa vuoksi. (Ahmed 2003, 197–204.)

Liike, rituaalit ja toisto sitovat sosiaalisen elämän tilaan ja tekevät tilasta sosiaalisen. Liike onkin tärkeää kodin käsittämässä. Ihminen vetää symbolisen rajan jonkin paikan ympärille ja toistaa rituaalisesti liikettä sisään ja ulos tästä paikasta. Samalla paikkaan liittyvät asiat sinänsä menettävät merkityksensä, ja saavat sen takaisin vain liikkeen laukaistessa sen uudelleen. Liike tekee paikasta merkityksellisen. (Westman 1995, 71–73.) Kodin voi siis käsittää kodiksi vain, jos liike sieltä ulos ja sisään on vahvistanut sen rajat ja tehnyt sisällön merkitykselliseksi. Liikkeen voi käsittää myös liikkeeksi sosiaalisissa ympäristöissä, ei vain tilassa. Bror Westmanin (1995) mukaan kodin käsittäminen eri kulttuureissa tapahtuu kahden janan, ajan ja paikan kohdatessa merkityksellisellä tavalla. Paikkaa voi symboloida keho, asumus, kaupunki, maisema tai maailmankatsomuksen värittämä maailma. Kun paikka kohtaa ajan liikkeen, toiston, rituaalien ja rajojen muodossa, muuttuu kohtauspiste merkitykselliseksi. (Westman 1995, 74.)

Liike alakulttuurin sisälle ja ulos vahvistaa kulttuurin rajoja ja lataa niiden sisälle merkityksellisen kokonaisuuden. Punkkulttuuri on selkeästi erotettavissa erilliseksi marginaalikulttuuriksi. Siihen itsensä kuuluvaksi lukevat ihmiset osaavat lukea kulttuurin erilaisia merkkejä ja kokevat merkityksellisiksi samanlaisia asioita. He myös tunnistavat toiset marginaalin sisään kuuluvat ihmiset, ja tietävät näin ollen myös rajan, mikä kulkee sisälle kuuluvien ja ulkopuolisten välillä. Punkbändin kiertue on yksi esimerkki liikkeestä kulttuurin sisällä ja siitä ulos. Jokainen kohde sisältää jotain tuttua ja jotain uutta ja vierasta. Tai ehkä matka seuraavaan soittopaikkaan on matka turvallisesta saarekkeesta toiseen. Matkaajat tunnistavat astuvansa turvalliselle maaperälle toisten samanlaisten keskellä. Matkaajat astuvat kotiin.

Perinteistä kodin käsitystä punkbändin kiertueella rikkoon myös vuosia kestävä ”rokkielämä”. Vaikka kaikilla tuntemillani punkbändin jäsenillä on koti ja joillain perhettäkin, voi olla, että tällä punk-elämäntyyllillä halutaan rikkoa rajoja konventionaalisen koti-arki / matka-juhla -erottelun välillä. Jos koti voidaan ottaa jossain määrin mukaan matkalle – tai tehdä matkasta koti – ei kahtia jakaminen olekaan enää itsestään selvää. Rojek (Rojek 1994, Jokisen & Veijolan mukaan 1997, 31) toteaa: kun saavumme jokapäiväistä rutinoitua elämää pakenevaan sosiaaliseen tilaan, haluamme jo paeta siitä – aina on jokin paikka minne haluamme mennä. Jokinen ja Veijola kuitenkin huomauttavat, että tällainen edestakainen liike aina kohti



uutta ja seikkailullista ja sieltä pois ilmentää maskuliinista rajojen vetoa, joka pätee myös muihin kaksiajakoihin: Matkalla/kotona, lomalla/töissä, aktiivinen/passiivinen, mies/nainen... (Jokinen & Veijola 1997, 32).

#### 4.4 Punkheimo kotina

Kodin käsittäminen suhteessa toisiin ihmisiin sisältää monia jo mainituista kotiin liitettävistä asioista. Tällaiseen suhteeseen liittyy lämpöä ja yhteenkuulumisen tunnetta. Koti on näin konkreettisen todellisuuden lisäksi mentaalinen tila. Siihen sisältyy yksityinen ja kollektiivinen puoli, sillä vaikka kokemukseni on yksin minun, jaan tilan muiden ihmisten kanssa. Käsitän kodin suhteena toisiin ihmisiin ja sitä kautta myös omaan itseeni. Ihmiset ovat kotonaan kertomuksessa identiteetistään, jonka kanssa ja jonka kautta he kulkevat sosiaalisissa ympäristöissään (Sarup 1994, Rapportin & Dawsonin mukaan 1998, 10). Koti eletään aina suhteena tai jännitteenä. Suhde voi olla syntymäkodin ja uuden kodin välinen, mutta se voisi olla myös ihmisten välinen suhde. Kun maailma tuntuu liian isolta palalta kontrolloida, mielletään koti turvapaikaksi. (Jackson 1995, 122, 124.) Kun koti eletään suhteena toisten kanssa, muuttuu kodin näkökulma yksityisestä jaetuksi. Me jaamme kodin sen sijaan, että asuttaisimme sitä itse. Jaetut kokemukset ihmisten kanssa saavat aikaan yhteisen historian, joka on pohjana myös yhteiselle kodin tunteelle.

Kotoinen (*homely*) on käsite, joka ei liity pelkästään kotiin tai johonkin yksityiseen tilaan, vaan se voidaan ajatella paikkana, jossa yhteisön jäsenet elävät vuorovaikutuksessa keskenään. Maffesolin (1992, 1993) mukaan ”oma koti kullaa kallis” -idea on levinnyt perheen piiristä muihinkin sosiaalisiin suhteisiin ja verkostoihin, joiden myötä kotoinen eetos kuuluu myös yhteisöille. Kyseiseen eetokseen kuuluvat erilaiset hyväntekeväisyyden ja keskinäisen avun ilmaukset, jotka toteutuvat myös paikoissa, joissa erilaiset pienet yhteisöt voivat tavata toisiaan. (Maffesoli 1992; 1993, Järvinen-Tassopoulosen mukaan 2005, 99-100.) Järvinen-Tassopoulos kuvaa jälkimodernia kotia sosiaalisten suhteiden tilallisena metaforana. Kotona eletään, ja siellä tunnetaan yhteisöllisyys. Se toimii verkostojen keskuksena, josta lähdetään, johon palataan ja jonka ympärille kerääntyy. Kodin muuttuessa yhä sosiaalisemmaksi tilaksi muuttuu se samalla symbolisemmaksi ja metaforisemmaksi. (Järvinen-Tassopoulos 2005, 100.)

Yhteisöt ovat kokoelmia sosiaalisia suhteita, joiden merkittävyys riippuu siitä, saako yksilö osakseen sosiaalista tukea; empaattista ymmärtämistä, emotionaalista tukea, materiaalista apua tai informaatiota. Empatia nousee jaetuista kokemuksista, ja tällaisten suhteiden muodostamat yhteisöt eivät välttämättä rajoitu paikallisuuteen, vaan voivat levitä kauas niin maantieteellisesti kuin sosiaalisesti. Meidän täytyy myös tuntea olevamme kosketuksissa toisiimme tunteaksemme empatian ja sympatian tunteita. (Blokland 2003, 47–50, 154.)

Vincent Descombesin (1995) sanoin ihminen on kotonaan, kun hän on samassa ”retorisessa maassa” (*rhetorical country*) läheistensä kanssa. Hän on kotona, kun hän saa asiansa ymmärretyksi ilman ylimääräistä vaivaa ja pystyy helposti seuraamaan toisten argumentointia. Hänen kotinsa on siellä, missä hänen kritiikkinsä havaitaan, ja hänen tekojensa selitykset ovat ymmärrettyjä, niin kuin ovat myös hänen innostuksensa aiheet. (Descombes 1995, Morleyn mukaan 2000, 17.) Heller (1995) jatkaa kuitenkin, että jotta ihminen olisi kotona läheistensä, ystäviensä, perheensä tai yhteisönsä keskellä, ei siihen riitä vain hänen mielipiteensä. Kanssaihmissen täytyy vahvistaa myös hänet, sillä kotona ihmisen on oltava hyväksytty, tervetullut tai ainakin siedetty. (Heller 1995, Morleyn mukaan 2000, 17.)

Punkyhteisön jäsenet tapaavat toisiaan keikoilla, ja punkpiirien ollessa pieniä lähes joka keikalla voi tavata tuttuja. Ne ovat yhteisiä tiloja, jonne on helppo tulla ja joita voi kutsua kotoisiksi. Ne ovat yhteisen toiminnan tiloja. Kodin voi ymmärtää yksilön tai yhteisön identiteetin materiaaliseksi perustaksi (Saunders 1990; Rajanti 1996, Silvastin mukaan 2000, 233). Koska koti edustaa turvallisuuden ja jatkuvuuden lisäksi oman tekemisen tilaa, takaa se identiteetille kasvun ja representaation (Dovey 1995, Silvastin mukaan 2000, 234). Punkkeikat voivat tarjota yhteisöön kuuluvalla paikalla, jossa voi esittää identiteettiään ja jakaa sitä yhteisön kanssa. Näin ajateltuina keikat voivat tarjota yhteisöön kuuluvalla kodin.

Koti onkin mahdollista tulkita sosiaalisesti identiteetin esitykseksi. Sosiaalisesti tulkittuna se edustaa haluttua identiteettiä, eli on kuva siitä minkälainen ihminen haluaa olla, tai miten hän haluaa itseään tulkittavan. (Silvasti 2000, 238.) Jos myös kodissa tapahtuva toiminta voidaan tulkita identiteetin representaatioksi,

majoittaessaan omaan kotiinsa oman yhteisönsä tai heimonsa jäseniä tulee yksilö samalla rakentaneeksi uudelleen kuvaa alakulttuurin identiteetistä. Punkkulttuuriin kuuluvat solidaarisuus ja yhteisöllisyys saavat tällä tavoin konkreettisen ilmaisunsa. Eli: majoittamalla punkkareita omaan kotiinsa yksilö tulee samalla vahvistaneeksi niin itselleen kuin muille kuuluvansa samaan yhteisöön ja heimoon, tai ainakin jakavansa samoja arvoja heidän kanssaan. Kodissa kietoutuvat yhteen sosiaalinen ja yksilöllinen (Dovey 1985, Silvastin mukaan 2000, 238).

Keikoilla bändit majoitetaan yleensä ihmisten koteihin. Mary Douglasin (1991, Vilkon mukaan 2000, 223) mukaan toisin kuin kodin, hotellin rahatalouteen ja kustannusten ja hyödyn laskemiseen perustuva palvelujen tuottaminen yksisuuntaistaa vuorovaikutussuhteita ja samalla rikkoo kodin kollektiivisia työnjakoperusteita. Osallistuminen arjen rutiineihin auttaa kodin tunteen ylläpitämisessä. Majoituessani ystäväni luona pidän täysin luonnollisena, että teen osan kotitöistä. Olen huomannut myös majoittamieni yhtyeiden jäsenten tekevän oman osansa. Astiat pestään syönnin jälkeen ja pedit kerätään nukkumisen jäljiltä. Yhtyeet eivät suinkaan tule asumaan toisten kotiin samoin kuin hotelliin. Vastavuoroisuus toteutuu näin eri tavoin kuin rahatalouteen nojaamalla. Yhteisölliset vierailut eivät välttämättä ole yhdentekeviä. Parhaimmillaan ne voivat ilmentää yhteisöllistä solidaarisuutta, huolenpitoa ja hoivaa.

Matkalaisten majoittaminen omaan kotiin muuttaa kodin tilan suljetusta avoimeksi. Avoimen tilan säännöt ovat erilaiset, ja jos vieraita on kutsunut kylään, on myös itse elettävä kotonaan niin, että vieraille on oma tilansa. Järvinen-Tassopouloksen mukaan ”avain symboloi kodin tilaa avoimena ja rajattoman tilana. Se myös korostaa kodin sosiaalista tilallisuutta”. Avainten hallussapito merkitsee rajatonta sisäänpääsyä. Avaimen haltija voi astua ”omistajan lailla sisään”. (Järvinen-Tassopoulos 2005, 167.) Vieraina olleille matkalaisille olen yleensä antanut avaimen kulkujen helpottamiseksi. Avaimen anto merkitsee vastuuta kodista ja sen rajoista.

Punkkulttuurissa näkyvä vieraanvaraisuus ihmisten majoittamisessa antaa osviittaa heimomatkoista, jossa majapaikkoina ovat ehkä tuntemattomienkin, mutta samaan heimoon liitettävien ihmisten kodit. Du Boulay (1947) katsookin vieraiden majoittamista yhteisön ja tilan kannalta. Vieras muuttuu osaksi ryhmää vierailunsa ajaksi ja vie kodin tilasta vain nukkumiseensa tarvittavan sijan. (Du Boulay 1947,

Järvinen-Tassopouloksen mukaan 2005, 161.) Vieraat raivaavat siten kotiin oman tilansa, jonka isäntäväki heille lahjoittaa. Tämä tekee kodista sosiaalisen, mutta samalla takaa, että jokaisella on siellä oma yksityinen tilansa. Vieraat eivät tule nukkumaan isäntäväen sänkyyn, eikä isäntäväki astu vieraiden pedeille. Kodin ollessa yhteisöllinen ja sosiaalinen tila pitää se samalla kiinni pienestä yksityisyyden tilastaan.

## 5 PUNKIN YHTEISÖLLINEN VIERAANVARAISUUS

*"I don't have any illusions 'bout the way that the world is, still you can call me an idealist. You can always tell them but it's better to show, every revolution starts at home." No Shame*

Olen ollut jonkin aikaa punkyhtyeiden mukana kiertueella ja olen majoittanut punkyhtyeitä kotiini. Olen kokenut vieraanvaraisuutta matkalla ja olen itse pyrkinyt olemaan vieraanvarainen. Punkkeikoilla käyn silloin tällöin ja tapaan punkpiireihin kuuluvia ystäviäni muutenkin. Kaikki tämä vieraanvaraisuus ja matkustaminen tapahtuu punkheimon sisällä. Mihin periaatteisiin vieraanvaraisuus nojaa? Onko se punkyhteisöllisyys, vastavuoroisuus vai kenelle tahansa osoitettu lahja? Yhteisön sisällä ollaan solidaarisia ja suvaitsevaisia, mutta matkalaisten majoittaminen kotiin tarkoittaa heidän päästämistään oman turva-, lepo- ja suojapaikan sisälle.

Oman kotinsa avaaminen ja vieraiden toivottaminen tervetulleiksi on vieraanvaraisuutta (*hospitality*). Arkielämässä vieraanvaraisuuden kohde usein valitaan ja kutsutaan kotiin. Derrida (2000) määrittelee absoluuttisen vieraanvaraisuuden niin, että koti avataan myös absoluuttisesti tuntemattomalle (nimeä ei tiedetä) ihmiselle sen sijaan, että se avattaisiin vain ihmiselle, joka on jo tunnistettu joksikin – vieraaksi. Rakastavampi vieraanvaraisuus kysyy vieraalta ensin kuin lapselta: mikä sinun nimesi on? (Derrida 2000, 25–29.) Ideana absoluuttinen vieraanvaraisuus on kaunis, mutta sen toteutuminen arkielämässä on epätodennäköistä. Kodit perustuvat rajoille, joita suojellaan tunkeilijoilta.

Vieraanvaraisuus jonka me tunnemme omassa kodissamme ei noudata absoluuttisen vieraanvaraisuuden sääntöjä. Se edellyttää kodin haltijaa, isäntää tai emäntää. Vain omassa kodissaan voi olla vieraanvarainen ja ottaa vastaan valitsemiaan vieraita. Vieraanvaraisuuteen kuuluu näin jonkinlainen väkivalta, jota tehdään vieraita valitessa ja toisia pois sulkiessa. (Derrida 2000 53-55.) Vieraan ottaminen kotiin on jo vieraan tunnistamista ja oman kodin, identiteetin, tilan, rajojen ja perheen puolustamista (Derrida 2000, 149).

## 5.1 Vieraanvaraisuuden merkityksiä

Derridan (1994; 2000) mukaan vieraanvaraisuus on lahja, joka ei kuitenkaan saa esiintyä lahjana. Absoluuttinen vieraanvaraisuus toteutuu vasta, jos vieras saapuu täytenä yllätyksenä ja häneltä ei pyydetä mitään vastalahjaksi. Absoluuttiseen vieraanvaraisuuteen kuuluu myös se, että vieras määritellään toiseksi tai muukalaiseksi. Vieraanvaraisuus on antamista toiselle. Derrida jatkaa, että absoluuttisessa vieraanvaraisuudessa olet valmis luovuttamaan kotisi ja omaisuutesi täysin vieraalle ihmiselle. Tällaiseen vieraanvaraisuuteen eivät kirjalliset kutsut kuulu. (Derrida 1994; 2000, Gibsonin mukaan 2003, 375–378.) Absoluuttinen vieraanvaraisuus koskee kaikkia ja perustuu vieraanvaraisuuden lakiin (*the law of hospitality*), eikä vieraanvaraisuuden lakeihin (*the laws of hospitality*), jotka määrittelevät vieraanvaraisuutta hieman eri tavalla. (Derrida 2000, 81–83.)

Gibson (2003) selittää Derridan vieraanvaraisuuden eri muotoja hotelli-turvapaikka - käsitteparilla. Absoluuttinen vieraanvaraisuus muistuttaa turvapaikkaa siinä, että vieraanvaraisuus annetaan lahjaksi ja siitä ei vaadita maksua. Hotellissa vieraan (turistin) oletetaan maksavan vieraanvaraisuudesta, eli kyseessä ei ole lahja. Hotellin vieraanvaraisuus on poliittista ja ehdollista kun taas turvapaikan vieraanvaraisuus perustuu eettiseen ja on absoluuttista. Gibson kuitenkin jatkaa, ettei turvapaikkaankaan hyväksytä ketä tahansa, vaan hakijan tulee olla köyhä ja vainottu. (Gibson 2003 375.) Derrida ja Gibson todistavatkin, ettei ehdotonta vieraanvaraisuutta ole olemassa. Vieraanvaraisuus perustuu paikkoihin, joissa on rajat ja jonne ihmiset tulevat ovien kautta. Olemassa olevat rajat ovat este vieraanvaraisuudelle, mutta ”ei ole olemassa taloa ilman ovia ja ikkunoita” (Derrida 2000, Gibsonin mukaan 2003, 375).

Vieraanvaraisuus on monitahoinen ilmiö, joka esiintyy kahdella erilaisella tasolla. Henkilökohtaisella tasolla vieraanvaraisuus on parhaimmillaan pyyteetöntä, mutta kollektiivisella tasolla muukalaiseen sovelletaan erilaisia ”kollektiivisiä asenteita”, jotka kohdistuvat hänen edustamaansa ”kulttuuriseen tai sosiaaliseen ryhmään”. (Herzfeld 1987, Järvinen-Tassopouloksen mukaan 2005, 152–153.) Vieraanvaraisuus onkin erilaisten tapojen ja asenteiden kimppu, joka toimii eri tavoin erilaisissa tilanteissa.

Michael Herzfeld (1987) on tutkinut välimeren alueen vieraanvaraisuutta ja löytänyt siitä alistaviakin piirteitä. Muukalaisen vastaanottaminen kotiin merkitsee pyyteetöntä vieraanvaraisuutta, mutta vieraanvaraisuuden toisena puolena voi olla sopeutuminen, tai jopa alistuminen paikallisen perheen sosiaaliseen ja kulttuuriseen yhteisöön. (Herzfeld 1987, Järvinen-Tassopouloksen mukaan 2005, 154.) Vieraanvaraisuus, joka herättää jo sanana mielissämme positiivisia mielikuvia voi näin ollen saada väkivaltaisia ja alistavia piirteitä. Toisten valitseminen ja toisten pois jättäminen on aina väkivaltainen teko. ”Maassa maan tavalla” –sanonta voi sisältää oletuksen, että vieraiden on sopeuduttava isäntämaan kulttuuriin ja tapoihin mukisematta.

Naas (2003) pohtii vieraanvaraisuutta avoimena ja sulkeutumattomana käsitteenä – niin sanottuna kynnyksiä. Vieraanvaraisuus alkaa tai laajenee kodin kynnykseltä. Avaamme sylimme ja kotimme aina rajalta, jossa meidän omamme alkaa ja muiden loppuu. Vaikka tämä kynnyks voi olla julma ja kova ja jättää ihmisiä ulkopuolelle, ei ole olemassa vieraanvaraisuutta ilman tätä rajaa. Naas kysyykin Derridan hengessä ilmiötä pohtiessaan: alkaako vieraanvaraisuus kutsumalla toinen sisään portilla – nimen kysymisen ja itse nimen pois pyyhkimisellä – (*unlimited hospitality*) vai täytyykö toisen ensin identifioida itsensä ja kertoa nimensä (*conditioned hospitality*)? (Naas 2003 154, 157–158.)

Vieraanvaraisuuden etiikka ja tavat muuttuvatkin helposti vieraanvaraisuuden politiikaksi rajalla. Rajan yli liikkuminen on rajoitettua, jos ylittäjä ei tunnisteta. Jos taas rajalla kysytty nimi on oikea, voi sen yli kulkea miten vain haluaa. Vieraanvaraisuudesta puhuttaessa raja poliisikuulustelun ja hienovaraisen nimen kysymisen välillä täytyy olla selkeä. (Naas 2003 157, 159, 165–166.)

Jos vieraanvaraisuus olisi täysin säännötöntä ja vaatisi tuntemattoman ihmisen ottamista avosylin vastaan, silloin vieraanvaraisuuden kohde voisi olla kuka tahansa, eikä tätä elettä olisi kohdistettu kenellekään erityiselle. Juuri tästä johtuu vieraanvaraisuuden dilemma. Oikea vieraanvaraisuus vaatisi tuntemattoman ottamista avosylin vastaan, mutta jos tämä tuntematon on kuka tahansa, ei vieraanvaraisuus voi olla kohdistettua, hänelle tarkoitettua ja hänet tervetulleeksi toivottavaa. Eikä sisään kutsuttu vieras välttämättä ole täysin tuntematon, sillä tunnistaminen alkaa jo ensi katseesta. Ihmisiä tunnustetaan ilman nimiä ja statuksiakin. Toisaalta jos vieras

tunnistetaan heti, on vaarana, että vieraanvaraisuus kohdistuu ihmisille, jotka näyttävät, tuoksuvat ja kuulostavat meiltä itseltämme. Silloin vieraanvaraisuus ei olisi sitä mitä sen kuuluisi olla – sääntöjen ja rajojen venyttämistä. (Naas 2003 157, 159.)

Derrida vaatiikin näiden kahden – rajaamattoman vieraanvaraisuuden (*unlimited hospitality*) ja ehdollisen vieraanvaraisuuden (*conditioned hospitality*) – väliltä valitsemisen sijaan kysymysten päällekkäistä lukemista ja neuvottelua niiden kesken. Säännöt ja rajat ovat tärkeitä vieraanvaraisuudessa, jotta erityiset toiset, erityiset muukalaiset (*stranger*), ei vain jotkut yleiset toiset, olisivat tervetulleita kotiimme. Yhteenvetona voimme siis sanoa vieraanvaraisuuden vaativan, että avaamme oven jokaiselle vieraille. Se vaatii myös, että oven avauksella kysymme tulijalta kuka tämä on. Kysymyksen täytyy kuitenkin olla hienovarainen ja erottua poliisikuulustelusta. Vieraalta ei pyydetä muuta kuin nimeä, ja kysymys asetetaan aina kynnyksellä – ei sisällä eikä ulkona. (Naas 2003 161, 162, 165–166.) Näin toimii siis ”rakastavampi vieraanvaraisuus”, joka on meidän arkipäiväistä vieraanvaraisuuttamme. Sen avulla voimme ottaa vieraat vastaan yksilöinä, ja antaa vieraanvaraisuuden henkilökohtaiseksi lahjaksi heille. Absoluuttinen vieraanvaraisuus on idea ja utopia, joka ei voi toteutua tosielämässä.

## 5.2 Isäntäväki ja hyväksytyt vieraat

Punkyhteiden kiertueita mahdollistava vieraanvaraisuus perustuu matkalaisten tunnistamiselle osaksi samaa heimoa. Vieraiden tullessa ei tarvita enää nimen kysymistä ovella, vaan tunnistaminen hyväksytyiksi vierainksi on tapahtunut jo ensi katseesta. Itse asiassa vieraiden tunnistaminen vaarattomiksi on jo tapahtunut, kun majoituksesta on sovittu. Toisten heimolaisten vieraiden takaaminen riittää tunnistamiseen. Majoitettavien ihmisten – jos he eivät ole jo ennestään tuttuja – uskotaan olevan hyviä ihmisiä ja kuuluvan meihin, jos joku johon luotamme sanoo niin. Yhteiden vieraileminen ihmisten kodeissa on myös yleensä lyhytaikaista, joten se ei aiheuta suurta haittaa isäntäväelle (naapureista en tiedä). Punkin yhteisöllinen vieraanvaraisuus on kaupunkien ja maiden ylittävää vieraanvaraisuutta, jota osoitetaan samaan heimoon kuuluville. Pienet paikalliset punkyhteisöt ottavat punkkareita vastaan heidän tullessa soittamaan. Tämä käytäntö mahdollistaa elinvoimaisen punkkulttuurin pienemmissäkin kaupungeissa.



Punkpiirit eivät suinkaan ole ainoita yhteisöjä, joissa vieraanvaraisuus toimii yhteisön sisällä. Nykyään toimii maailmanlaajuinen vieraanvaraisuuskerho, joka tarjoaa kotimajoitusta rekisteröidyille jäsenille ympäri maailmaa. Ihmiset ilmoittautuvat internetissä kerhon jäseniksi ja päättävät itse haluavatko majoittaa ihmisiä kotiinsa. Kerhon jäsenenä sinulla on pääsy muiden jäsenten tarjoamiin kotimajoituksiin ympäri maailmaa. Periaatteena tietenkin on, että jokainen palvelun käyttäjä olisi myös mahdollinen majoittaja. Kerhon sivustoilla päämäärän kerrotaan olevan ”tuoda ihmisiä yhteen – isäntiä ja vieraita, matkajia ja paikallisia”. Ero punkin vieraanvaraisuuteen ilmenee kuitenkin siinä, että kerhon on taattava jäsentensä turvallisuus yhteisin kirjatuin säännöin. Jäsenet ilmoittavat tietonsa julkisesti ja raportoivat vieraistaan. Vieraiden on ilmoitettava isännille tulostaan, sekä perille saapuessaan näytettävä passinsa tai jokin muu henkilöllisyystodistus. (<http://www.hospitalityclub.org>) Punkyhteisön vieraanvaraisuus ei vaadi nimen todistamista oikeaksi. Joskus voi olla niinkin, ettei kaikkien vieraiden nimiä tiedetä vaan turvallisuus liittyy luottamukseen, jota punkheimon jäsenet osoittavat toisilleen.

Yhteisöllisen vieraanvaraisuuden mahdollistavat yleiset vieraanvaraisuuden tavat, jotka ovat kaikkien tiedossa. Perheillallista ei kutsuta vieraanvaraisuudeksi, mutta jos mukaan kutsutaan naapuri, on perheillallisen rajoja venytetty koskemaan ulkopuolista ja tapahtuma muuttuu vieraanvaraisuudeksi. Vanhoihin vieraanvaraisuuden tapoihin kuuluu, että isäntäväki tarjoaa vieraille jotain juotavaa ja ehkä syötävää. Vieraan on myös tahdikasta maistaa tarjottuja herkkuja kohteliaisuuden nimissä. Nämä tavat ovat vieläkin käytössä, sillä jos vieralle ei ole mitään tarjottavaa täytyy sitä pahoitella ja puolustella. Myös vieras tietää, miten toisten kotona tulee käyttäytyä. Kohtelias käyttäytyminen on normi myös vieraille, ei vain isäntäväelle. Liiallinen uteliaisuus tai röyhkeä käyttäytyminen tekee tilanteen tukalaksi kummallekin osapuolelle. Vieraanvaraisuus ei siis nojaa pelkästään isäntäväkeen, vaan myös vieraisiin. Tilanteesta tulee vieraanvaraisuuden tapahtuma kummankin osapuolen avustuksella.

Herzfeld (1987) kertoo Kreetan saarilla kohtaamastaan vieraanvaraisuudesta. Ihmiset paikallisissa kylissä ovat ylpeitä omasta vieraanvaraisuudesta, mutta samalla vieraan odotetaan ”maksavan” vieraanvaraisuuden takaisin hänen statukselleen ominaisessa muodossa. Esimerkiksi Herzfeldiltä itseltään pyydettiin pitkän vierailunsa päätteeksi hänen radiotaan ja kasettinauhuriaan, sillä paikalliset pitivät oppinutta, ”rikkaasta

maasta” tullutta tutkijaa enemmän kuin käypänä antamaan nämä vastalahjat isännilleen. Kreetan pienissä kylissä elävät edelleen vanhat ja monimutkaiset vastavuoroisen vieraanvaraisuuden säännöt, joihin ulkopuolisen on vaikea sanoa mitään, saati ymmärtää niitä perinpohjin. (Herzfeld 1987 78–79.)

Isäntäväellä on aina valta ja kontrolli. Vieraanvaraisuuden ja anteliaisuuden tarjoaminen on aina samalla vahvistus siitä, mikä on minun tarjota. Se on myös vahvistus siitä, että vieras on nyt minun kodissani ja hänen on syytä kunnioittaa tapaa, jolla minun kodissani ollaan kuin kotona. (Derrida 2000, Gibsonin mukaan 2003 376.) Vieraanvaraisuus liittyy isännän ja vieraan yhteen.

Kaikki vieraat eivät tietenkään ole samanlaisia. Ehkä he edustavat eri kulttuuripiiriä, jolloin vieras/isäntä -suhde ei välttämättä olekaan niin yksiselitteinen. Jos toisen käyttäytymistä ei pysty ennustamaan, voi tilanteesta tulla vaivaantunut. Esimerkiksi läheisyyden rajat ovat hyvinkin erilaisia eri kulttuureilla. Ranskalaiset suutelevat poskelle kohdatessaan, mutta samanlainen tervehdys ei ehkä tule luontevasti naapurivierailulla. Jos näin kävisi, voisi vierailu alkaa nololla hetkellä toisen väistäessä tottumattomana suudelmaa. Sekä vieraan, että isäntäväen onkin syytä varautua jonkinlaisiin kulttuurieroihin jos vieraanvaraisuutta halutaan jakaa vähänkin tuntemattomammille.

Vieraanvaraisuuden metaforaa käytetään yleisesti myös turismiteollisuudessa. Kaupallinen vieraanvaraisuus matkii oikeaa vieraanvaraisuutta ja yrittää saada vieraan unohtamaan sen, että hän maksaa saamastaan huomiosta. Toisaalta turisti on maksunsa ansiosta suojassa vieraanvaraisuuden ja toisten anteliaisuuden vastavuoroisuudelta. (Rosello 2001, Gibsonin mukaan 2003, 380.) (Veijola ei vl.)

Naas (2003) myötäilee Derridan ajatusta meistä kaikista vieraina, jotka ovat vain jääneet paikkaan liian pitkäksi aikaa ja lopulta oppineet pitämään paikkaa kotinamme. Olemme aina ensin vieraita ja vasta sen jälkeen emäntiä tai isäntiä, sillä identiteettimme rakentuu toisten kautta heidän tunnistaessaan, kutsuessaan ja nimetessään meidät. Ja vaikka vieraanvaraisuutta tarjotaan, ei vieras ole oikeutettu jäämään ja ”ylittämään vieraanvaraisuutta” (*overstay welcome*). (Naas 2003 162, 167.) Silloinhan olisi vaarana, että jossain vaiheessa hän ei olisi enää vieras, vaan osa

perhettä, tai sitten jotain siltä väliltä. Ja jos hän ei olisi perhettä, mutta ei toisaalta vieraskaan, olisi häntä jo vaikeampi määritellä, ja sen vuoksi olisi ehkä ongelmallisempaa suhtautua häneen. Yhteisöllinen vieraanvaraisuuskaan ei kestä ikuisesti, vaan se on ajallisesti rajoitettua.

”Olkaa kuin kotonanne” on yleinen sanonta kun haluamme vieraamme viihtyvän, eli kotoisuus on arvo, joka kuuluu vieraiden hyvään hoitoon. Ihminen voi tuntea viihtyvänsä, jos hän ei tunne oloaan vieraaksi ja toiseksi, vaan kokee kuulumisen tunteen.

### **5.3 Muukalaisesta vieraaksi**

Vieraanvaraisuus ei ole koetus vain isännille vaan myös muukalaisille, sillä he eivät tiedä kuinka heidät otetaan vastaan ja kuinka tulkita saatu vastaanotto. Isäntä kun voi kokea muukalaisen uhkana. (Montandon 1999, Järvinen-Tassopouloksen mukaan 2005, 36.) Jo raamatussa on opetettu lähimmäisenrakkautta ja kehoitettu rakastamaan tätä kuin veljeään. Yhteisön on helpompi hyväksyä muukalainen, kun hänet tunnustetaan toiseksi ystävien ja vihollisten vastakkainasettelun avulla. Muukalaisen hyväksyminen yhteisöön ei ole vain hänen suvaitsemistaan, vaan hänen rakastamistaan yhteisön jäsenenä. (Järvinen-Tassopoulos 2005, 37.) Voisi sanoa, että vieraanvaraisuus on portti meidän ja muiden välillä. Portti, joka hyväksyy muukalaisen meidän keskuuteemme ja osaksi meitä. Ehkä se on ainoa portti, jonka kautta vihollisesta voi tulla ystävä ja tuntemattomasta osa yhteisöä. Muukalainen ei kuitenkaan itse välttämättä tiedä olevansa muukalainen, koska hän ei erota yhteisön rajoja (Järvinen-Tassopoulos 2005, 39).

Portti tai ovi on rajapinta, josta muukalainen yrittää päästä sisään. Kodin rajat konkretisoituvat vasta, kun muukalainen seisoo portilla. Portti varjelee omaperäistä identiteettiä, jota outous ja vieraus uhkaavat. Baumanin (1999, Järvinen-Tassopouloksen mukaan 2005, 39) mukaan portilla on kaksi tehtävää: sulkea ulkopuolelle sekä rajoittaa ja valikoida sisäänpääsyä. Portin jälkeen ylitettävänä on vielä kynnyks, joka symboloikin odotuksen tilaa. Esimerkiksi ihmiset pakolaisleireillä elävät kynnyksellä alituisessa odotuksen tilassa. Muukalaiset voidaankin näin myös

sulkea ”moraalisesti omaan vierauteensa”, ja jättää heidät välinpitämättömästi oudon ja vieraan edustajiksi. (Järvinen-Tassopoulos 2005, 40, 42.)

Kodista tulee mielissämme turvallinen ja arvokas paikka, kun sen vastakohta eli vaara projisoidaan tuntemattomiin. Tuntemattomat tai muukalaiset edustavat vaaraa missä ikinä he ovatkaan, mutta varsinkin kotona heidät koetaan vaaraksi. (Ahmed 2000, 32.) ”Kollektiiviset määritelmät” (Anderson 1990, Ahmedin mukaan 2000, 33) esimerkiksi turvallisesta, luotettavasta ja harmittomasta auttavat meitä määrittelemään ketkä otamme vieraaksi kotiimme ja ketkä jäävät ulkopuolelle. Jos me pystymme määrittelemään tuntemattoman ihmisen muiden antamien tai meidän näkemiemme vihjeiden perusteella vaarattomaksi, voi hän olla tervetullut vieraaksi kotiimme. Erilaisilla ryhmillä on erilaisia kollektiivisia määritelmiä ihmisen vaarattomuudesta. Esimerkiksi iso partasuinen mies moottoripyöräjengin liivi päällään voi edustaa vaaraa espoolaisessa lapsilähiössä, mutta huoltoasemalla asemalla näky voi olla arkipäiväinen, ehkä tuttuakin.

Kulttuuriset erot sisältävät pelon kirjoitettuna sisäänsä. Jos muukalaisen käytös on arvaamatonta ja kontrollin ulkopuolella, edustaa hän perustavanlaatuisia väkivallan vaaraa. Kulttuurisesti vieraiden ihmisten kohtaaminen sisältää ahdistusta ja epävarmuutta, joka vahvistaa sosiaalisia rajoja. (Merry 1981, Ahmedin mukaan 2000, 36.) Tosin muukalaisesta tulee vaarallinen vasta kun hän tulee liian lähelle kotia (Ahmed 2000, 37). Oman kulttuurimme edustajat ovat näin ollen vaarattomampia ja siksi kelpollisia vieraiksi. Jos siis tunnistamme muukalaisen oman kulttuuripiirimme edustajaksi ja liitämme häneen näin ollen kollektiivisia vaarattomuuden määritelmiä, voi muukalaisesta tulla vieras ja ehkä jopa yhteisömme jäsen.

Ahmed (2000) kuvaa yhteisön rakentumista niiden välillä, jotka ovat jättäneet kotinsa esimerkiksi työskennelläkseen toisessa maassa. Kodin jättäminen ja muukalaiseksi muuntautuminen käsittää yhteyden toisten samanlaisten kanssa. Rakentuu muukalaisten yhteisö, joka perustuu paremminkin kodin puutteelle kuin kodin jakamiselle. (Ahmed 2000, 84–85.) Ehkä näin muukalainen tuntee olonsa kotoiseksi. Vieraassa maassa kuin vieraana, mutta omiensa joukossa kuin kotonaan. Hänen tulonsa maahan perustuu ehkä vieraanvaraisuuden politiikalle, koska vastaanottava maa saa hänen työpanoksensa vastalahjaksi kun ottaa hänet vastaan. Muukalaisten

yhteisö taas ottaa toisen muukalaisen ilman muuta joukkoonsa ja jopa koteihinsa. Tämä olisi lähellä eettistä vieraanvaraisuutta, mutta – kuten turvapaikkaakin hakiessa – on tässäkin vieraanvaraisuuden kohteella tiettyjä kriteerejä, vaikkakin nyt kriteerinä on olla ulkopuolinen, muukalainen.

Puhuttaessa meistä ja muista ja kulttuurien kohtaamisesta puhutaan aina myös kääntämisestä. Yritämme ymmärtää toisen kulttuurin piirteitä koodaamalla ne oman kulttuurimme välineillä. Kääntäminen on aina paradoksaalista toimintaa, sillä ensin meidän täytyy havaita ja hyväksyä ero, jonka sitten kuitenkin yritämme kääntää samuudeksi. Kulttuuriseen kääntämiseen liittyy aina sekä identiteetistä luopuminen ja oman minuuden alistaminen toiselle, että myöskin toiseuden muuntaminen minuudeksi. (Koskinen 1994 81, 84.) Vieraanvaraisuudessa kohtaamme ja tunnistamme toisen ovella vieraana. Otamme hänet kuitenkin vastaan kuin perheemme jäsenen ja tarjoamme hänelle kotiamme. Tällä tavalla alistettuamme minuutemme toiseudelle kohdatessamme vieraan, muuttuu tilanne pian vieraan muuntamiseksi minuudeksi, joka on kotonamme kuin me itse.

Julia Kristevan (1988) mukaan meidän on nähtävä vieraus itsessämme, jotta voimme hyväksyä sen muissa. Jos ajattelemme minuuden yhtenäiseksi ja eheäksi, voimme tuntea vierauden uhkaavan sitä, mutta jos näemme oman sisäisen hajaannuksemme, voimme lakata vainoamasta sitä muissa. Voimme ajatella minuuden moninaiseksi ja erilaisten vaikutusten risteysasemaksi. Silloin kansa, sukupuoli (ja miksei yhteisö tai kotikin) eivät olisi tiloja joiden sisään päästään tai ulkopuolelle jäädään, vaan ne olisivat kirjaviiden aineiden kudoksia. (Kristeva 1988, Heinämaan mukaan 1996, 93.)

Muukalaisia ja vieraita on kuitenkin aina olemassa. He ovat tarpeellisia meille. Muukalainen, joka edustaa tilaa ystävien ja vihollisten välissä on kuin vasara, joka hajottaa mustavalkoista maailmankuvaamme erilaisiin harmaan sävyihin. Jos muukalainen seisoo vihollisuuden ja ystävyyden rajaseudulla, voi hän potentiaalisesti hypätä kummalle puolelle tahansa ja muuntua näin joko viholliseksi tai ystäväksi. Muukalaisuuden käsitteen kautta voimme avartaa maailmankatsomustamme ja nähdä vieraassa jotain potentiaalisesti tunnistettavaa – jotain muuta kuin vierasta, pelottavaa ja vihattavaa. Vieraus taas on vastakohta tuttuudelle, joten ilman sitä ei olisi tuttua eikä turvallistakaan. Vieras joka saapuu kotiimme ja kohtaa vieraanvaraisuuden, jakaa

meidän kanssamme sosiaalisesti tilaksi muuttuneen suljetun kodin. Emme näe vierasta näin tunkeutujana, vaan meidän ystävällisyytemme ja anteliaisuutemme ansaitsevana kyläilijänä.

#### **5.4 Yhteisöllinen vieraanvaraisuus**

Universaali vieraanvaraisuus on vieraanvaraisuutta erilaisten kansallisten, kielellisten tai kulttuuristen rajojen yli. Universaali vieraanvaraisuus käsittäisi teoriassa kaikki ihmiset, mutta käytännössä vieraanvaraisuutta jaetaan vain valituille ihmisille. Ihmiset valitaan tunnistamisen perusteella, sillä kotiin ei oteta ihmisiä, jotka muodostavat uhkan itselle, omaisuudelle tai identiteetille.

Yhteisöllinen vieraanvaraisuus koskee saman yhteisön jäseniä ympäri maailmaa. Niin kuin esimerkiksi vieraanvaraisuuskerhossa on jäseniä ympäri maailmaa, voi muutkin vieraanvaraisuuden muodot ylittää rajoja. Kukaan ei pakota ottamaan toista ihmistä omaan kotiin ja olemaan vieraanvarainen, mutta esimerkiksi vieraanvaraisuuskerhossa oletetaan kaikkien toisten vieraanvaraisuutta käyttävien maksavan velkansa ottamalla itse myös ihmisiä asumaan luokseen. Vaikkakin kerho on täysin vapaaehtoinen, tekevät sen pakolliset turvallisuuden takaavat säännöt sekä oletettu ja ilmaistu vastavuoroisuus siitä keinotekoisesta yhteisöstä, jossa vieraanvaraisuus ei näyttäytyä rakastavana. Henkilöllisyystodistuksen kysyminen ovella on lähempänä poliisikuulustelua kuin nimen hienovaraista kysymistä.

Vieraanvaraisuutta ei ole olemassa ilman kotia, eikä yhteisöllisyyttä ole olemassa ilman yhteisöllisiä paikkoja, jossa muodostaa, vahvistaa ja uusintaa yhteisöllisiä siteitä. Jos yhteisöllisiä paikkoja voi olla monenlaisia – ”chattiporukoiden” virtuaalisista paikoista ja jalkapallokentistä aina lentokentän odotussaleihin ja vallattuihin taloihin – voi vieraanvaraisuuden paikka olla vain kotona. Raffel (2001, Gibsonin mukaan 2003, 377) ehdottaakin, että ”generosity is when you do it everywhere, hospitality when you do the same practises at home”. Vieraanvaraisuutta ei siis ole ilman kotia. Yhteisöllinen vieraanvaraisuus vaatii sekä kodin että yhteisön.

Kukaan ei pakota ottamaan myöskään yhteisön jäseniä omaan kotiinsa, vaan vieraanvaraisuus on tässäkin tapauksessa riippuvainen isäntäväen tahdosta. Vieraan

tunnistaminen ovella käy kuitenkin helposti hänen kuuluessaan samaan yhteisöön. Punkkulttuuriin kuuluu yhteisöllisyyden lisäksi myös tietynlainen vieraanvaraisuus, sillä matkustaminen yhteisöllisiin paikkoihin, tai yhteisöllisten tapaamisten järjestäminen yleensä, on mahdollista usein vain vieraanvaraisuuden avulla. Punkkulttuurissa voidaan siis puhua yhteisöllisestä vieraanvaraisuudesta. Vieraanvaraisuus koskee näin rajojen yli tuntemattomiakin, sillä ehdolla, että heidät kuitenkin tunnustetaan samaan yhteisöön kuuluviksi.

Olen saanut kokea vieraanvaraisuuden molemmat puolet punkheimon jäsenenä matkustaessani itse tapahtumiin ja keikoille ja toisaalta majoittaessani muita heimon jäseniä kotiini. Sama musiikkimaku ja siihen liittyvä kokonainen alakulttuuri yhdistää ihmisiä ja tekee vieraanvaraisuuden helpoksi. En ole kokenut uhkaa varsinkaan identiteettiäni kohtaan, sillä majoittamani ihmiset ovat vierailullaan vain vahvistaneet omaa identiteettiäni ja kuulumistani heimoon. Vieraanvaraisuus voi näin ollen olla jatkettua yhteisöllisyyttä, sillä ottaessani heimon jäseniä kotiini, tulee kodistani paitsi sosiaalinen tila, myös yhteisöllinen paikka, jossa heimon siteitä voidaan vahvistaa. Vieraanvaraisuudesta tulee persoonallista, henkilökohtaista ja kohdistettua. Olen tuntenut oloni kotoisaksi jakaessani koteja heimolaisteni kanssa. Samanhenkiset ja saman kertomuksen omaavat ihmiset voivat tuntea kotoisuuden tunteen ollessaan yhdessä. Vieras voi olla toisten kotona kuin kotonaan.

Ahmed kuvaa sitä, miten yleiset kohtaamiseen liittyvät puitteet määrittävät etukäteen erityistä kasvokkaista kohtaamista. ”Erityinen kohtaaminen kantaa siis aina mukanaan jäänteitä laajemmista ihmissuhteista”. Vierautta ja tuttuutta ei liitetä yksilöiden erityisiin piirteisiin, vaan heitä arvioidaan suhteessa aiempiin kohtaamisiin, jotka ovat muualla määriteltyjä. (Ahmed 2000, 8–9.) Punkkareiden majoittaminen omaan kotiin seuraa jo kirjoitettuja sääntöjä punkuyhteisöllisyydestä ja vieraanvaraisuudesta. Tällaiset kohtaamiset ja vieraanvaraisuudet vahvistavat punkkulttuuriin kuuluvia solidaarisuuden ja suvaitsevuuksien sääntöjä.

Vieras voidaan kuitenkin kokea uhkana monella tapaa. Uhka ei välttämättä ole aito, mutta kokijoilleen hyvinkin todellinen. Gibson (2003, 168–170) kirjoittaa Britanniaan tulevien turvapaikan hakijoiden kohtaavan nyt uudenlaisen ”xeno-rasismia”, joka ei kohdistu enää tiettyä piirrettä tai ihonväriä kohtaan, vaan kaikkea vierasta kohtaan,

jonka nähdään uhkaavan omaa elämäntapaa. Enää ei pelätä pelkästään sitä, että turvapaikanhakija veisi ihmisten työn tai turvallisuuden, vaan pelon kohteena on, että turvapaikanhakija vie isäntänsä paikan kokonaan (Ahmed 2001, Gibsonin mukaan 2003, 370). Turvapaikanhakija kohtaa yhteisön vastaanottajanaan. Myös vastaanottajat arvioivat hakijaa tietyn kulttuurin edustajana ja soveltavat näin kollektiivisia asenteita heitä kohtaan. Eri kulttuureja ja elämäntapoja kohdatessamme oma elämäntapamme ja identiteettimme ovat suojelun kohteena. Vieraan erilainen käyttäytyminen voi saada meidät miettimään omaa tapaamme elää ja kyseenalaistamaan sen. Samoin oma identiteettimme voi joutua arvioinnin kohteeksi, jos vastassa ei olekaan identiteettiä vahvistava vieras vaan joku, jolta meidän täytyy suojautua.

Yhteisöllinen vieraanvaraisuus on siis turvallisinta vieraanvaraisuutta oman identiteetin kannalta. Punkpiireissä jaettu yhteinen elämäntapa ei joudu koetukselle ja identiteettikin saa vahvistusta heimolaisten kohdatessa toisten kodeissa. Isäntäväki saisi näin ollen vastalahjan antamastaan vieraanvaraisuuden lahjasta. Lahjasta saatu vastalahja kääntäisi punkyhteisön vieraanvaraisuuden koskemaan vieraanvaraisuuden *lakeja*, eikä vieraanvaraisuuden *lakia*, joka liittyy eettiseen vieraanvaraisuuteen. ”Hotelli” viittaa vieraanvaraisuuden poliittisiin ja ekonomisiin puoliin, kun taas ”turvapaikka” sen eettiseen perustaan (Gibson 2003, 374). On vaikea sanoa kummalle puolelle vieraanvaraisuutta yhteisöllinen vieraanvaraisuus kuuluisi, sillä siitä löytyy niin eettisiä kuin poliittisiakin ominaisuuksia. Ovet ovat kyllä avoinna, mutta eivät kaikille, vaan ainoastaan heimolaisille. Ja vaikka vieraanvaraisuus on lahja, siitä saadaan takaisin vahvistusta omalle identiteetille ja ehkä myöskin oman statuksen vahvistamista heimolaisten silmissä.



## 6 YHTEENVETO

*”This goes out to you, this is something real, this is something true, sticks us together like glue. There’ll be no end in sight, when all of us unite. We have all the keys to make it how we want it to be, an open mind to a different view.” Wasted*

Kaikki punkissa lähti musiikista ja varsinkin sen alkuaikoihin liittyvästä vanhempia kauhistuttavasta kapinasta kaikkea kohtaan. Nuoret uhmasivat virkavaltaa ja kaikkia muita auktoriteetteja. Omaa erilaisuutta korostettiin pukeutumalla huomiota herättävästi ja värjäämällä pystyyn tupeerattuja hiuksia kaikin sateenkaaren värein. Pikkuhiljaa punkkiin tuli mukaan myös suurempi sanoma kuin Sex Pistolsien anarkia, joka ei kylläkään jättänyt ketään kylmäksi. The Clashin kaltaiset bändit alkoivat laulaa työläisten puolesta porvareiden, poliisien ja poliitikkojen valtaa vastaan. Poliittisuus jäi osaksi punkkia, vaikka kaikki bändit eivät poliittisiksi tunnustaudukaan. Punkissa elää kuitenkin arkipäivän politiikka, jolla pyritään ensisijaisesti vaikuttamaan omaan ja oman lähipiirin elämään ja aukaisemaan ihmisten silmät epäkohdille.

Olen käsitellyt punkkia ensin musiikkina ja siihen liittyvänä elämäntapana ja sitten yhteisönä, kotina ja vieraanvaraisuutena. Punk on minulle kaikkea sitä ja paljon muuta. Se on ollut olennainen osa elämäni ennen, on nyt ja tulevaisuudessa se tulee olemaan myös tärkeää itselleni merkitystä antavana voimavarana. Työni lähti liikkeelle omakohtaisesta kiinnostuksesta punkkiin ja kaikkeen siihen liittyvään. Teoreettiselta kannalta kiinnostuin punkkiin liittyvistä käsitteistä kuten yhteisö, koti ja vieraanvaraisuus.

Tarkastelin punkmaailmaa punkbändin kiertueen kautta. Kiertue-elämä on osa elävää kulttuuria, joka yhdistää punkkareita ympäri maailmaa. Keikoille tullaan musiikin kuuntelun lisäksi uusintamaan ystävyys- ja yhteisöllisyys suhteita, sekä hakemaan vahvistusta omalle identiteetille. Punk elää edelleen marginaalissa, vaikka osia siitä on kaivettu valtakulttuuriin punkmuodin ja MTV:ssä kuultavan punkmusiikin muodossa. Moni punkkari ei pidäkään massoille suunnattua muotia ja MTV-musiikkia aitona punkkulttuurina, vaan pikemminkin lieveilmiönä. Punkkeikoilla

näkee useasti koko punkin kirjon niin mainstreamista marginaaliin, kuin ”päihdepunkkareista” (Raippa 2002) ”straight edge” -punkkareihin, jotka eivät koske päihteisiin missään muodossa.

## **6.1 Yhteisön kodit ja ideologinen vieraanvaraisuus**

Lähden liikkeelle yhteisöllisyydestä ja päivittäin kohtaamistamme lukemattomista ihmisistä. Meidän on helpompi liikkua ja tuntea olomme turvalliseksi jakamalla ihmiset meihin ja muihin. Tiedämme välttää muita, jotka ovat vihollisiamme. Emme osaa ennustaa heidän toimintaansa, ja se tekee asioimisen heidän kanssaan arvaamattomaksi. Sen sijaan meihin kuuluvien kanssa on helppo asioida, kun tiedämme suurin piirtein heidän reaktionsa ja osaamme ennakoita seuraavia liikkeitä. Elämämme on turvallisempaa ja helpompaa meidän kuin muiden seurassa. Sosiaalista maailmaamme yhdistävät omat toiminnan, ajattelemisen ja puheen tavat. Siksi me kaikki tarvitsemme yhteisöjä, joihin kiinnittyä ja joiden kanssa jakaa elämää. Meitä yhdistää yhteinen merkitys ja solidaarisuuden kaipuu. Identiteetti löydetään vain toisen kautta ja toisen katseesta.

Punkkulttuuriin kuuluu yhteisöllisyys. Se liittyy solidaarisuuteen ja kollektiiviseen identiteettiin, mitkä rakentuvat marginaalisen vähemmistön erottautuessa valtaväestöstä. Eroa tehdään näkyväksi erilaisin ulkoisin merkein, jotka toiset samaan heimoon kuuluvat voivat tunnistaa. Erottautumisen ja erilaisuuden kaipuun toisena puolena on hyväksynnän tarve. Muiden tuki ja vahvistus auttaa muodostamaan ja ylläpitämään identiteettiä. Identiteetti ei kuitenkaan ole pysyvä rakennelma, vaan sen voi aina rakentaa erilaiseksi ja hakea tukea sille muualta, uusista yhteisöistä.

Punkkulttuuriin liittyy myös tee se itse -mentaliteetti, joka tarkoittaa laajasti myös sitä, että muutosta maailmaan ajetaan oman elämän kautta omilla valinnoilla. Punkheimo rakentuu hetkittäisille yhdessäoloille keikkapaikoilla ja muissa kokoontumisissa. Raipan (2002) mukaan punkaatteeseen liittyy tavoite muuttaa maailmaa tai ainakin omaa elämää omilla valinnoilla. Tavoitteet eivät ole valtakulttuurin tai yhteiskunnan asettamat, vaan itse tärkeäksi koetut. Elämää eletään ja muutetaan tässä hetkessä eikä kaukana tulevaisuudessa. Maffesoli (1995, 1996) määrittelee heimon läsnäolon näkyvän nuorison lisääntyvänä ryhmittymisenä ja

haluna olla samankaltaisten kanssa, vaikka samalla edellyttäisiinkin erilaisten poissulkemista. Heimon yhdessäolo on hetkittäistä ja maailmaa pyritään muuttamaan yhdessä tässä hetkessä odottelematta tuloksia vasta hamassa tulevaisuudessa. Elämäntapaan ja musiikkiin perustuvana punkyhteisöllisyydestä löytyy Maffesolin uusheimon määritelmät.

Kiertueet mahdollistavat heimolaisten tapaamiset pitkänkin matkan päästä. Keikat ovat syy tulla tapaamaan muita heimoon kuuluvia, ja olen itsekin kokenut ne tärkeiksi paikoiksi ylläpitää kaveruussuhteita. Punkpiirit ovat Suomessa niin pienet, että keikalle tullessaan voi olla varma kohtaavansa ainakin yhden tutun. Nämä hetket ovatkin jaetun tunteen kirkastumia ja kollektiivisen identiteetin juhlimisen paikkoja. Nuorelle ihmiselle keikat ovat tärkeitä identiteetin muodostumisen ja itsensä hyväksymisen kannalta. Olenkin mieltänyt keikkapaikat yhteisön kolmansiksi paikoiksi (*third places*) (Oldenburg 1989, Floridan mukaan 2002), jotka ovat tärkeitä yhteisön elämälle.

Kiertueella näkee ja kokee paljon. Siellä voi nähdä yhteisöllisyyttä ja kokea vieraanvaraisuutta toisten heimolaisten kodeissa. Heimo sopiikin kuvaamaan punkyhteisöllisyyttä sillä se perustuu arkipäivän solidaarisuudelle ja sarjalle yhdessäoloja. Ihmiset yhdistyvät heimoiksi harrastusten, intohimojen ja elämäntapojen mukaan ja jakavat heimolaistensa kanssa identiteettejä, joita vahvistetaan yhteisöllisissä tiloissa.

Yhteisöllisiä tiloja ovat matkan aikana majapaikkoina toimivat vallatut talot, oma kiertuebussi ja toisten ihmisten kodit. Niissä olemme osa heimoa ja jaamme saman tilan toisten kaltaistemme kanssa. Toisten koti voi tuntua itsestäkin kotoiselta, jos olo ei ole kuin vieraalla, vaan vastassa ovat samaan heimoon kuuluvat, saman elämäntavan ja maailmankatsomuksen jakavat ihmiset. Baumanin (1994, Jokisen & Veijolan mukaan 1997, 33) sanoin kotona ei tarvitse esittää tai todistaa mitään. Koti on itsestään selvä ja tuttu. Olen esittänyt työssäni kodiksi niin keikkabussia kuin yhteisöäkin. Koti onkin mentaalinen tila ja kokemuksellinen paikka, joka voi sijaita missä vain. Asunnottomallakin voi olla koti, sillä se voi merkitä muutakin kuin vain taloa tai asuntoa. Tärkeämpää kuin fyysinen paikka on tunne kotoisuudesta. Asunnottomuus ei välttämättä tuokaan ihmiselle kodittomuuden ja irrallisuuden

tunnetta, vaan asuntolan huone, sairaalan sänky tai hylätty kontti voi tuoda ihmiselle tunteen kodista ja omasta tilasta (ks. Granfelt 1998).

Yleensä tärkeintä kodin tunteessa ovat ympäröivät tärkeät ihmiset. Yhteisö voi muodostua ihmiselle kodiksi, jos hän saa olla oma itsensä ilman turhaa esitystä ja luottaa siihen, että toiset yhteisön ihmiset ottavat hänet vastaan sellaisena kuin hän on. Kun koti koetaan suhteena toisten ihmisten kanssa, muuttuu kodin käsitys yksityisestä kollektiiviseksi. Vaikka kokemus onkin yksin minun, jaan tilan toisten ihmisten kesken. Minä itse en voi päättää yhteisön olevan kotini, sillä myös yhteisön tulee hyväksyä minut sellaisenaan ja ottaa avosylin vastaan. Hyväksytyksi tuleminen on oman identiteetin näkemistä muissa ja muiden merkittävyys riippuukin siitä, saako heiltä tarpeeksi emotionaalista tukea ja empaattista ymmärtämistä.

Koti saa siis monenlaisia merkityksiä liikkeen ja yhteisön kautta. Väitteeni mukaan punkkeimo ja kiertue voi olla koti. Kiertueella voi tuntea kotoisuuden tunteita kohdattujen majoittajien, keikkayleisön ja matkakumppaneiden kuullessa samaan marginaaliin punkkeimoon ja jakaessa samanlaisen elämäntavan ja perusarvot. Yhteisöllisyys on kotoisuuden perusta, sillä siihen kuuluu samat asiat, joita pidämme tärkeinä kodissa; hyväksytyksi tuleminen, emotionaalinen tuki ja empaattinen ymmärtäminen. Samalla tavalla kuin perheen kanssa lapsuuden kodissa, voi yhteisön kanssa jakaa hetkiä, tiloja ja muistoja ja näin kokea kokonaisvaltainen tunne kotona olemisesta. Elämäntapaan ja kokonaiseen musiikilliseen alakulttuuriin perustuva yhteisö takaa yksilölle sen minkä kotikin: turvallisuuden, jatkuvuuden ja lisäksi oman tekemisen tilan, joka takaa identiteetin kasvun ja representaation (Dovey 1995, Silvastin mukaan 2000, 234).

Työni edetessä mieleeni nousikin ajatus yhteisön kodista. Koti on paikka, jossa olemuksemme, identiteettimme ja elämäntapamme ovat hyväksytyjä sen lisäksi että saamme tehdä asioita, jotka ovat meille tärkeitä. Yhteisöt perustuvat samaan yhteiseen tekemiseen ja identiteetin jakamiseen ja juhlimiseen. Punkkyhteisön "kolmannet paikat" edustavat yhteisön kotia – paikkaa jossa yhteisö uusintaa ja luo siteitä. Samalla tavalla kuin kotikin on olemassa vain jos joku pitää sitä yllä, täytyy punkkulttuurin yhteisöllisissä paikoissa jonkun "pitää mattoja lattialla". Yhteisön koti tarvitsee elävää yhteisöä. Elävä punkkulttuuri luo itselleen koteja, jonne selkeästi

halutaan aina uudestaan ja uudestaan. Kiertuematka voi edustaa valittua elämäntapaa ja matkan ollessa monia paikkoja – taloja, autoja ja lavoja – voi se olla myös yhteisön koti.

Kiertueen aikana kotiin liittyy myös vieraanvaraisuuden käsite. Yöpyminen toisten kotona onnistuu vain, jos isäntäväki suo vieraanvaraisuuttaan ja aukaisee ovet väsyneille matkaajille. Isäntinä toimivat usein saman punkheimon jäsenet, ja kynnyksen ylittäminen onkin helpompaa kuin tunnistamattomille muukalaisille. Vieraanvaraisuus on kohdistettu tietyn yhteisön jäsenille. Isäntäväen ei tarvitse pelätä vieraiden uhkaavan heidän identiteettiään tai kyseenalaistavan heidän elämäntapaansa. Kummankin osapuolen on helpompi ennustaa toisen käyttäytymistä ja näin ollen kohtaaminen ei aiheuta liikaa ahdistusta ja kompromisseja. Kuuluminen samaan sosiaaliseen ja kulttuuriseen ryhmään helpottaa kohtaamista ovella ja sisällä kotona. Näin ollen vieraanvaraisuus on henkilökohtaisesti (tai yhteisöllisesti) suunnattua ja persoonallista. Vieraanvaraisuus on ideologista ja vaatii heimon elämään omistautumista. Jos vieraan ei uskota uhkaavan isäntäväen identiteettiä ja elämäntavallisia valintoja, tarkoittaa se vieraan allekirjoittaneen samat arvot tai vähintäänkin hyväksyneen ne.

Lähdin pohtimaan yhteisöllisen vieraanvaraisuuden syntyä. Kokosin ajatuksiani siihen liittyvien käsitteiden avulla. Yhteisölliseen vieraanvaraisuuteen liittyy niin yhteisöllisyys, vieraanvaraisuus kuin kotikin. Vieraanvaraisuutta ei ole ilman kotia, eikä yhteisöllisyyttä ilman yhteisöllisiä tiloja – kuviteltuja tai todellisia. Kiertueiden ollessa tärkeitä yhteisön elämälle keikkojen kerätessä yhteisön jäseniä yhteen, myös itse elämäntapana ne ilmentävät yhteisöllisyyttä ja halua erottautua. Kiertueella matkustetaan yhteisön sisällä ja yhteisön kanssa. Kiertuebussi jaetaan samojen naamojen kanssa viikkojen ajan ja jos sen jälkeen yhtye on vielä koossa, voi sanoa, että yhteisölliset siteet ovat vain vahvistuneet. Matka on tapahtunut yhteisön kodissa tai kodeissa ja vieraanvaraisuuden on taannut yhdessä jaettu elämäntapa ja ideologia.

Heimollisuus ilmenee myös yhtyeen ulkopuolella siinä, miten aktiivisesti yhteisö majoittaa matkalaisia ympäri maailmaa omiin koteihinsa, mikä onkin monesti edellytyksenä keikkojen järjestymiselle. Vieraanvaraisuus onkin helpompaa kohdistaa tunnistetulle, oman heimon jäsenelle ja saman elämäntavan kannattajalle.

Vieraanvaraisuus yleensä on lahja, joka ei saa esiintyä lahjana. Vieraalta ei pyydetä vastalahjaa, koska sen vaatiminen muuttaisi tapahtuman vastavuoroisuudeksi, joka on enemmän kaupankäyntiä kuin vieraanvaraisuutta. Derridan (2000) mukaan absoluuttinen vieraanvaraisuus on vieraanvaraisuutta puhtaimmillaan. Siihen ei kuulu ihmisten valitsemista ja poissulkemista, vaan ovet avataan kaikille tuntemattomille ja oma koti sekä omaisuus alistetaan heidän käyttöönsä. Onko niin, että vieraanvaraisuus alkaa ovella kutsuessa ihmiset sisään kysymättä heidän nimiään ja tunnistamatta heitä? Onko sittenkin vieraanvaraisempaa kohdistaa anteliaisuutensa tietyille ja osoittaa näin rakastavampaa huolenpitoa vieraastaan? Punkheimon ideologiassa vieraanvaraisuudessa matkalaiset tunnistetaan, tiedetään ja tunnetaan. Käytännössä vastalahjaa ei pyydetä, mutta se saadaan oman ideologian, elämäntavan ja identiteetin hyväksymisen ja vahvistamisen muodossa. Ideologiassa vieraanvaraisuudessa vieraalta siis vaaditaan jotain – samalla tavalla kuin pakolaiselta – identifioitumista tiettyyn ryhmään. Omaa kotia ei mielellään avata vaarallisille vieraille, vaan vieraanvaraisuus kohdistetaan tunnistetuille ja halutuille vieraille. Kynnyksen ylittää tunnistettu ja luokiteltu ihminen.

## **6.2 Tutkivaa kiertuematkailua**

Punkkulttuurin edustajana, kiertuematkaajien majoittajana ja aktiivisena keikoilla kävijänä on ollut kiinnostavaa tehdä aiheesta tieteellistä tutkimusta. Oman kokemuksen kääntäminen sosiologisiksi havainnoiksi ja johtolangoiksi ei aina ole ollut helppoa, mutta tutkimuksen pitäminen teoreettisena empiirisen sijaan antoi minulle työskentelyrauhaa ja välimatkaa punkelämään. Vaikka en nyt fyysisesti keikkamatkalla ollutkaan, istuin mielessäni keikkabussissa ja pogoilin keikoilla. Oman maailmani tarkkaileminen teoreettisten lasien läpi tuntui vapauttavalta ja ei lainkaan niin väsyttävältä kuin fyysinen kiertuematka.

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada teoreettinen näkökulma punkheimon matkailuun. Yhteisön, kodin ja vieraanvaraisuuden yhdistäminen punkkulttuurin kaltaisessa kontekstissa vaatii punkin ideologisten arvojen huomioonottamista. Vaikka elämäntapa ja ideologia oli mukana tutkimuksessa ei sen ollut tarkoitus olla tutkimuksen pääasia. Emännän tavoin ideologia otti kuitenkin vieraat – punkheimon – kotiinsa ja kodista rakentuikin yhteisön koti.

Matkailun kulttuurintutkimuksessa tutkimukseni pääkäsitteet ovat olleet jo kauan käytössä. Yhteisön matkustamista, vieraanvaraisuutta ja kodin kokemusta on tutkittu aiemminkin. Tutkimuksessani nämä kolme yhdistyivät elämäntavalliseksi matkailun muodoksi. Huomasin matkustamisen tarkastelemassani yhteisöllisessä elämässä erittäin tärkeäksi; tässä tapauksessa yhteisöä yhdistäväksi ja rakentavaksi voimaksi. Pertti Alasuutarin (1999, 59–60) sanoin: erikoisuudet toimivat peilinä valaisten normaalin ydintä. Punkheimon sisällä tapahtuva matkailu voi antaa näkökulmia yhteisölliseen matkailuun yleensä ja ideologiaan perustuvana vieraanvaraisuutta voi tarkastella uudelta kannalta. Pro gradu työni pyrkimyksenä on harjoittaa luovaa kulttuurintutkimusta käsitellessäni teoreettisia käsitteitä oman kokemukseni kautta.

### **6.3 Erilainen elämäntapamatkailu**

Punkkulttuuriin kuuluva matkustaminen poikkeaa tavanomaisesta turismista. Matkalaiset eivät käytä turismiteollisuuden tuotteita matkallaan, vaan ulkomaillakin majoitus hoidetaan ystävien, tuttujen tai ennalta tuntemattomien kodeissa. Matkalla oleva pieni yhteisö majoitetaan suuremman – globaalin punkyhteisön – suojiin. Yhteisöllinen vieraanvaraisuus syntyy näin punkkulttuuriin kuuluvasta solidaarisuudesta, matkustamisesta ja oikeastaan tee se itse -mentaliteetista, jonka mukaan keikat järjestetään ja matkalaiset majoitetaan omin voimin ja omin ehdoin.

Punkheimon sisäinen matkustaminen on elämäntapamatkailua. Tämä yhteisöllinen matkustamisen muoto on hyvä näkökulma kodin, yhteisön ja vieraanvaraisuuden yhdistämiseen. Käsitteet toimivat matkustamisessa yksin ja yhdessä. Koti saa uusia ulottuvuuksia yhteisön kautta tarkasteltuna. Matkan kautta katsottuna kodinkin voi nähdä olevan liikkeessä.

Maffesolilaisittain ajateltuna elämme yhteisöllisyyden aikaa ja näin ollen matkailuakin tulisi tarkastella yhä enemmän yhteisölliseltä kannalta. Merkkejä yhteisöllisen matkailun suosion kasvamisesta näkyy jo erilaisten reilujen matkojen ja majoita minut kotiisi -matkailun yleistyessä. Ehkä tämäkin tutkimus antaa oman panoksensa yhteisöllisen matkailun tutkimukseen ja eteenpäin kehittämiseen.

## Kirjallisuus

- Ahmed, Sara (2000) *Strange Encounters. Empodied Others in Post-Coloniality*. Routledge, London and New York.
- Ahmed, Sara (2003) Pelon politiikka. Teoksessa: Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (Toim.): *Erilaisuus*. Vastapaino, Tampere. 189–212.
- Alasuutari, Pertti (1999) *Laadullinen tutkimus*. Vastapaino, Tampere.
- Alasuutari, Pertti (2001) *Johdatus yhteiskuntatutkimukseen*. Gaudeamus, Helsinki.
- Alasuutari, Pertti (2006) Merkitys, toiminta ja rakenne sosiologiassa: kulttuurinen näkökulma. *Sociologia* 2/2006 vol.43. 79–92.
- Anderson, Benedict (1991) *Imagined Communities: Reflections on the Origin of Nationalism*. Verso, London.
- Bauman, Zygmunt (1997) *Sosiologinen ajattelu*. Vastapaino, Juva.
- Bauman, Zygmunt (2001) *Community. Seeking Safety in an Insecure World*. Polity Press, Cambridge.
- Benjamin, David, N. (1995) Introduction. Teoksessa: Benjamin, David, N. (Toim.): *The Home: Words, Interpretations, Meanings and Environments*. Avebury, Aldershot. 1–14.
- Blanchot, Maurice (1983/2004) *Tunnustamaton yhteisö*. Loki-Kirjat, Helsinki.
- Blokland, Talja (2003) *Urban Bonds*. Polity Press, Cambridge.
- Cohen, Anthony, P. (1985) *The Symbolic Construction of Community*. Ellis Horwood Tavistock Publications, London.
- Delanty, Gerard (2003) *Community*. Routledge, London and New York.
- Derrida, Jacques & Dufourmantelle, Anne (2000) *Of Hospitality. Jacques Derrida and Anne Dufourmantelle*. Stanford University Press, Stanford.
- Florida, Richard (2002) *The Rise of the Creative Class... And How It's Transforming Work, Leisure, Community, & Everyday Life*. Basic Books, New York.
- Gibson, Sarah (2003) Accomodating Strangers: British Hospitality and the Asylum Hotel Depate. *Journal of Cultural research* Vol. 7 No. 4 367–386.
- Granfelt, Riitta (1998) *Kertomuksia naisten kodittomuudesta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Green, B. Christine & Chalip, Laurence (1998) Sport Tourism as the Celebration of Subculture. *Annals of Tourism research* vol. 25/2 April. 275–291.



- Haatanen, Kalle (2000) *Yhteisöllisyyden paradoksit*. Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisuja 4/2000.
- Hapuli, Ritva (2005) Naiset ylittävät rajoja. Matkakirjallisuuden sukupuolistavista rajoista. Teoksessa: Löytty, Olli (Toim.): *Rajanylityksiä. Tutkimusreittejä toiseuden tuolle puolen*. Gaudeamus, Helsinki. 125–141.
- Heinämaa, Sara (1996) Matkailijoita ja muukalaisia. Ajatuksia ulkoisesta ja sisäisestä vieraudesta. *Synteesi* 4/1996, 92–95.
- Herzfeld, Michael (1987) "As in Your Own House": Hospitality, Ethnography, and the Stereotype of mediterranean Society. Teoksessa: Gilmore, David D. (Toim.): *Honor and Shame and the Unity of the Mediterranean*. Publication of the American Anthropological Association, nro 22. 75–89.
- Jackson, Michael (1995) *At Home in the World*. Duke University Press, Durham and London.
- Jalonen, Lasse (1996) Higo bloigo russula huju. Teoksessa: Sihvonen, Jukka (Toim.): *Silmä. Näkökulmia visuaaliseen kulttuuriin*. Kirjapaino Gillot Oy, Turku. 101–111.
- Jokinen, Eeva (1996) *Väsynyt äiti: Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä*. Gaudeamus, Helsinki.
- Jokinen, Eeva & Veijola, Soile (1990) *Oman elämänsä turistit*. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- Jokinen, Eeva & Veijola, Soile (1997) The Disoriented Tourist. Teoksessa: Rojek, Chris & Urry, John (Toim.): *Touring Cultures. Transformations of Travel and Theory*. Routledge, London. 23–51.
- Järvinen-Tassopoulos, Johanna (2005) *Muukalaisuuden labyrintissa – Kreikansuomalaisten naisten matka jälkimoderniin arkeen*. Yhteiskuntapolitiikan laitoksen tutkimuksia 3/2005. Helsingin yliopisto.
- Kemppinen, Petri (1997) *Nuoruuden Taikaa. Kurkistuksia nuorisokulttuureihin*. Kustannusvalmennus Oy, Vantaa.
- Kinnunen, Taina (2001) *Pyhät Bodarit. Yhteisöllisyys ja onni täydellisessä ruumiissa*. Tammerpaino, Tampere.
- Koskinen, Kaisa (1994) Oman ja vieraan välissä. Teoksessa: Kylmänen, Marjo (Toim.): *Me ja muut. Kulttuuri, identiteetti, toiseus*. Vastapaino, Tampere. 81–92.
- Kumar, Krishan (1997) Home: Promise and Predicament of Private Life. Teoksessa: Weintraub, Jeff & Kumar, Krishan (Toim.): *Public and Private in Thought and Practice. Perspectives on a Grand Dichotomy*. The University of Chicago Press, Chicago. 204–236.

- Lawrence, Roderick, J. (1995) Deciphering Home: An Integrative Historical Perspective. Teoksessa: Benjamin, David, N. (Toim.): *The Home: Words, Interpretations, Meanings and Environments*. Avebury, Aldershot, 53–68.
- Longman group Limited (1984) *Longman Webster English College Dictionary*. Longman Group Limited, Essex.
- MacCannell (2001) The Commodification of Culture. Teoksessa: Smith, Valene & Brent, Maryann (Toim.): *Hosts and Guests Revisited. Tourism issues of the 21st Century*. California State University.
- Maffesoli, Michel (1995) *Maailman mieli. Yhteisöllisen tylyn muodoista*. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Maffesoli, Michel (1996) *The Time of the Tribes. The Decline of Individualism in Mass Society*. Sage Publications, London.
- Marcus, Greil (1989) *Lipstick Traces. A Secret History of the Twentieth Century*. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
- Massey, Doreen (2003) Paikan käsitteellistäminen. Teoksessa: Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (Toim.): *Erilaisuus*. Vastapaino, Tampere. 51–83.
- McRobbie, Angela (1999) *In the Culture Society. Art, Fashion and Popular Music*. Routledge, Lontoo.
- Merriam Webster (1985) *Webster's Ninth New Collegiate Dictionary*. Merriam-Webster Inc, Springfield.
- Mills, C. Wright (1982) *Sosiologinen mielikuvitus*. Gaudeamus, Helsinki.
- Morley, David (2000) *Home territories. Media, Mobility and Identity*. Routledge, London.
- Naas, Michael (2003) *Taking on the Tradition*. Stanford University Press, Stanford.
- Niiluoto, Ilkka (1980) *Johdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen ja teorian muodostus*. Otava, Helsinki.
- Raippa, Ritva (2002) *Punkin kaksi vuosikymmentä. Etnografiaa ja punkkareiden elämäkertoja*. Joensuun yliopisto Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Rapoport, Amos (1995) A Critical Look at the Concept "Home". Teoksessa: Benjamin, David, N. (Toim.): *The Home: Interpretations, Meanings, and Environments*. Avebury, Aldershot. 25–52.
- Rapoport, Nigel & Dawson, Andrew (1998) The Topic and the Book. Teoksessa: Rapoport, Nigel & Dawson, Andrew (Toim.): *Migrants of Identity: Perceptions of Home on a World of Movement*. Berg Publications Ltd. 3–17.

- Rapport, Nigel & Dawson, Andrew (1998) Home and Movement: A Polemic. Teoksessa: Rapport, Nigel & Dawson, Andrew (Toim.): *Migrants of Identity: Perceptions of Home on a World of Movement*. Berg Publications Ltd. 19–38.
- Rojek, Chris (1997) Indexing, Dragging and the Social Construction of Tourist Sights. Teoksessa: Rojek, Chris & Urry, John (Toim.): *Touring Cultures. Transformations of Travel and Theory*. Routledge, London. 52–74.
- Rojek, Chris & Urry, John (1997) Transformations of Travel and Theory. Teoksessa: Rojek, Chris & Urry, John (Toim.): *Touring Cultures. Transformations of Travel and Theory*. Routledge, London. 1–19.
- Silvasti, Tiina (2000) Kotitalo, kotitila ja luopuminen. *Janus – Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*. 3/2000 vol 8. 231–248.
- Taira, Teemu (2004) Identiteettipolitiikan vaihtoehto? Paikantuminen ja henkilökohtaisuus sitoutumisena. Teoksessa: Latviala, Johanna & Eeva Peltonen & Tuija Saresma (Toim.): *Tukija kertojana. Tunteet, tutkimusprosessi ja kirjoittaminen*. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi. 109–133.
- Truax, Barry (2001) *Acoustic Communication*. Ablex Publishing, London.
- Vaaranen, Heli (2005) Nuorten luovat pikkuheimot ja työn tulevaisuus. Teoksessa: Hautamäki, Antti & Tommi Lehtonen & Juha Sihvola & Ilkka Tuomi & Heli Vaaranen & Soile Veijola (Toim.): *Yhteisöllisyyden paluu*. Gaudeamus, Helsinki. 114–131.
- Veijola, Soile (2005) Turistien yhteisöt. Teoksessa: Hautamäki, Antti & Tommi Lehtonen & Juha Sihvola & Ilkka Tuomi & Heli Vaaranen & Soile Veijola (Toim.): *Yhteisöllisyyden paluu*. Gaudeamus, Helsinki. 90–113.
- Veijola, Soile (2006) *Heimat* Tourism in the Countryside: Paradoxical Sojourns to Self and Place. Teoksessa: Claudio Minca & Tim Oakes (Toim.): *Travels in Paradox. Remapping Tourism*. Roman & Littlefield Publishers, Oxford. 77–97.
- Vilkko, Anni (1998) Kodiksi kutsuttu paikka. Teoksessa: Hyvärinen, Matti & Peltonen, Eeva & Vilkko, Anni (Toim.): *Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäntutkimuksessa*. Vastapaino, Tampere. 27–72.
- Vilkko, Anni (2000) Riittävästi koti. *Janus – Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*. 3/2000 vol 8. 213–230.
- Westman, Bror (1995) The Home and Homes. Teoksessa: Benjamin, David, N. (Toim.): *The Home: Interpretations, Meanings, and Environments*. Avebury, Aldershot. 69–76.

## Muut lähteet

Blomstedt, Jan & Saarinen, Esa (1980) *Punkakatemia*. Lehtijussi Oy:n kirjapaino. Pirkkala.

Finkkilä, Janne (2006) Positiiviset räyhääjät / Punkissa on kysymys asenteesta. *Rumba*. Rockin ajankohtaislehti no.05/06. 24–27.

Gilbert, Pat (2005) *The Clash. Lontoo liekeissä*. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.

Laitio-Ramone, Jari-Pekka (2002) *Heaven Needed a Lead Singer: Fans Remember Joey Ramone*. Ykkös-Offset Oy, Vaasa.

McNeil, Legs & McCain Gillian (1997) *Please Kill Me. The Oral History of Punk*. Abacus, Lontoo.

Miljoona, Pelle (2004) *Pelle Miljoona elossa ja potkii! The elämäkerta*. WSOY, Helsinki.

Paytress, Mark (2005) *Sid Vicious. Nuorena kuoleminen jalo taito*. Like, Helsinki.

Savage, Jon (2001) *England's Dreaming. Sex Pistols and Punk Rock*. Faber and Faber, London.

Perttula, Juha (2006) Matkalaukkuprofessorin kodit. Kolumni lehdessä: *Kide – Lapin yliopiston yhteisölehti*. 3/2006. 15.

Veijola, Soile (ei vl.) Vieraanvaraisuuden etiikasta. Esitelmä Lapin yliopiston *Filosofian symposiumissa* 10.9.2005.

<http://www.hel-looks.com> (03/2006)

<http://www.johnlydon.com> (03/2006)

<http://www.hospitalityclub.org> (06/2006)

<http://www.fireinsidemusic.com> (06/2006)

Sanoitukset lukujen alussa: Endstand, HeroDishonest, Laybacks, NoShame ja Wasted Nykyisen suomalaisen punkmusiikin edustajia.